

ASHTAVAKRA SAMHITA

Swami Nityaswarupananda

Engelse vertaling en annotaties

3de editie, 15de druk
Advaita Ashrama, Kolkata, India

Nederlandse vertaling en bewerking :
Will van den Berg

VOORWOORD VERTALER (Swami Nityaswarupananda)

De Ashtavakra Samhita, of Ashtavakra Gita zoals het soms genoemd wordt, is een korte verhandeling over de Advaita Vedanta, toegeschreven aan een grote wijze, Ashtavakra. Geschreven in het Sanskriet bestaat het uit een dialoog tussen Ashtavakra en zijn leerling Janaka. Wie beiden echter zijn is niet bekend.

Van meer recente tijden is het interessant te weten dat deze oude klassieke tekst een tamelijk belangrijke rol speelde in het jonge leven van Swami Vivekananda. Onder invloed van Brahmo Samaj geloofde hij niet in Advaita toen hij kennis maakte met Sri Ramakrishna. Reeds bij hun allereerste ontmoeting had deze Swami Vivekananda's diepste wezen doorgrond en bemerkte dat hij uitgesproken monistisch van aard was en daarin uniek onder zijn leerlingen.

Maar de Swami was zich er toen niet van bewust en weigerde enig monistisch onderricht van zijn meester. Sri Ramakrishna vond echter een uitweg hiervoor en vroeg Swami Vivekananda hem uit een exemplaar van de Ashtavakra Samhita voor te lezen. Na een of twee verzen weigerde de Swami verder te gaan. Maar de meester haalde hem over door te zeggen dat hij niet insisterde het te aanvaarden, maar alleen hem voor te lezen. Op deze wijze werd de verhandeling van grote invloed in zijn leven.

Hij benadrukte ten eerste de Advaita en verklaarde dat het voor de mensheid de religie van de toekomst zou worden.

In deze uitgave zijn zowel de vertaling als de annotaties zorgvuldig herzien met vele toevoegingen en wijzigingen. Aldus werd een aanzienlijke verbetering gerealiseerd. De tekst is begrijpelijker en de annotaties brengen duidelijker de kern van de lering van Ashtavakra naar voren.

Juni 1969

Nityaswarupananda

[De annotaties van Swami Nityaswarupananda zijn in belangrijke mate gebaseerd op het gedachtegoed van een transcendent – alomvattend – Zelf, Bewustzijn. Dit komt in het bijzonder tot uiting in de dikwijls herhaalde bewoording “ het Zelf is het lichaam, de geest, etc. niet”.

Het Zelf is echter zowel immanent – aldoordringend – als transcendent. De verzen 6.4 (immanent aspect) en 7.4 (transcendent aspect) drukken dit dubbele aspect uit, maar in de annotatie schijnt een ogenschijnlijke tegenspraak door. In de Upanishaden, waar de Ashtavakra Samhita in geworteld is, worden de beide aspecten herhaaldelijk vermeld; enige voorbeelden zijn:

“ Het beweegt en beweegt niet; Het is ver evenzeer nabij. Het is in dit alles en Het is buiten dit alles.”

“ Het is Hij die alles doordringt – Hij die stralend is en zonder lichaam, zonder smet en krachten, zuiver en niet door kwaad beroerd; de Ziener, alwetend, transcendent en niet geschapen...”

(Isha Upanishad verzen 5 en 8.)

“ Zijn handen en voeten zijn overal, Zijn ogen, hoofden en gezichten zijn overal, gelijk Zijn oren. Hij bestaat alomvattend.”

(Shvetashvatara Upanishad vers 3.16; met een analogie in de Bhagavad Gita vers 13.13)]

Opmerking : in plaats van Zelf-realisatie of Zelf- verwerkelijking zou het begrip Zelf-besef , Zelf-bewustworden of Zelf- bewustheid gebruikt kunnen worden om redenen dat er niets verwerkelijkt wordt, maar een dergelijke bewoording schept nog meer verwarring. Reden om realisatie in deze vertaling als meest gebruikt te handhaven in de zin van zich realiseren, beseffen, inzien.]

Tussen ( ) zijn aantekeningen van de Engelse brontekst.

Tussen [ ] zijn aantekeningen van de vertaler

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk	Bladzijde
INLEIDING	5
1. LERING OMTRENT ZELF-REALISATIE	11
2. VREUGDE BIJ DE ZELF-REALISATIE	20
3. PROEVE VAN ZELF-REALISATIE	27
4. VERHEERLIJING VAN ZELF-REALISATIE	32
5. VIER WEGEN TOT VERZAKING	34
6. HET HOGER WETEN	36
7. DE AARD VAN DE ZELF-REALISATIE	38
8. GEBONDENHEID EN BEVRIJDING	40
9. ONTHECHTEN	42
10. VERSTILLING	45
11. WIJSHEID	48
12. VERTOEVEN IN HET ZELF	51
13. GELUK	54
14. SERENITEIT	57
15. KENNIS VAN HET ZELF	59
16. BIJZONDERE LERING	65
17. DE WARE KENNER	70
18. VREDE	76
19. VERWIJLEN IN HET ZELF	101
20. BEVRIJD TIJDENS HET LEVEN	103

INLEIDING

De Ashtavakra Samhita is een algemeen erkend klassiek werk van de monistische Vedanta. Het laat geen achterpoortjes open voor misvatting of onjuiste interpretatie omtrent zijn fundamenteel standpunt of houding. Het zou een grote voldoening geven mochten andere filosofische scholen en religies over een gelijkaardig werk kunnen beschikken; het gebrek daaraan wordt door de geleerden van de Boeddhistische scholen schrijnend ervaren.

De uitleg is categoriek, positief, direct en ondubbelzinnig. Dit denksysteem heeft zijn ankers in de Upanishaden en heeft uitgesproken binding met oudere werken. Het is een vademecum voor de monniken van de orde van Sankara.

Monistisch Vedanta heeft eensluidend de wereld van denken, gevoel en alles dat draait rond het begrip dualiteit, verworpen als volslagen illusie, waarvoor geen logische of ontologische rechtvaardiging is. Alle pogingen tot rationalisering van de wereld van verschijnselen te samen met het fundamentele gegeven van logisch denken, namelijk het ego, zijn veroordeeld te eindigen in een doodlopend straatje en een bekentenis van falen. De mislukking van logica komt niet voort uit de beperktheid van het menselijk intellect, maar uit een intrinsiek gebrek dat de ware aard van objectiviteit te niet doet. Het is de opdracht van de Upanishaden en gehele filosofische Vedanta literatuur om de onwerkelijkheid van de objectieve wereld aan te tonen door gelijkelijk een beroep te doen op logica en autoriteit.

Vedanta filosofie kent een drievoudig criterium voor de Waarheid, namelijk, autoriteit (geschriften), logica en zelf-realisatie. Autoriteit wordt gelijkwaardig geacht aan zelf-realisatie omdat het de resultaten bevat van de zelf-realisatie van de rishi's en open staat voor de bevestiging door de zelf-realisatie van toekomstige zoekers naar Waarheid. De benadering door Vedanta wordt aldus gezien als rationeel in de zin dat het niet in conflict is met de eisen van de rede. Maar het erkent tevens de beperkingen van de rede en transcendeert de rede met behulp van een supra-rationeel middel genaamd zelf-realisatie dat rechtstreeks intuïtief de Waarheid waarneemt. Rede is tot een zekere grens een behulpzame gids, maar is uiteindelijk een negatief instrument en de bevindingen daarvan zijn negatief van aard. Het helpt wat onwaar is

terzijde te schuiven en te negeren, maar is ontoereikend voor de bewustwording van de Waarheid. Filosofie, die absoluut steunt op de rede als enig betrouwbaar middel, is niet succesvol geweest in zijn positieve bevindingen, want deze zijn betwistbare punten gebleven en hebben gefaald algemeen aanvaard te worden.

De superioriteit van Vedanta ligt in het feit dat het tegelijkertijd volledig de bronnen van de rede gebruikt en de resultaten daarvan corrigeert en aanvult vanuit de supra-rationele intuïtie, niet als contradictie van de rede maar als positief bevonden aanvulling. De ontdekkingen van deze supra-rationele intuïtie voldoen volledig aan de behoeften van de rede. De enorme impact van Vedanta op intellectueel India is het gevolg van dit geheim van samengaan van rede en supra-rationele intuïtie. Rücksichtlose rede heeft eigenaardigheden die tot conflict en botsing leiden, en behoeft als zodanig de correctie die door het supra-rationeel vermogen van intuïtie in de mens geboden wordt. Vedanta is uiterst rationeel en waar de ratio ophoudt gaat het daar voorbij door die supra-rationele intuïtie. De onechtheid van alles wat zich aan het bewustzijn aandient als **anders** [de/het ander/e] wordt logisch geconcludeerd uit de toepassing van het eerder genoemde drievoudig criterium; de filosofische literatuur van Vedanta houdt zich hiermee bezig.

Deze fundamentele stelling [noot: de/het ander/e] vormt het uitgangspunt van onderzoek in de Ashtavakra Samhita en is niet het beoogde eindpunt. Het eindpunt is bewustheid van de Waarheid en niet een rationele verdediging ervan. Het Zelf alleen is werkelijk en alle niet-Zelf is schijn [noot: vermits het Zelf alleen werkelijk is kan er in principe niet van iets als niet-Zelf gesproken worden; zie ook annotatie bij vers 3.5 Avadhuta Gita]. De valse identificatie van het Zelf met het niet-Zelf is de oorzaak van gebondenheid. Gebondenheid is alzo gevolg van onwetendheid van de ware aard van het Zelf en bevrijding wordt bereikt zodra de onwetendheid verdwijnt bij het dagen van zelf-realisatie. Het verdwijnen van onwetendheid houdt automatisch in het verdwijnen van het niet-Zelf dat uit die onwetendheid voortkwam. Het bestaan van het **anders** [de/het ander/e] is de oorzaak van al onze zorg en ellende. Als het Zelf beseft wordt als de enige werkelijkheid lossen verschil en onderscheid op als nevel voor de zon en wordt vrijheid bekomen. In feite is vrijheid de ware essentie van het Zelf en verlies van vrijheid is slechts een zaak van vergeten.

Op de vraag van Janaka hoe vrijheid bereikt kan worden is het antwoord van Ashtavakra vrij eenvoudig. “Ken het Zelf als Zuiver Bewustzijn, de onberoerde getuige van de wereld van verschijnselen en ge zult vrij zijn! (1.3). In werkelijkheid is het Zelf altijd vrij [vgl. Bewustzijn neemt alle vormen aan]; vrijheid wordt niet bereikt, maar eenvoudigweg beseft en ontdekt. Het beletsel voor zelf-realisatie en vrijheid is ons in beslag genomen zijn door de objectieve wereld, wat onvermijdelijk leidt tot belangenconflict en bijgevolg tot twist,

jaloerie, wraak en moreel verval. Het resultaat is het verrijzen van onderlinge fictieve grenzen. Om komaf te maken met deze scheidingsmuren en door het bezitsinstinct gevoede obsessies, is een cultivering nodig van een houding van onthechten en ontwikkelen van de morele deugden liefdadigheid, vergeving, oprechtheid en waarheidsliefde.

[Deze cultivering is eerder Boeddhistisch dan Vedanta van aard, immers uit het besef van je ware zelf – het Zelf – vloeit spontaan de deugd mededogen of generositas en andere deugden voort, het behoeft niet tot stand te worden gebracht en is gewoonweg aanwezig.]

Zolang als de geest een ander zelf waarneemt is er gebondenheid. Vrijheid bestaat alleen uit alles als het Zelf en het Zelf in alles weten. Het Zelf is Brahman [dit is niet de god Brahma], het ongedeelde en ongedifferentieerde Zijn – Bewustzijn – Zaligheid en moet niet verward worden met het ego. Het ego is bewustzijn dat beperkt en vervormd is door het brein, zoals licht door een prisma verstrooid wordt. Zodra een persoon zijn bevrijding uit de boeien van het ego realiseert, ervaart hij Opperste Zaligheid, die onbegrensd is.

De lering van de Ashtavakra Samhita is eenvoudig, spreekt onmiddellijk aan en is direct in zijn overdracht. Het gaat recht naar het hart en er echt over mediteren verschaft zelfs de materieel ingestelde geest een voorproefje van die zaligheid. Vrijheid en gebondenheid zijn zuiver denkbeelden. “Hij die zichzelf vrij acht is waarlijk vrij en hij die zich als gebonden beschouwt is gebonden” (1.11). Hier wordt een eenvoudige formulering gegeven als middel tot vrijheid - weet jezelf vrij te zijn als het eeuwig en onbegrensde Bewustzijn-Zaligheid en je zult vrij en gelukkig zijn. De vreugde van zelf-realiseren wordt in hartverwarmende bewoordingen weergegeven. De beschrijving is beeldend en stimuleert het overdenken. De leerling beseft dat het diens eigen zelf is dat het universum in stand houdt en belicht. Het gehele universum behoort hem toe, of liever vormt een afhankelijk deel van zijn wezen. De eenheid [ondeelbaarheid] van het Zelf met al wat bestaat wordt beseft. In feite bestaat er niets buiten het Zelf en het vervagend spoor omtrent de feitelijke werkelijkheid verdwijnt met dat van de onwetendheid [de Werkelijkheid wordt duidelijk]. Het veelvoud van zelden [individualiteiten] wordt eveneens onvervalste schijn. Er is geen veelvoud van objecten noch subjecten. Er is slechts één subject of liever zelfs geen subject [alleen het Onnoembare Zelf is].

Het zelf-existentiële, oneindig Bewustzijn speelt de rol van tal van subjecten door een valse identificatie van de geest, schepping van het vindingrijke Maya. Maya is de primus van de wereld van de verschijnselen – het beginsel en bron van irrationaliteit, de Tovenares van oneindige rijkdom. Er is geen ontkomen aan haar hypnotische invloed behalve door kennis [jnana]. Maya is evenwel niet de satan, niet het absolute kwaad en heeft een bevrijdend

aspect in haar aard, want zij is ook de belichaming van wetenschap en rede. Dit verschaft een uitweg. Wetenschap vernietigt de onwetendheid, rede het onredelijke, en, beide zijn vervat in precies hetzelfde Beginsel, al naar gelang genaamd Maya, Prakrti [het manifeste] of niet-Zelf, dit Beginsel draagt in zichzelf het geheim van haar [eigen] dood. Deze waarheid is door Vyasa beeldend beschreven in zijn Bhasya over de Yoga-Sutra's (1.12):

“De geest is als een rivier met twee tegengestelde stromingen – de ene bewegend naar het goede, de ander naar het kwade. De goede stroomt in de bedding van onderscheiden [jnana] en leidt naar bevrijding. De kwade stroomt in de bedding van niet - onderscheiden [onwetendheid] en leidt naar de gebondenheid. Door kalme objectieve observatie wordt de kwade stroom onderbroken en de beoefening van onderscheid geeft vrije loop aan de goede.” Dit verschaft ook de bestaansreden van ethische discipline waarop in de Sastra's [regels] zo de nadruk gelegd wordt. [Zie evenwel hier omtrent het tegengestelde in vers 8.1; als ook dat de rede – Maya – haar eigen dood in zich draagt].

De noodzaak van onthechting waarop in het hele begin van het geschrift (1.2 annotatie 3) gezinspeeld werd, wordt in het derde hoofdstuk benadrukt. Het hunkeren naar de objecten der zinnen, zo wordt verklaard, duurt slechts zo lang als er onwetendheid is van de schoonheid van het Zelf. Maar de zeepbel van de wereld wordt doorgeprikt van zodra de onovertroffen schoonheid van het Zelf beseft wordt (3.4). In het vierde hoofdstuk wordt het Zelf de ongeëvenaarde heer van het universum genoemd, volkomen onbevreesd. Dit onbevreesd zijn wordt herhaaldelijk in de Upanishaden benadrukt en vormde het steeds weerkerend thema in de lering van Swami Vivekananda. Van alle filosofische systemen is het de uitmuntende Vedanta dat ons kan bevrijden van vrees, hetzij van de dood, hetzij van een tirannie.

Vedanta is de enige filosofie die aan de behoeften van de mensheid van alle tijden zal voldoen. Hoofdstuk 5 spreekt over de viervoudige methode tot zelf-realisatie, hoofdstuk 6 benadrukt het onwerkelijke van de uiterlijke wereld zowel de bewuste als de onbewuste. Hoofdstuk 7 is de herbevestiging van de Waarheid door middel van de zelf-realisatie van de leerling.

Hoofdstuk 8 gaat verder dan hiervoor reeds bereikt is. Het besef van het onwerkelijke van de objectieve wereld is slechts een voorbereiding tot een gelijkaardig besef met betrekking tot de innerlijke, psychologische wereld. De psychologische wereld is evenzeer een illusoir verschijnsel als de objectieve wereld. De geest en het ego zijn zijn op de eerste plaats voor de gebondenheid verantwoordelijk, daar deze het zien verhinderen van de oneindigheid van het Zelf. In de volgende twee hoofdstukken wordt de wereld van intellect en ethiek eveneens als onwerkelijke aanwas gezien en dat de verleiding tot

deugdzaamheid een hinderpaal vormt tot een hogere zelf-realiserende. De economische, morele, ethische en levenswaarden zijn geen ultieme werkelijkheden en houden stand zolang het bewustzijn zich in de greep van verlangens bevindt. Hoofdstuk 11 handelt over de cultivering van weerbaarheid tegen de wisselvalligheden van het bestaan, van zowel de goede als de kwade. De volgende drie hoofdstukken bevestigen de beperktheid van intellectuele, ethische en morele disciplines, welke een hinderpaal vormen voor de aspirant, naarmate hij verder gaat met zijn vorming. Zelfs een streven naar bevrijding behoort nagelaten te zijn voor het doel bereikt wordt.

Hoofdstuk 15 is onovertroffen betreffend zowel sublieme taal als lering. De leerling wordt aangemaand te beseffen dat 'het waarlijk door je onwetendheid is dat het universum bestaat. In werkelijkheid alleen jij bent. Er is geen jiva [bezielde lichaam] of Isvara [God] buiten jou' (15.16). Dit brengt ons tot het hoogtepunt van volmaaktheid en het hoogste besef. Men zou zich verleid kunnen voelen in deze uitingen een anticiperen te lezen van de Ekajivavada doctrine (de doctrine dat slechts één subject existeert). Maar het zou juist zijn dit soort uitlatingen te zien als voortkomend vanuit een transcendent gezichtspunt. De absolute identiteit van het Zelf en negatie van een tweede Beginsel, spiritueel of materieel, zijn de essentiële beginselen zoals deze door de monistische Vedanta in al zijn scholen wordt erkend. De erkenning van waarden en de ethische en intellectuele disciplines zijn slechts voorwaardelijk geldig, dat wil zeggen, op het lagere niveau van werkelijkheid waar de invloed van onwetendheid (avidya) van kracht is. Maar wanneer de onwetendheid teniet gedaan wordt tezamen met zijn dienaren, is er geen ervaren van een tweede identiteit, zelfs niet op het vlak van de fenomenale wereld. Met ander woorden de fenomenale wereld verdwijnt met het ophouden van zijn oorzaak [de geest, het ego].

De latere doctrines van Ekajivavada (één subjectiviteit) en Ajatavada (geen schepping) beogen eveneens de onwerkelijkheid van de fenomenale wereld en de werkelijkheid van alleen het Zelf te benadrukken. Er is beslist geen verschil van mening tussen de leraren van de monistische Vedanta met betrekking tot deze opperste waarheid. De ontkenning van een buiten het ene subject bestaande werkelijkheid van de fenomenale wereld is slechts de wijze van benadrukken. En zelfs indien de voorlopige geldigheid en werkelijkheid buiten het ene subject wordt toegegeven door de auteur van de Viverana en zijn volgelingen, kan niet worden misbegrepen dat deze graden van werkelijkheid slechts een relatieve geldigheid hebben en dat deze geen tweede werkelijkheid parallel of naast het Zelf plegen. Het toegeven aan het bestaan van graden van werkelijkheid, hoger of lager, is een middel van methodiek en een concessie aan het intellect van lager niveau. Er is steeds ingezien dat de schijnbare orde

(pratibhasika) en de conventionele (vyavaharika) orde van werkelijkheid eerder aspecten van onwerkelijkheid zijn, daar een absolute werkelijkheid ten opzichte daarvan wordt afgewezen. Alle dingen anders dan het Zelf zijn slechts in schijn, ongeacht hoe duurzaam en consistent sommige ook schijnen te zijn. Het toegeven aan een voorlopige werkelijkheid is niet in strijd met de kern-lering van Vedanta dat slechts één Zelf bestaat, daar de werkelijkheid van deze fenomenale wereld slechts plaatsvervangend is en gezien wordt als schijnend door ontleend licht en buiten het substraat van het Zelf hoe dan ook geen bestaan heeft.

Hoofdstuk 18 is, net als het laatste hoofdstuk van de Bhagavad Gita, een samenvatting van de voorgaande leringen. De aard van de nog in leven zijnde bevrijde ziel (jivanmukta) wordt er in beschreven. Voor een dergelijk gezegend persoon heeft de veelvoudige wereld alle waarde en aantrekkingskracht verloren. De fenomenale wereld is ontmaskerd en Maya schaakmat gezet. De bezielende poëzie en taal van dit hoofdstuk kunnen alleen maar afkomstig zijn van iemand die deze ervaringen doorleefd heeft. Zij blijven niet in gebreke een respons op te roepen, zelfs van aan de wereld gebonden personen. Zij hebben een aantrekkingskracht en charme die, even toch, onweerstaanbaar zijn. De laatste twee hoofdstukken geven door middel van de zelf-realiserende leerling zelf een herbevestiging van de waarheden uit het vorig hoofdstuk.

De Ashtavakra Samhita heeft nauwe verwantschap met de Bhagavad Gita en schijnt een werk van hetzelfde tijdperk te zijn. Men treft dezelfde krachtige, eenvoudige en ongeunstelde zeggingskracht en dezelfde toon van ernst en waarheid er in aan. Het neemt geen toevlucht tot de latere wapens van logica die gesmeed werden om aan de aanvallen van wedijverende filosofen te weerstaan. Er is beslist geen spoor van een weifelende getrouwheid, geen intellectuele of taalkundige uitweiding en geen zwakheid in de stellingen. Zonder in een dispuut te treden van chronologie – dat het domein van Indologie zelden baat bewezen heeft – kan als onbetwistbare stelling voorop gesteld worden dat de verhandeling ouder is dan Gaudapada's Karikas, dat de leer van geen schepping (Ajatavada verkondigt, welk de scheidslijn tussen de pratibhasika en vyavaharika niveaus van werkelijkheid uitwist. Men zou in de verhandeling de kiemen kunnen vinden van deze extreme theorieën. Naar onze mening kunnen de parallellen – die beslist niet benadrukt worden – voldoende in staat geacht worden een verklaring te zijn, indien een benadering gemaakt wordt vanuit het transcendentale gezichtspunt.

1 januari 1940

Satkari Mookerjee

HOOFDSTUK 1

LERING OMTRENT ZELF- REALISATIE

Janaka zei:

1.1 Hoe kan kennis(1) verkregen worden? Hoe kan bevrijding(2) bereikt worden? Hoe is onthechting(3) mogelijk? Zeg mij dit, o Heer.

(1) Kennis – Bewustwording van de identiteit van het individuele zelf en het Opperst Zelf of Brahman, het absolute Zijn, Bewustzijn en Zaligheid [Sat – Chit – Ananda].

(2) Bevrijding – Vrijheid van onwetendheid, alle gebondenheid en beperkingen – samengaan met Kennis, d.w.z. de volledige tenietdoening van alle ellende en het bereiken van opperste zaligheid.

(3) Onthechting – Onberoerd voor genoegens en leed afkomstig van wereldse dingen en zelfs voor een vreugdevol hemels leven, dat evenzeer vergankelijk is. Dit betreft de meest belangrijke van de vier voorwaarden die een aspirant nodig heeft tot het bereiken van Zelf-realisatie – de andere drie voorwaarden zijn : (1) onderscheid van het werkelijke en het onwerkelijke; (2) verwerving van de zes essentiële morele deugden; (3) intens verlangen naar bevrijding. De zes essentiële morele deugden zijn: (a) sama, beheersing van de extraverte neigingen van de geest; (b) dama, beheersing van de uiterlijke zintuigen, langs welke de geest zich hecht aan de dingen; (c) uparati, inkeren; (d) titiksa, verdraagzaamheid; (e) samadhana, zelfbeheersing; (f) sraddha, vertrouwen - het vertrouwen op het ultieme, vertrouwen op de kracht van het eigen zelf.

Opgemerkt zij dat onthechting gedefinieerd wordt als onberoerd. Beide termen moeten grondig begrepen worden. Onthechting heeft in het geheel niets te maken met het opgeven van bezit, zoals gebruikelijk wordt begrepen. Zelfs iemand zonder bezit is niet onthecht, mentaal identificeert hij zich er nog mee en daarom of verlangt of verwerpt hij deze.

Onberoerd is niet onverschilligheid noch betreft het onderdrukking van

de natuurlijke gevoelens van genoeg en leed.

Gehechtheid komt voort uit het begrip van dualiteit, de gedachte dat er meer werkelijk bestaande dingen zijn dan één. Dit zijn enerzijds het individuele zelf, inbegrepen de geest en zinnen, en anderzijds de wereld. In het individuele zelf is er Bewustzijn. Het individu is Bewustzijn geïdentificeerd met zijn eigen lichaam, geest en zinnen. Hij beschouwt andere individuen en alle dingen als afzonderlijke en verschillend van zichzelf.

Zo lang als deze identificatie voortduurt, zal de verhouding van het individu met de wereld gebaseerd zijn op dit gevoel van verschil. Het individu wordt aangetrokken tot personen en dingen die hij aangenaam vindt en voelt afkeer voor de onaangename. Genoegen en leed wortelen in aantrekking en afkeer. En aantrekking en afkeer wortelen in het begrip dualiteit.

Het begrip dualiteit kan alleen worden opgeheven door het begrijpen van de eenheid [ondeelbaarheid] van Bewustzijn, het Zelf in alle wezens en alle dingen. Er is slechts één absolute Existentie. Wat ook ervaren wordt door de geest en de zinnen is louter een tijdelijk getransponeerd verschijnsel van het Zelf. Het Zelf in alles is dus de enige werkelijkheid; de wereld is onwerkelijk want het heeft geen absolute werkelijkheid. De werkelijkheid van de wereld is in het Zelf, niet in de uiterlijke vorm ervan.

[Vergelijk het gezegde van de Bosjesmannen: “ Er is een droom die ons dromen doet.”]

Levend in de wereld zijn wij ons gewoonlijk niet bewust van het Zelf als de enige werkelijkheid. Wij houden de getransponeerde vorm voor de werkelijkheid Deze toestand wordt beschreven als 'onwetendheid'. Welke relatie ook die wij aangaan tussen ons en de wereld, behoudens die van de werkelijkheid van het Zelf en de onwerkelijkheid van de wereld, is een daad van onwetendheid. Kennis ontstaat met het inzicht van het Zelf.

Het begrijpen van de eenheid [ondeelbaarheid] van Bewustzijn revolteert tegen de relatie tussen het individu en de wereld. Zo lang als onwetendheid aanhoudt en aantrekking blijft wortelen in het begrip dualiteit, begrijpen wij verkeerd de werkelijke inhoud van onze aantrekking tot de wereldse dingen. Maar met het verkrijgen van Kennis beseffen wij dat het Zelf, de éne werkelijke existentie in alles, dat de bron is van onze aantrekkingskracht tot de dingen. Zoals de Brihadaranyaka Upanishad in vers 2.4.5 zegt: “Het is niet om de echtgenoot dat de echtgenoot wordt bemind, maar vanwege het Zelf dat de echtgenoot wordt bemind.” [Zie ook vers 18.35.]

Als dingen als werkelijk op zich worden gezien, identificeren wij ons daarmee en worden aldus daartoe aangetrokken. Hechten aan is valse identificatie en komt uit onwetendheid voort. Onthecht zijn komt voort uit Kennis.

[In verband hiermee vergelijk het “Evangelie van Eva”

En het sprak tegen mij en zei:

“IK BEN JOU
EN JIJ BENT MIJ;
EN WAAR JIJ BENT,
DAAR BEN IK.
IN ALLES BEN IK GEZAAID
EN JE VERGAART MIJ WAAR JE MAAR WILT.
ALS JE MIJ ECHTER VERGAART,
VERGAAR JE JEZELF!”]

Ashtavakra antwoordde:

1.2 Als je streeft naar bevrijding, mijn kind, schuw de dingen(1) van de zinnen als vergif en betracht als nectar de vergeving, waarachtigheid(2), vriendelijkheid, tevredenheid en waarheid(3).

(1) Dingen – Hechten aan de wereldse dingen is een grote hinder tot spirituele vooruitgang en behoort bijgevolg als een bitter vergif geschuwd te worden. Het schuwen van externe dingen houdt ook de noodzaak in van het beheersen van de zintuigen.

(2) Waarachtigheid - één in geest en spraak [en handelen]. Dit is een essentiële deugd voor spirituele discipline.

(3) Waarheid – Deze deugd is het sine qua non voor spirituele betrachtning en het meest kostbaar bezit voor de zoeker.

De cultivering van deze deugden houdt het beheersen en zuiveren van het innerlijk gevoelen, de geest, zodat het meer en meer het licht van het Zelf kan reflecteren.

Dit vers beschrijft de negatieve en positieve beoefening van een spiritueel aspirant. Het niet hechten aan wereldse dingen is de negatieve oefening en cultivering van de morele deugden is de positieve.

[Uiterste terughoudendheid bij cultivering van deugden is noodzakelijk, daar deze normaliter spontaan opkomen vanuit een steeds dieper beseffen wie men werkelijk is; cultivering berust op denken en vormt al snel een valkuil voor het ego. Zie nl. ook vers 1.6 en annotatie 2 daarbij.]

1.3 Ge zijt noch aarde(1) noch water; noch vuur, noch lucht, noch ether. Ten einde bevrijding te verwerven, ken het Zelf als de getuige van dit alles en

als Bewustzijn zelf.

(1) Aarde, etc. - Dit zijn de vijf elementen die lichaam, geest en het universum vormen. Het Zelf onderscheidt zich eeuwig daarvan; het is het Bewustzijn zelve en hun getuige. Bevrijding ligt in het Zelf als zodanig te kennen.

[Opmerking: de gewone geest, het brein, het denken is gevormd uit de vijf elementen en is dus niet identiek aan het Bewustzijn. Zie inzake de materie de verzen 6.4 , 7.4 en 12.2 met annotatie 2, en de betreffende opmerking in het voorwoord. Zie ook vers 9.7 en 20.1]

1.4 Als ge onthecht(1) zijt van uw lichaam en verblijft in Bewustzijn, zult ge onmiddellijk(2) gelukkig zijn, vredig en vrij van gebondenheid.

(1) Onthecht – Hierin ligt de essentie van de Advaita scholing. Door de het Zelf te identificeren met het lichaam dat niet-Zelf is, en daardoor aan het Zelf de beperkingen van het lichaam toe te schrijven, zoals geboorte, dood, ouderdom of ziekte, lijden wij allerlei soorten van ellende. Het Zelf is waarlijk niet het lichaam. Dus als wij slechts komaf kunnen maken met deze identificatie, zullen wij onmiddellijk beseffen dat wij het Bewustzijn zelf zijn en dus gelukkig en vrij van gebondenheid zijn.

(2) Onmiddellijk – Het eigenste moment dat het Zelf gekend is als verschillend van het lichaam, omdat het Zelf nimmer werkelijk beïnvloed wordt door het lichaam en de geest – die louter diens glorie verbergen, zoals wolken de zon.

[Opmerking: Er is niets buiten het Zelf, dus uiteindelijk zijn lichaam en geest ook aspecten van het Zelf; het Zelf wordt echter noch beperkt noch beroerd door deze aspecten.]

1.5 Gij behoort niet tot de Brahmanen noch tot een of andere kaste of enige levensfase(1). Gij wordt niet waargenomen door de zintuigen(2). Onberoerd, vormloos en getuige van alles zijt gij. Weest gelukkig(3).

(1) Levensfase – Asrama of levensfase van het leven van een Hindoe – student, huisvader, kluizenaar en asceet. Noch kaste, noch levensfase of welke typering dan ook kan beweerd worden van het Zelf. De mens met kennis van het Zelf heeft daarom daarvan ter zake geen verplichtingen.

(2) Zintuigen – letterlijk : ogen – zien.

(3) Gelukkig – bij het beseffen van de eigen aard als onberoerd, als vormloos en als getuige.

1.6 Deugd en ondeugd(1), vreugde en leed(2) zijn eigen aan de geest, niet uit jou, o aldoordringende ene. Gij zijt noch de doener noch de genierter. Waarlijk gij zijt immer vrij.

(1) Deugd en ondeugd – Deze komen respectievelijk voort uit juiste en onjuiste daden.

(2) Vreugde en leed – effecten van de mentale deugden en ondeugden.

Deugd en ondeugd, vreugde en leed zijn alle mentale toestanden en beïnvloeden ons als wij ons identificeren met de geest en onszelf zien als de doener en genierter.

1.7 Gij zijt de ene ziener(1) van alle dingen en zijt werkelijk altijd vrij. Waarlijk dit alleen is uw gebondenheid(2) dat gij uzelf niet ziet als de ziener maar als iets anders.

(1) Ene ziener – Het Zelf is het enige subject, het ganse universum het object.

(2) Gebondenheid – Die bestaat uit identificatie van het Zelf, het eeuwig subject, de getuige van het universum, met het lichaam, de geest en het universum.

1.8 Gij, die gebeten zijt door de grote zwarte gifslang(1) van de ik-gerichtheid 'ik ben de doener', drinkt van de nectar(2) van vertrouwen 'ik ben niet de doener' en weest gelukkig.

(1) Zwarte gifslang – Omdat ik-gerichtheid spirituele dood veroorzaakt.

(2) Nectar – Het doet weer opleven en verwijdert alle leed. Tenietdoen van ik-gerichtheid herstelt spiritueel bewustzijn en bevrijdt van ellende.

1.9 Brandt het woud(1) van onwetendheid af met het vuur van de overtuiging 'ik ben de Ene(2), en Zuiver(3) Bewustzijn' en weest gelukkig en vrij van smart.

(1) Woud – Juist zoals men zijn weg in het woud niet gewaar kan worden, zo verhindert onwetendheid het zicht op de Waarheid.

(2) Ene – Omdat er niets bestaat behalve het Zelf.

(3) Zuiver – Zelf-stralend. Ons huidig bewustzijn is onzuiver, daar het altijd een niet-Zelf als object heeft.

1.10 Gij zijt dat Bewustzijn, Zaligheid – Opperste Zaligheid, waarin en waarop dit universum in transpositie verschijnt, gelijk(1) een slang als een touw. Leef gelukkig.

(1) Gelijk... - Dit is een veel herhaalde vergelijking in de Advaita. In de donkerte van de nacht wordt een touw voor een slang aangezien. Het touw wordt niet werkelijk een slang; het heeft geen andere werkelijkheid dan touw. Op dezelfde wijze heeft het universum geen werkelijk bestaan. Het is het Zelf – Zuiver Bewustzijn en Opperste Zaligheid – waarin dit universum, uit onwetendheid, gezien wordt als te bestaan. Bewustzijn, dat het substraat is van het universum, blijft eeuwig zuiver en onberoerd. Wij zijn dat Bewustzijn. Daarom moeten wij ophouden onszelf te identificeren met het getransponeerd universum en worden aldus gelukkig.

[Transpositie – In het Engels: superimposed, het boven elkaar geplaatst zijn, als een transparant, doorzichtig object.]

1.11 Hij(1) die zich als vrij beschouwt is inderdaad vrij, hij die zich gebonden acht blijft gebonden. 'Zoals men denkt, zo wordt men' is een bekend gezegde in deze wereld, en het is beslist waar.

(1) Hij... - Dit is een erg betekenisvolle uitspraak en bevat een onschatbare les voor voor hen die Zelf-realiseren willen bereiken. In werkelijkheid is het Zelf altijd vrij, Het gaat nooit in een toestand van gebondenheid. Het is uit onwetendheid dat wij onszelf denken gebonden te zijn en deze gedachte doet onze veronderstelde gebondenheid aanhouden en voortduren. Indien wij echter, onszelf weten als het eeuwige vrije Zelf, zullen wij beseffen dat wij altijd vrij zijn.

[Ultiem is er zelfs geen vrijheid noch gebondenheid; het is een van de paren van tegenstelling. Zie vers 20.14 annotatie en vers 1.17 van de Avadhuta Gita.]

1.12 Het Zelf is getuige, aldoordringend, perfectie, Een(1), vrij, Bewustzijn, niet handelend, onberoerd, zonder verlangen, en stil. Door illusie schijnt Het alsof Het van de wereld is(2) (bijvoorbeeld onderworpen aan de eindeloze cyclus van geboorte en dood).

(1) Een – Verstoken van gelijke of niet gelijke objecten en van alle eigenschappen.

(2) Van de wereld – Gebonden door wereldse verlangens en betrokken in de cyclus van geboorte en dood – anders dan wat in dit vers van het Zelf is

beschreven.

1.13 Als alle uiterlijke(1) en innerlijke beroeringen van het ik achterwege zijn gelaten en de illusie van 'ik ben het weerspiegeld(2) (individuele) zelf', mediteer dan op het Atman als onveranderlijk Bewustzijn, en niet duaal.

(1) Uiterlijke ... - Identificatie van het Zelf met fysieke en mentale toestanden, zoals 'dit is mijn lichaam' (uiterlijk) en 'ik ben gelukkig of ongelukkig (innerlijk).

(2) Weerspiegeld ... - Eindig bewustzijn dat de afspiegeling van het Zelf is in de geest, en dat de oneindigheid ervan begrenst.

1.14 Mijn kind, je bent lang(1) gevangen geweest in de strik van de bewustheid van het lichaam. Snijdt het door met het zwaard van het weten ' ik ben Bewustzijn' en weest gelukkig.

(1) Lang ... - Hoewel onwetendheid geen begin kent, eindigt het bij het dagen van Kennis.

[Onwetendheid dat geen begin kent is vergelijkbaar met het christelijk begrip erfzonde.]

1.15 Gij zijt niet gehecht, zonder handelen, zelf-stralend en vlekkeloos. Dat gij meditatie beoefent is werkelijk uw gebondenheid(1).

(1) Gebondenheid – Het Zelf is werkelijk altijd vrij. Toch zetten wij ons aan tot mediteren en andere gelijkaardige oefeningen. Dergelijk pogingen vooronderstellen dat wij ons gebonden achten en zo lang als wij doorgaan met ons gebonden te achten, blijven wij gebonden en is vrijheid onmogelijk. Ashtavakra verlangt van ons dat wij deze gedachte geheel en al opgeven. Want, zoals hij eerder zei, iemand die zichzelf als vrij beschouwt is inderdaad vrij, even zo zeker als iemand zich gebonden acht gebonden blijft [zie vers 1.11].

1.16 Gij doordringt(1) dit universum en dit universum bestaat(2) in u. Van aard zijt gij werkelijk Zuiver Bewustzijn. Weest niet zo kleingeestig(3).

(1) Doordringt ... - Het Zelf is de essentie van het universum, juist zoals goud de essentie is van een gouden sieraad.

(2) Bestaat ... - Gelijk een aardewerk pot bestaat uit klei – de naam en vorm bestaat in essentie uit het substraat, zonder een afgezonderd bestaan.

(3) Kleingeestig – Onwaarachtig aan uw ware aard, waaraan niets groter

is.

[Kleingeestig: schep geen besef van een eigen identiteit en dus gevoelen van gescheidenheid.]

1.17 Gij zijt onbepaald, onveranderlijk [onvoorwaardelijk], vormloos, koel van aard(1), onpeilbare(2) intelligentie, en onberoerd(3). Verlang slechts Bewustheid [Inzicht].

(1) Koel – Als tegenstelling tot het individu wiens geest in beslag genomen wordt door de hitte der zinnen.

(2) Onpeilbare – Omdat het Zelf voorbij de beperktheden van relatieve kennis is [onkenbaar].

(3) Onberoerd – Onberoerd door enig uitwendig of inwendig verschijnsel.

1.18 Weet, dat(1) wat vorm heeft onwerkelijk is en het vormloze(2) eeuwig. Door deze geestelijke lering zult ge aan mogelijke wedergeboorte ontkomen(3).

(1) Dat ... - Het lichaam, etc.

(2) Vormloze - Het Zelf

(3) Ontkomen - De kringloop van geboorte en wedergeboorte is alleen het gevolg van de identificatie van het eeuwig Zelf met lichaam, geest, etc. en wordt tenietgedaan door de kennis van de ware aard van het Zelf.

[Vgl. “U bent niet geboren noch zult u sterven” verzen 1.13 en 1.17 Avadhuta Gita]

1.19 Gelijk een spiegel bestaat met en zonder het weerspiegeld beeld erin, zo bestaat het Opperste Zelf binnen en buiten dit lichaam.

De gedachte is als volgt: Het beeld in de spiegel heeft geen echt bestaan. Het is louter een verschijnsel. Alleen de spiegel bestaat. Gelijkaardig bestaat alleen het Zelf. Lichaam, geest, etc. kennen geen echt bestaan. Zij blijken alleen door hun transpositie tegenover het Zelf te bestaan. Gelijk als de spiegeling de spiegel niet kan beroeren, zo kunnen lichaam, geest, etc. het Zelf niet beroeren.

1.20 Juist zoals de zelfde aldoordringende ruimte binnen en buiten een pot bestaat, zo bestaat het eeuwig aldoordringende Brahman in alle dingen.

[Brahman is identiek aan het Zelf, Shiva en Dat; en niet te verwarren met

de god Brahma.]

HOOFDSTUK 2

VREUGDE BIJ DE ZELF-REALISATIE

Janaka zei:

2.1 Oh, ik ben smetteloos(1), sereen(2), Zuiver Bewustzijn en Natuur overstijgend. Al(3) die tijd ben ik slechts bedrogen door illusie(4).

Nu Janaka door de lering van Ashtavakra spirituele verlichting verworven heeft, drukt hij zijn vreugde in de volgende verzen uit.

- (1) Smetteloos – Vrij van alle hoedanigheden.
- (2) Sereen – Voorbij enige verandering.
- (3) Al die tijd – Tot aan de verkregen leringen van de leraar
- (4) Illusie – Vereenzelviging van het Zelf met lichaam, geest, etc.

2.2 Zoals(1) ik alleen dit lichaam openbaar; gelijk zo openbaar ik dit universum. Daarom(2), dit gans universum is het mijne of waarlijk niets(3) is het mijne.

(1) Zoals ... - Het lichaam en het universum, materie zijnde, kunnen niet zonder het licht van het Zelf geopenbaard worden.

(2) Daarom ... - Omdat het licht van het Zelf het universum openbaart en substraat daarvan is.

(3) Niets ... - Omdat vanuit het absolute standpunt het universum niet bestaat.

[Vgl. “Hij die zoekt, spreekt, hoort, ziet, is ook hij die openbaart.”
(Gesprek met de Verlosser 11 en 12; Nag Hammadi Geschriften)]

2.3 Oh, nu(1) het universum tezamen met het lichaam verzaakt(2) is, ervaar ik het Suprême Zelf door het geheim van wijsheid.

- (1) Nu – Na de onderrichting door Ashtavakra.

(2) Verzaakt – Na het universum en het lichaam gekend te hebben als onwerkelijk in hun verschijnen en in werkelijkheid niets anders blijken te zijn dan het Zelf.

2.4 Zoals golven, schuim en bellen niet verschillend zijn van water, zo is het universum(1) dat emaneert uit het Zelf daarvan niet verschillend.

(1) Universum ... - Het Atman is de enige essentie van het universum, gelijk klei de enige substantie is van de aardewerk pot. De pot is niets anders dan klei met de transparant van naam en vorm erop. Zo is dit universum niets dan het Zelf met een transpositie van naam en vorm erop. Juist zoals de golven, schuim en bellen niets anders het water zijn en er niet van verschillen, zo is het universum niets anders dan het Zelf en er niet van verschillend.

[Volgens de Advaita is het Zelf ook de oorzaak van de materie; deze gedachtegang wordt ook teruggevonden in het Boeddhisme bij de Vajrayana school. De kwantumfysica komt zeer dicht bij de effectieve vaststelling van de leegte van de atomen en de samenstellingen daarvan. Leegte die geen leegte is, maar niet dit - niet dit.]

2.5 Zoals een geweven doek, na onderzoek, bevonden wordt uit niets anders dan draad te bestaan, zo(1) is dit universum, na onderzoek, niets anders dan het Zelf.

(1) Zo... - Een doek is werkelijk niets anders dan draad. Toch denken wij onjuist dat het afzonderlijk en verschillend is van draad. Gelijkaardig is het universum niets dan het Zelf. Toch beschouwen wij het als gescheiden van het Zelf; het is een illusie. Met een beetje redenering bemerken wij onze vergissing met betrekking tot het doek. Op dezelfde wijze moeten wij komaf maken met onze illusie ter zake van het universum.

2.6 Zoals suiker uit sap van rietsuiker volledig doordrongen is van dat sap, zo is het universum uit mij voortgekomen van mij(1) door en door doordrongen.

(1)Mij – Het Zelf, ik en mij zijn hier steeds in de zin van het Zelf. Het vers illustreert het aldoordringende Atman.

2.7 Uit onwetendheid over het Zelf verschijnt de wereld en verdwijnt met de kennis van het Zelf, juist zoals de slang verschijnt uit het niet herkennen van het touw en met de herkenning daarvan verdwijnt.

Een illusie [de transpositie] blijft maar zo lang bestaan als het object er achter niet herkend wordt. Het voorbeeld van de slang voor een touw is in dit verband duidelijk. Als het touw herkend wordt verdwijnt de slang. Gelijkaardig bestaat de wereld niet werkelijk, uit onwetendheid schijnt het toch te bestaan en dit houdt op met de kennis van het Zelf waarop deze illusie getransponeerd is.

2.8 Licht is mijn ware aard; ik ben niets anders dan licht. Als(1) het universum zich manifesteert, waarlijk dan ben ik het dat schijnt.

(1) Als ... - De aard van het Zelf is Schittering van zichzelf. Wat ook gemanifesteerd wordt het is niets anders dan het Zelf. De manifestatie van de wereld houdt werkelijk de manifestatie van het Zelf in.

[M.a.w. de wereld kan niet gekend worden tenzij door het licht van het Zelf en is niet anders dan het Zelf.]

2.9 Oh, de wereld daagt in mij op, ingebeeld door onwetendheid, zoals zilver(1) in parelmoer, een slang in een touw en water(2) in een zonnestraal .

(1) Zilver – Klassieke voorbeelden van onwetendheid door transpositie.

(2) Water - Gerefereerd wordt naar luchtspiegeling.

2.10 Gelijk(1) een aarden kruik vervalt tot klei, een golf tot water of een armband tot goud, zo zal het universum dat uit mij geëmaneerd(2) is in mij oplossen.

(1) Gelijk ... - Het Atman is de essentie van het universum dat tot bestaan komt in naam en vorm door transpositie op het Atman. Met het dagen van de kennis van het Atman, verdwijnen naam en vorm en blijft alleen het Atman, gelijk een golf als water wordt ervaren als de naam en vorm ervan vervagen.

(2) Geëmaneerd – Ingebeeld door onwetendheid.

[Voor transpositie en transparant wordt eveneens de metafoor gebruikt van het universum dat door het Zelf op het scherm van het Zelf geprojecteerd wordt. “ Het universum van naam en vorm.....geest, verlangen, karma (handeling), ellende en alles, behalve het Zelf, zijn louter denkbeelden door het vermogen van het Zelf geprojecteerd op diens scherm” (vers 9 Ribhu Gita)]

2.11 Wonderbaarlijk ben ik! Verering voor mijzelf(1) die geen vergaan kent en zelfs vernietiging van de wereld van Brahma tot een graspol overleeft.

(1) Mijzelf – In de absolute zin.

[In de absolute zin zouden ik en mij of mijzelf normaliter met hoofdletters aangeduid worden. Maar omdat het verzen betreft die door Janaka uitgesproken worden wordt de kleine letter gebruikt teneinde omtrent de spreker verwarring te voorkomen. Zie ook annotatie (1) bij vers 2.6]

2.12 Wonderbaarlijk ben ik! Verering voor mijzelf die, hoewel met een lichaam(1), Een(2) ben, die niet gaat noch komt maar blijft, het universum doordringend.

(1) Lichaam – Niet alleen het stoffelijk, maar ook het subtiele.

(2) Een – Het Zelf is werkelijk Een, hoewel, verblijvend in diverse lichamen en vreugde en smart ondergaande, schijnt het veelvoudig, gelijk de zon in de verschillende golven van de zee als veelvoudig verschijnt maar een is. [Die niet gaat noch komt. Vgl. Tathagata.]

2.13 Wonderbaarlijk ben ik! Verering voor mijzelf! Er is niemand (1) zo vaardig als ik, die in eeuwigheid het ganse universum draag zonder het met het lichaam te beroeren.

(1) Niemand – Het universum is getransponeerd op het Zelf. Als zodanig is het Zelf, hoewel lichaamsloos, de eeuwige drager van het universum. [Zie ook vers 2.3 van de Avadhuta Gita.]

2.14 Wonderbaarlijk ben ik! Verering voor mijzelf die niets(1) of alles(2) bezit wat gedacht of gezegd wordt.

(1) Niets – Omdat er niets buiten het Zelf bestaat.

(2) Alles ... - Omdat het Zelf het substraat en de Werkelijkheid is en het fenomenale universum zoals voor de zinnen waarneembaar louter een illusie is. Zelfs vanuit een empirisch standpunt ben ik , het Zelf, de heer van alles waarvan gedacht of gesproken wordt.

[Vgl. vers 1.2 van de Avadhuta Gita.]

2.15 Kennis(1), kenner en het gekende – deze drie bestaan in werkelijkheid niet. Ik ben het onbesmette(2) Zelf waarin dit drievoud uit onwetendheid verschijnt.

(1) Kennis ... - Alle relatieve kennis berust op bewustheid van subject - object. Suprême Kennis transcendeert deze bewustheid.

(2) Onbesmette – Vrij van identificatie met het universum, zowel innerlijk als uiterlijk.

2.16 Oh, de wortel van ellende is dualiteit. Er is geen andere remedie tegen, dan het beseft dat alle ervaren dingen onecht zijn en ik zuiver Een, Bewustzijn en Zaligheid ben.

2.17 Ik ben Zuiver Bewustzijn. Uit onwetendheid heb ik mijzelf beperkingen(1) opgelegd. Voortdurend dit overpeinzend, verblijf ik in het Absolute(2).

(1) Beperkingen – Nl. ego, geest, lichaam, etc.

(2) Absolute – Waar de dualiteit verdwijnt en het Zelf in zijn authentieke glorie schijnt.

2.18 Ik ken geen gebondenheid noch(1) vrijheid. De illusie(2) is opgehouden door het verlies van de oorzaak. Oh, het universum(3), hoewel het in mij bestaat, bestaat het dus in werkelijkheid niet.

(1) Noch ... - Omdat het Atman eeuwig vrij is

(2) Illusie –... - Wij denken dan wij gebonden zijn en zoeken daarom vrijheid. Dit is slechts een illusie die zijn basis heeft in onwetendheid omtrent onze ware aard. Als door voortdurende overpeinzing over de zuivere aard van het Zelf, deze onwetendheid tenietgedaan is, verliest de illusie zijn grondslag en verdwijnt.

(3) Universum ... - Als vanuit het relatieve standpunt het universum beschouwd wordt te bestaan, heeft het zijn grondslag in het Zelf. Maar van het absolute standpunt uit is er geen universum. Het Zelf alleen is.

[Ultiem bestaat er geen relatieve noch absolute werkelijkheid; er is slechts één werkelijkheid: dé Werkelijkheid. Zie vers 20.14 en bijbehorende annotatie.]

2.19 Ik beseft nu ten volle dat het lichaam en universum niets zijn en het Zelf is louter Zuiver Bewustzijn. Hoe kan het nu(1) nog mogelijk zijn deze verbeelding(2) op iets te vestigen?

(1) Nu – Na de vernietiging van de onwetendheid.

(2) Verbeelding – Van het universum en het lichaam.

2.20 Lichaam, hemel en hel, gebondenheid en bevrijding, als ook vrees,

zijn alle louter verbeelding. Wat heb ik daarmee te maken – ik wiens aard Zuiver Bewustzijn is?

De gedachte is: Zo lang als wij, uit onwetendheid, het lichaam, hemel, hel, etc. beschouwen als reëel, worden wij gedwongen in verhouding daarmee te handelen. Maar de aard van het Zelf is Zuiver Bewustzijn en de gedachten van hemel, hel, etc. zijn louter verbeelding. Daarom hebben deze geen realiteit voor iemand die Zelf-kennis verworven heeft; hij heeft er niets mee te maken.

2.21 Oh, ik vind geen enkele dualiteit. Zelfs de menigte mensen is daarom als een wildernis(1). Aan wat(2) zou ik mij hechten?

(1) Wildernis – In de wildernis voelen wij ons absoluut alleen. De bewustheid van alleen zijn overkomt iemand die Zelf-kennis verworven heeft. Hoewel er duidelijk een menigte kan zijn, is hij waarlijk zich alleen bewust van het Zelf.

(2) Wat ... - Daar er niets reëel is behalve mijzelf.

2.22 Ik ben niet dit lichaam(1), noch(2) heb ik een lichaam. Ik ben niet jiva(3), ik ben Zuiver Bewustzijn. Het was inderdaad mijn gebondenheid (4) dat ik levensdrift had.

(1) Lichaam – Omdat het Zelf Zuiver Bewustzijn is en het lichaam materie [zie echter ook vers 2.4 na annotatie].

(2) Noch ... - Omdat het Zelf altijd onberoerd is en zichzelf nimmer met het lichaam identificeert.

(3) Jiva – Verwijst naar het eindig zelf; het zelf zichzelf identificerend met ego, etc. wordt geduid als jiva.

(4) Gebondenheid ... - Leven vooronderstelt identificatie van het Zelf met het lichaam. Bijgevolg is levensdrift het ontkennen van de ware aard van het Zelf en slechts mogelijk in de staat van onwetendheid en in het geloof dat er een dood is en beëindiging van Bestaan.

2.23 Oh, in mij, de oeverloze oceaan, bij het opsteken van de wind van het denken, ontstaan myriaden van werelden.

In werkelijkheid is er niets dan het Zelf. Het denken geeft naam en vorm, doet werelden ontstaan die niets anders zijn dan transposities op het Zelf, de enige Werkelijkheid .

2.24 Met het gaan liggen van de wind van het denken, in mij de oeverloze oceaan, vergaat(1) de ark van het universum, ongelukkig met het jiva(2) van de handelaar.

(1) Vergaat ... - Vernietiging van het denken doet de transposities op het Zelf van de werelden van naam en vorm teniet .

(2) Jiva – Het belichaamde zelf – jiva – is een handelaar, zijn daden zijn zijn handel en goede en slechte vruchten zijn winst en verlies; ook dit gaat tezamen met de werelden teniet als het denken vernietigd is.

[Deze annotaties zijn een vrije weergave van de brontekst, die significant afwijkt van een oudere versie en niet aan helderheid gewonnen heeft. Zie verder ook vers 24 van de Ribhu Gita.]

2.25 Hoe wonderbaarlijk! In mij, de oeverloze oceaan, rijzen de golven van de individuele wezens op overeenkomstig(1) hun aard, botsen met elkander, spelen een ogenblik, en lossen weer op(2).

(1) Overeenkomstig... - In overeenstemming met het karma van de individuele jiva's.

(2) Lossen op – Als de onwetendheid tenietgedaan en het karma uitgewerkt is.

[De oorspronkelijke betekenis van karma is de inherente energie van het Zelf. Indien er geen individualiteit is, is er ook geen karma dat tot geboorte aanleiding geeft. Bijgevolg moet annotatie (1) in vraag gesteld worden; zie met name hoofdstuk 20]

HOOFDSTUK 3

PROEVE VAN ZELF-REALISATIE

Ashtavakra zei:

3.1 Jezelf nu kennend als waarlijk onvernietigbaar en Een, hoe kan het dat gij, kenner van het Zelf en sereen, u nog gehecht voelt tot het verkrijgen van rijkdom?

De dialoog tussen Ashtavakra en Janaka in de hoofdstukken 3 en 4 is bijzonder leerrijk en verhelderend. Het brengt erg duidelijk naar voren de exacte toestand en positie van iemand die vast gegrondvest is in het Zelf.

De bevrijde mens beseft ten alle tijde en onder alle omstandigheden dat wat dan ook bestaat in het universum niets anders is dan diens eigen Zelf waarop de bewustheid van lichaam, geest en universum getransponeerd is. De mens met Zelf-kennis leeft en leeft met zijn wezen in de volheid van dit zelfbewustzijn. Steeds blijft hij zich niet vereenzelvigen met de handelingen van zijn lichaam, geest en zinnen en is volledig vrij van het gevoel van ego. Al zijn handelingen zijn daarom louter schijnbaar en doen op geen enkele wijze tekort aan zijn opperste staat. Hij kan in het lichaam zijn, maar geen moment, wat hij ook verricht, is hij lichaam.

Het verschil tussen de onwetende mens en de mens van Zelf-kennis ligt niet in de handelingen die zij verrichten, maar in de bewustheid waarmee zij deze verrichten. In het geval van de mens met Zelf-kennis wordt dit verschil in bewustheid niet gemakkelijk door gewone mensen waargenomen en kunnen zij er gemakkelijk aan voorbijgaan. Daarom, alhoewel beiden uiterlijk er hetzelfde uitzien, zijn zij feitelijk tegenpolen.

Deze waarheid stelt zich scherp in het leven van Janaka die volledig gevestigd is in Zelf-kennis. Zijn gebruikelijk gedrag wordt gezien vanuit het standpunt van de onwetende mens [hoofdstuk 3] en vanuit het standpunt van de bevrijde mens [hoofdstuk 4] teneinde het verschil tussen beiden in een helder perspectief te plaatsen.

Hoofdstuk 3 is bedoeld om Janaka's Zelf-kennis te toetsen. Een voor een wijst Ashtavakra op voorbeelden van Janaka's gedrag die serieus afwijken van het leven van een bevrijde mens, hem verwijtend te handelen uit onwetendheid.

Hoofdstuk 4 bevat Janaka's indringende antwoord waarop hij bekwaam de uitdaging van zijn meester aangaat. Hij breekt de verwijten af door te bewijzen immer in Zelf-kennis te verkeren, zich volledig met zijn mentale en fysieke handelingen niet te vereenzelvigen en voorbij het domein te zijn van waardeoordelen.

3.2 Helaas, zoals hebzucht voortkomt uit de illusie door onwetendheid omtrent zilver in parelmoer, zo komt gehechtheid aan de dingen voort van het illusoïr begrijpen uit onwetendheid aangaande het Zelf.

Om Janaka te beproeven, brengt Ashtavakra naar voren, dat diens gehechtheid aan de wereldse zaken het gevolg is van zijn onwetendheid omtrent hun ware aard, want niets buiten het Zelf bestaat werkelijk, de dingen van de zinnen zijn slechts een illusie. Als het Zelf waarlijk gekend is, houdt de gehechtheid aan de zogenoemde objecten der zinnen op, evenals de hebzucht naar het zilver als geweten is dat het parelmoer betreft.

3.3 Uzelf kennend als Dat waarin het universum verschijnt als golven op de zee, waarom(1) ren je dan rond als een erbarmelijk wezen?

(1) Waarom ... - Al onze vrees, ellende, hulpeloosheid en behoeften ontstaan uit het begrip dat het universum iets anders is dan ons eigen zelf. Zoals de golven niets anders zijn dan de zee zelf, zo is het universum niets anders dan ons eigen zelf. Wie dergelijke kennis verwerft wordt sereen, onbevreesd en genoegzaam.

3.4 Na gehoord te hebben Zuiver Bewustzijn en van onovertroffen schoonheid te zijn, hoe(1) kunt ge dan toch zo intens gehecht zijn aan de lusten en alzo onzuiver(2)?

(1) Hoe... - Zelf-kennis en lusten kunnen niet samengaan. Hij die het Zelf ervaren heeft kan niets anders mooi en aantrekkelijk bevinden en kan niet aan iets gehecht zijn.

[Deze annotatie vertoont een tekortkoming. Immers, als er niets buiten het Zelf bestaat, is alles van een onovertroffen schoonheid, is er niet iets zo specifiek om zich toe te keren of af te keren. Bezit of beleven kunnen op zich aanwezig of niet aanwezig zijn, in beide gevallen kan zich gehechtheid of

onthechtheid voordoen.]

(2) Onzuiver – Lust hoedt het lichaam. Het scheidt en verhoogt het bewust zijn van het lichaam. Het bewolkt de spirituele bewustheid.

[Zie opmerking bij annotatie (1) en vers 3.6.]

3.5 Vreemd is het, dat het gevoel(1) van eigendom nog in de wijze mens, die het Zelf in alles en alles in het Zelf beseft heeft, aanwezig blijft!

(1) Gevoel ... - Het spruit voort het gevoel van dualiteit waarin de ware aard van het Zelf ongeweten is en andere dingen beschouwd worden als buiten zichzelf bestaand [als de(het) ander(e)]

3.6 Vreemd is het, dat iemand verblijvend in de opperste non-dualiteit en die bevrijding beoogt, toch onderworpen is aan lust en zwicht voor amoreus tijdverdrijf!

[Volgens de adepten van de spirituele yoga is er een nauwe relatie tussen de seksuele energie en de spirituele energie; beide zouden van een en hetzelfde kanaal gebruik maken, maar zijn verschillend in fijnstoffelijkheid. Hierbij is de seksuele energie dermate veeleisend dat daardoor de spirituele energie in het gedrang komt. Het is dus een zaak van keuze in prioriteit.]

3.7 Vreemd is het, dat wetend dat lust een vijand van Kennis is, een uiterst verzwakt mens in diens levensavond, nog zo hunkert naar sensueel genoegen!

3.8 Vreemd is het, dat iemand onthecht aan de wereldse dingen en die van het hiernamaals, die het eeuwige van het vergankelijke onderscheidt en die verlangt naar bevrijding, toch vrees heeft voor het verworden van het lichaam!

3.9 Gehuldigd en onthaald of getreiterd, een sereen(1) mens zoekt steeds het Absolute Zelf en is dus behaagd noch boos.

(1) Sereen – Iemand wiens geest niet beroerd wordt, zelfs als daar aanleiding toe zou kunnen zijn.

3.10 De hoogstaande mens is getuige van zijn handelend lichaam als ware het van een ander. Hoe(1) kan hij als zodanig beroerd worden door prijzen of laken?

(1) Hoe... - Prijzen en laken refereren altijd naar gedrag dat fysiek of mentaal veroorzaakt wordt. Maar iemand die weet dat zijn lichamelijke en mentale daden geen relatie hebben met zijn ware zelf, wordt niet geraakt door lof of blaam.

3.11 Beseffend dat dit universum louter illusie is en elke interesse ervoor verloren(1), hoe kan een standvastige geest dan toch de naderende dood vrezen(2)?

(1) Verloren ... - Eens geweten dat iets een illusie is kan er geen interesse meer voor bestaan. Voor een mens met Zelf-kennis is het universum niet bestaande, een illusie. Voor hem kan er daarom geen interesse zijn om te weten vanwaar leven komt en wat er hierna is.

(2) Vrezen... - Het Zelf is eeuwig, zonder geboorte of dood dat werkelijk illusoire verschijnselen zijn. De kenner van het Zelf heeft daarom geen reden bevreesd te zijn voor de verwording van het lichaam, waardoor het Zelf niet in het minst aangetast wordt.

3.12 Met wie kunnen wij die hoogstaande mens, die tevreden is met Zelf-kennis en zelfs niet naar bevrijding hunkert(1), vergelijken?

(1) Hunkert... - Omdat hij vervuld is. Zelfs verlangen naar bevrijding vooronderstelt onwetendheid en de toestand van gebondenheid. Bevrijding, lett. Nairasya, betekent zonder verlangen, inhoudend de toestand van bevrijding waarin alle verlangens geheel uitgeblust zijn omdat aan alle behoeften voldaan is.

3.13 Waarom zou die vastbesloten mens, die weet dat een waargenomen object(1) in zijn wezenlijke aard leeg is, het ene object aanvaarden(2) en een ander verwerpen(2)?

(1) Object – Van innerlijke en uiterlijke aard.

(2) Aanvaarden-Verwerpen – Het Zelf alleen bestaat en alles is een transpositie op dat Zelf. Bijgevolg blijft de wijze onberoerd ten opzichte van de dingen en hunkert niet naar de objecten van genoeg en noch keert hij zich af van de objecten van lijden.

3.14 Hij, die alle werelds gehechtheid uit zijn gedachten gezet heeft, die de paren van tegenstelling(1) overstegen heeft en vrij is van verlangen, geen enkele hem overkomende ervaring(2) zal hem genoeg of leed veroorzaken.

(1) Paren van tegenstelling... - Zoals geluk en ellende, hitte en koude.

(2) Ervaring – Object van ervaring. Al ons genoegen en leed komt voort uit het contact van de zinnen met genoegen of leed verschaffende objecten, aldus de oorzaak ervan deze te verlangen of te verwerpen. Maar indien wij aantrekking noch verwerping gevoelen tot deze objecten en ze beschouwen als een vanzelfsprekend gebeuren, kunnen zij geen enkel aangenaam of pijnlijk gevoel veroorzaken.

[Zie annotatie vers 13.7 en 18.46]

HOOFSTUK 4

VERHEERLIJKING VAN ZELF-REALISATIE

Janaka zei:

4.1 Oh, de mens van begrip, de kenner van het Zelf, die(1) het spel van het leven speelt, heeft geen gelijkenis met de misleide lastdieren(2) van de wereld.

In dit hoofdstuk weerlegt Janaka de uitdagingen van Ashtavakra in het vorige hoofdstuk. Zie inleidende annotatie bij hoofdstuk 3, vers 1.

(1) Die... - Omdat de vreugde en zorgen van de wereld als een spel zijn voor een gerealiseerd mens die onberoerd en niet geraakt is door de wereldse dingen.

(2) Lastdieren – Mensen die uit onwetendheid gehecht zijn aan de wereld en heen en weer gesmeten worden door de vreugde en ellende ervan. Zij kunnen de wereld niet beschouwen als een spel of een goochelaars show.

4.2 Oh, de yogi voelt zich(1) niet verrukt in die staat (2) te verblijven, waar Indra en alle andere goden naar hunkeren en alzo ongelukkig(3) worden.

(1) Voelt zich niet... - Omdat hij voelt dat hij in zijn eigen natuurlijke staat verkeert.

(2) Staat – Zijn-Bewustzijn-Zaligheid [Sat – Chit – Ananda]

(3) Ongelukkig – Omdat zij Het niet kunnen verwerven.

4.3 Heel zeker wordt het hart van de mens die het Zelf kent niet geraakt door deugd of ondeugd, net zoals de hemel niet door rook verduisterd wordt, ook al schijnt het zo.

4.4 Wie kan die verheven mens, die het ganse universum kent als louter het Zelf, weerhouden van spontaan handelen?

De gedachte hier is : De mens van Suprême Realisatie heeft alle voorschriften overstegen. Hij is geheel vrij tegenover alle voorgeschreven codes van gedrag; want deze zijn geformuleerd voor onwetende geesten. Dit betekent echter geen morele anarchie. De gerealiseerde mens verwaardigt zich niet tot onjuist handelen, daar alle onjuiste neigingen (samskaras) vernietigd zijn vóór de hoogste staat van realisatie is bereikt. Een ervaren danser doet geen verkeerde pas [zie ook vers 18.49 en Avadhuta Gita vers 2.39].

4.5 Van de vier(1) soorten geschapen wezens, van Brahma tot een pol gras, is het alleen de wijze mens(2) die in staat is aan verlangen en afkeer te weerstaan.

(1) Vier... - Namelijk, geboren uit een schoot; geboren uit een ei; door damp of zweet voortgebracht; uit zaad ontsproten. Hier betekent het de gehele schepping inbegrepen goden en andere subtiele wezens.

(2) Wijze mens... - Zo lang als een mens onwetend is van zijn ware aard en dat van het universum, heeft hij verlangens en afkeer. Sommige dingen beschouwt hij goed en begerenswaardig en andere tegenover gesteld. Maar iemand die zichzelf en de wereld kent als Brahman, ziet slechts de Ene en heeft daarom geen voorkeur of afkeer. Hij vat het speels op. Ogenscheinlijk kan hij een ogenblik gehecht lijken aan iets, maar kan het volgende moment het totaal vergeten zijn.

4.6 Zeldzaam is de mens die het Zelf weet als de Ene zonder tweede en als de Heer van het universum. Hij doet(1) naar hij goeddunkt en heeft geen vrees(2) van waar en voor wat dan ook.

(1) Doet... - De mens met Zelf-kennis handelt uitsluitend onder de impulsen van de gevolgen van zijn daden in het vorig leven (prarabdha). Daar hij vrij is van het gevoel van de doener, leiden zijn handelingen niet tot een gebondenheid in de geest. Zijn daden zijn volledig vrijelijk en spontaan [zie ook 18.13, 18.20 en 20.04].

(2) Geen vrees – Omdat hij niets buiten zichzelf ervaart.

HOOFDSTUK 5

VIER WEGEN TOT VERZAKING

Ashtavakra zei:

5.1 Ge hebt geen relatie met wat dan ook. Daarom, zuiver als ge zijt, wat(1) wilt ge verzaken? Vernietig je idee van een lichaam(2) en ga op die manier(3) op in de staat van eenwording(4).

In dit hoofdstuk beschrijft Ashtavakra vier methodes waarlangs laya, de staat van eenwording, kan verworven worden. In deze absolute staat verdwijnt de bewustheid van lichaam, geest en gevoelens.

(1) Wat... - Wij kunnen alleen verzaken of verlangen waaraan wij hechten. Maar het zuiver Zelf is onberoerd.

(2) Lichaam – Het samenstel van lichaam, geest, ego en gevoelens. Het Zelf is onberoerd; uit onwetendheid identificeren wij het Zelf met dit samenstel. Deze identificatie verhindert ons de realisatie van het Zelf. Het ogenblik dat wij deze identificatie teniet doen, gaan wij op het Absolute.

(3) Op die manier – Door het teniet doen van de identificatie van het Zelf met het lichaam, geest en de gevoelens.

(4) Eenwording – Het verdwijnen van het besef van lichaam en het ego en bijgevolg een worden met Brahman.

5.2 Het universum rijst in u op als(1) luchtbellen oprijzen in de zee. Weet dus het Zelf als de Ene en ga op deze wijze(2) op in de staat van eenheid.

(1) Als... - Water is de enige substantie van de zee als van de luchtbellen, naam en vorm van de bellen slechts schijnbaar verschillend. Gelijkwaardig is het

Zelf de enige essentie achter het universum, de naam en vorm daarvan zijn louter transposities.

(2) Op deze wijze – De eenheid van het Zelf kennend.

5.3 Het universum, onwerkelijk, gemanifesteerd(1) als de slang voor het touw, bestaat niet in u die zuiver(2) bent, zelfs al is het aanwezig voor de zinnen. Daarom ga op deze wijze(3) op in de staat van eenheid.

(1) Gemanifesteerd... - Dit klassieke voorbeeld van de slang voor het touw geeft aan dat het universum, dat een transpositie van het Zelf is, werkelijk niet bestaand is.

(2) Zuiver – De illusie van de wereld kan nimmer het Zelf aantasten.

(3) Op deze wijze – Wetend dat het universum onwerkelijk en illusoir is.

5.4 Gij zijt volmaakt en gelijkmoedig in ellende en geluk, hoop en wanhoop en leven en dood. Daarom ga op deze wijze(1) op in de staat van eenheid.

Wij worden beroerd door vreugde en smart, hoop en wanhoop, leven en dood zolang als wij ons beschouwen als verschillend van het Zelf. Op het ogenblik dat wij onszelf weten als het Zelf, dat als enige bestaat, overstijgen wij alle paren van tegenstelling, worden er niet door beroerd en beseffen onze vrije aard.

(1) Op deze wijze – Onberoerd blijvend voor de paren van tegenstelling.

HOOFDSTUK 6

HET HOGER WETEN

Janaka zei :

6.1 Onbegrensd als de ruimte ben ik, de wereld van verschijnselen is als een kruik; dit(1) is Weten. Dus(2) behoeft het niet verzaakt noch aanvaard noch teniet gedaan te worden.

Zoals in de hoofdstukken 3 en 4 beoogt de dialoog tussen Ashtavakra en Janaka in de hoofdstukken 5 en 6 helder de aard van het Suprême Weten in beeld te brengen. In het vorig hoofdstuk sprak Ashtavakra over laya, eenwording, en de noodzaak en methodes om het relatieve bewustzijn te doen opgaan in het Absolute. Als antwoord hierop spreekt Janaka vanuit een hoger standpunt waarin zelfs deze poging tot eenwording nog oprijst uit een spoortje van onwetendheid; want het Zelf was nimmer een enkel ogenblik gebonden. [Dus nimmer different, immer één]

(1) Dit... - Gelijk de ruimte binnen een kruik eender is als de oneindige ruimte er buiten, zo bestaat het universum in en door de Ene, oneindige Zelf. Het universum heeft geen bestaan van zichzelf. Het is louter illusie. Het bestaan ervan is slechts in naam en vorm.

(2) Dus – Wanneer het Suprême Weten verworven is, dan is er alleen het Ene, oneindige Zelf; de vraag van iets verzaken, aanvaarden of tenietdoen rijst niet meer op.

6.2 Ik ben als(1) de oceaan en het universum als een golf; dit is Weten. Dus behoeft het niet verzaakt noch aanvaard noch teniet gedaan te worden.

(1) Als... - Dit voorbeeld maakt de eenheid van het Zelf nog duidelijker. Water is de werkelijke substantie; de naam en vorm van de golf zijn slechts schijn. Gelijkwaardig is het Zelf de enige substantie; de naam en vorm van het

universum slechts illusoire transposities.

6.3 Ik ben als parelmoer en de illusie van het universum als(1) het zilver ervan; dit is Weten. Dus behoeft het niet verzaakt noch aanvaard noch teniet gedaan te worden.

(1) Als... - De werkelijkheid achter de illusie van het zilver is parelmoer. Op dezelfde wijze is de werkelijkheid achter het universum het Zelf.

6.4 Ik(1) ben inderdaad in alles en alles(2) is in mij. Dit is Weten. Dus behoeft niets verzaakt noch aanvaard noch teniet gedaan te worden.

(1) Ik... - Het Zelf is de enige substantie van het universum.

(2) Alles... - Het Zelf is het substraat, de Ene Existentie, waarvan het universum louter een transpositie is.

[Vgl. “Ik ben het al, het al is uit mij voortgekomen en het al heeft mij voortgebracht” (Thomas-evangelie logion 77).

“Ik ben in de Vader en de vader is in mij.” (Joh. 14.10)

Zie ook evangelie van Eva : annotatie bij vers 1.1

De Engelse brontekst vermeldt “in all beings” en is hier niet vertaald met “in alle wezens”, maar met “alles”. Daardoor wordt een grotere en juistere analogie bereikt met vers 7.4 en te meer daar de verschillende Upanishaden herhaaldelijk vermelden dat het Zelf alles doordringt (zie voorwoord), conform de vroeg christelijke spiritualiteit. Ook, zij het in andere bewoording, in het Boeddhisme en bij Spinoza is dit gedachtegoed aanwezig.

Zie ook vers 7.4 annotaties]

HOOFDSTUK 7

DE AARD VAN DE ZELF-REALISATIE

Janaka zei :

7.1 In mij, de oeverloze oceaan, beweegt de ark van het universum van her naar der, voortgedreven door de wind van zijn eigen aard. Ik blijf onbewogen(1).

(1) Onbewogen – Onberoerd.

Als de wind over de oceaan opsteekt gooit het een schip van her naar der en doet het zelfs als gevolg daarvan zinken. Maar de oceaan wordt niet beroerd door door de bewegingen van het schip. Gelijkaardig verandert het universum, dat berust op de werkelijkheid van het Zelf, aanhoudend onder toedoen van zijn inherente wetten. Maar de veranderende wereld tast het Zelf niet het minste aan.

7.2 In mij, de grenzeloze oceaan, laat de golf van de wereld zichzelf opkomen of verdwijnen. Ik vermeerder noch verminder daarbij.

Een golf is niets anders dan het water van de oceaan zelf; slechts de naam en vorm zijn er aan toe gevoegd; er is geen toename [noch afname] van substantie. Precies zo is de wereld; zijn werkelijkheid is het Zelf zelf. Als de wereld opkomt, zijn naam en vorm transposities van de werkelijkheid van het Zelf; wanneer het verdwijnt, alleen naam en vorm verdwijnen. De werkelijkheid blijft steeds onveranderd [er is geen toename of afname].

7.3 In mij, de oeverloze oceaan, bestaat de verbeelding van het universum. Ik ben geheel stil en vormloos. Daarin(1) alleen verblijf ik.

(1) Daarin – Namelijk, het Weten dat de wereld louter een verschijnsel is en dat het Zelf waarin het verschijnt immer stil en vormloos blijft.

7.4 Het Zelf (1) is niet in het object, noch (2) is het object in het Zelf dat oneindig en zonder smet is. Aldus is Het vrij van gebondenheid en verlangen en stil. Daarin alleen verblijf ik.

(1) Zelf... - Het Zelf is aldoordringend en onbegrensd. Daarom kan het niet bevat worden door [noch iets bevatten van] eindige objecten, zoals lichaam en geest.

(2) Noch... - Omdat alle objecten transposities zijn van het Zelf en daarom niet werkelijk bestaan in het Zelf.

[Vgl. “ Eenheid en gescheidenheid bestaan niet met betrekking tot u noch tot mij.” (vers 1.15 Avadhuta Gita); met andere woorden : er is geen object of subject, er is alleen – ongeacht naam en vorm – het Subject.

Zie ook vers 6.4]

7.5 Oh, ik ben waarlijk het Bewustzijn zelf. De wereld is als een tovershow. Dus hoe en waar kan er enig denken aan verwerpen en aanvaarden in mij zijn?

Een mens van Zelf-realisatie beziet deze wereld als een tovershow, vals en illusoir en onbestaand, zelfs al is het voor hem zichtbaar. Daarom kan welk werelds object dan ook hem doen aantrekken noch afkeren.

HOOFDSTUK 8

GEBONDENHEID EN BEVRIJDING

Ashtavakra zei :

8.1 Er is gebondenheid als de geest iets verlangt of betreurt, verwerpt of aanvaardt, gelukkig is of boos.

8.2 Bevrijding wordt verworven als de geest niet verlangt of betreurt of verwerpt of aanvaardt of gelukkig of boos is.

Verlangen, betreuren, etc. zijn de veranderingen van het chitta - de stof van het bewustzijn (geest) – te vergelijken met achtereenvolgens [de spiegel van] een meer en de rimpelingen er op. De diepten van het meer is als het ware het eigen ware Zelf. Wij kunnen slechts een glimp van de diepten opvangen als het water kalm en helder is en er geen rimpelingen zijn. Is het water beroerd of modderig dan kunnen de diepten niet waargenomen worden. Gelijkaardig, zolang als er mentale beroeringen zijn, die alleen mogelijk zijn zolang als wij ons ermee identificeren, kunnen wij het Zelf niet waarnemen en verkeren wij in onwetendheid en gebondenheid. Maar als de geest kalm is en vrij van zulke beroeringen, beseffen wij onze ware aard en verwerven aldus bevrijding.

[Vgl. vers 14 van de Ribhu Gita]

8.3 Er is gebondenheid als de geest beroerd wordt door enig zintuiglijke ervaring(1). Er is bevrijding als de geest onberoerd is door enig zintuiglijke ervaring.

In beide voorgaande verzen werden gebondenheid en bevrijding uitgelegd als identificatie met en dissociatie van de innerlijke, mentale beroeringen. In dit vers wordt het uitgelegd in betrekking tot uiterlijke objecten.

(1) Zintuiglijke ervaring – Letterlijk: zien, bijgevolg elk zintuiglijk ervaren.

8.4 Als er geen 'ik' is, is er bevrijding; als er 'ik' is, is er gebondenheid. Aldus bezien, onthoudt u zich gemakshalve van iets te aanvaarden [verlangen] of te verwerpen.

Ego is gebondenheid, gevormd door de identificatie van het Zelf met lichaam en geest; geen ego is bevrijding. Als er geen ego is, is er geen identificatie van het Zelf met lichaam en geest en wordt het Zelf beseft als de Ene zonder een tweede, het gehele universum doordringend. Dit wetend wordt men stil en vrij van verlangen en afkeer.

HOOFDSTUK 9

ONTHECHTEN

Ashtavakra zei :

9.1 Plichten vervuld of niet vervuld, als ook de paren van tegenstelling – wanneer(1) houdt dat op en wie betreft dit? Dit weten, weest zonder verlangen(2) en beoog verzaking door volledige indifferentie tegenover de wereld.

(1) Wanneer ... - Ons leven is een mengeling van tegengestelden als vreugde en smart, succes en falen, goed en kwaad. En wij hebben altijd voorkeuren die veroorzaken dat wij kiezen zekere dingen te doen en andere te vermijden. Vandaar ons begrip plicht. Zo lang als wij deze wereld als echt beschouwen, kunnen wij niet ontsnappen aan de tegenstellingen noch het gevoel van plicht tenietdoen. De enige weg om uit deze toestand te geraken is de onwerkelijkheid van de wereld te beseffen en aan onze identificatie ermee te verzaken.

(2) Zonder verlangen - Letterlijk, men kan aan geen religieus ritueel of gelofte voldoen; deze veronderstellen een verlangen naar aardse of hemelse voorspoed.

9.2 Zeldzaam, mijn kind, is inderdaad die gezegende mens wiens verlangen naar leven, vreugde en kennis uitgeblust is door de gangen van mensen gade te slaan(1).

(1) Gade slaan – Sommige mensen bemerken de leegte van de wereld door observatie. Dat wil zeggen, door het observeren van het lijden van anderen beseffen zij dat de wereld geen eeuwig geluk kan schenken. Maar zulke mensen zijn zeldzaam en de meesten verkrijgen deze les slechts na in de wereld te zijn

gedoken en zelf de ziekten van het leven ervaren te hebben.

9.3 De wijze mens verstilt door het beseft dat alles waarlijk teniet gedaan wordt door de drievoudige(1) ellende en alles vergankelijk is, niet essentieel en verachtelijk, en verworpen behoort te worden.

(1) Drievoudige ... - Nl. ellende aangaande geest en lichaam, ellende veroorzaakt door bezielde en onbezielde objecten, en ellende veroorzaakt door natuurrampen.

9.4 Wanneer komt er een tijd of ouderdom waarin de paren van tegenstelling voor de mensen niet bestaan? Iemand die deze achter zich gelaten heeft, is tevreden met wat komt en verwerft volmaaktheid.

Men kan zich geen tijd voorstellen met alleen het goede en vreugde, zonder kwaad of smart. En men vermag niet te hopen vreugde en vrede te verkrijgen in de loop van het leven. Beseft moet worden het aperte feit, dat vreugde en volmaaktheid alleen verworven kan worden door de relatieve levensloop te overstijgen en onberoerd te blijven onder de ervaringen daarvan.

9.5 Welke mens is er, na de verschillende(1) meningen van de grote rishi's, heiligen en yogi's bestudeerd te hebben en volledig indifferent tegenover kennis geworden is, niet verstild(2)?

(1) Verschillende... - Refereert naar de verschillende filosofische scholen, elk het summum bonum en zich onderscheidend van de andere.

(2) Verstild – Zij die volledig indifferent tegenover wereldse objecten geworden zijn en alleen Zelf-realisatie beogen worden zeker met deze zeldzame eigenschap gezegend.

9.6 Hij die door volledige indifferentie tot de wereld, door gelijkmoedigheid (1), beredenering kennis van de ware aard van Zuiver Bewustzijn verworven heeft en dus zich redt uit de kringloop van geboorte en wedergeboorte, is hij(2) niet waarlijk de spirituele gids?

(1) Gelijkmoedigheid – In vriendschap en vijandschap, geluk en ellende, en dergelijke.

(2) Hij ... - Het vorige vers sluit rishi's, heiligen en yogi's als spirituele gids uit vanwege het verschil van hun meningen. Het huidige vers toont aan dat alleen de mens die zelf de Waarheid beseft heeft een spirituele gids kan zijn.

Niet louter bekomen meningen, maar feitelijke toepassing en besef zijn de sine qua non van een Guru.

9.7 Beschouw de veranderingen(1) van de elementen als in werkelijkheid niet verschillend van de primaire elementen zelf en ge zult onmiddellijk vrij(2) zijn van gebondenheid en verblijven in je ware zelf.

(1) Veranderingen van de elementen... - Dat wil zeggen: lichaam, geest gevoelens, etc. In werkelijkheid zijn deze niets anders dan de basale elementen, slechts verschillend in patronen van combinatie. Het zijn deze patronen van combinatie die ons het ene doen beschouwen als aantrekkelijk en het ander als afstotend en aldus het een te begeren en het ander te verwerpen. Maar op het ogenblik dat wij voelen dat alles hetzelfde is, zullen alle voorkeur en afkeer verdwijnen, wij onze ware aard kennen en vrij zijn.

(2) Vrij ... - Gebondenheid bestaat door de aantrekkelijkheid van het lichaam en de wereld, vrijheid ligt in het voorbij gaan aan die aantrekkelijkheid en het verblijven in de ware aard van het Zelf.

[Vgl. Kwantumfysica beschouwt de verschijnselen als concentraties van één veld van energie.

De basale of primaire elementen zijn: ether, lucht, vuur, water en aarde; zie ook vers 1.3 en 20.1]

9.8 Verlangens(1) alleen vormen de wereld. Verzaak ze allemaal! Het aan verlangen verzaken is verzaken aan de wereld. Nu(2) vermag je overal verblijven.

(1) Verlangen...- Het is verlangen dat ons bindt aan de wereld en maakt dat wij denken dat het echt is en ons aldus onderwerpt aan de kringloop van geboorte en wedergeboorte. Het moment dat wij vrij zijn van verlangen, zal de werkelijkheid van de wereld verdwijnen en zal er geen verdere reïncarnatie meer zijn.

(2) Nu... - Iemand die verzaakt heeft aan verlangen is volledig vrij. Waar hij ook verblijft zal hij niet door de omstandigheden geraakt worden.

HOOFDSTUK 10

VERSTILLING

Ashtavakra zei :

10.1 Beoefen indifferentie tegenover alles, nadat ge de vijand (1) verlangen (kama) opgegeven hebt, en ook de wereldse welvaart (artha) die gepaard gaat(2) met onheil, als ook het verrichten van de goede werken (dharma)(3) die de beweegreden van beide [kama en artha] is.

(1) Vijand – Omdat het verlangen naar seksuele genoegens het verwerven van Kennis verhindert en ons bindt aan de wereld.

(2) Gepaard... - Omdat het verwerven en behouden van rijkdom leidt tot conditioneringen die schadelijk zijn voor onze geestelijke aard.

(3) Dharma ... - Betekent hier goede werken van zowel seculiere als religieuze aard. Bij het verrichten van goede werken bekommen wij verdienste die ons werelds voorspoed en zinnelijke genoegens verleent.

Dharma, artha en kama zijn de drie oogmerken van het gewone menselijk bestaan. Maar teneinde bevrijding (moksha) te bereiken, dat het summum bonum van het leven is, behoort men aan deze drie oogmerken te verzaken. Het Absolute kan nimmer bereikt worden zo lang als daar nog een minste spootje verlangen resteert. En zonder verlangen zijn deze drie oogmerken zonder betekenis. Bijgevolg de noodzaak eraan te verzaken, zodat onze ogen voor het Suprême Zelf geopend mogen worden.

[Voor het spontaan ontstaan van mededogen/generositas: zie ook inleiding blz.7]

10.2 Beschouw vrienden, landerijen, rijkdom, huizen, relaties, geschenken en andere zulke kenmerken van geluk, als(1) een droom of een goochelshow, slechts enige tijd durend.

(1) Als ... - Onwerkelijk en vergankelijk.

10.3 Weet dat waar toch ook maar(1) verlangen is, daar ook de wereld is. Zet uzelf aan tot bestendigen(2) van onthechten, overstijgt verlangen en weest gelukkig.

(1) Waar toch ook... - Omdat verlangen naar zinnelijk genoegens een mens leidt tot diverse daden waarvan de vruchten van het genoegens hem aan de wereld binden.

(2) Bestendigen – Geeft een houding aan tot absolute onthechtheid van de genoeglijke dingen.

10.4 Gebondenheid ontstaat slechts uit verlangen, en tenietdoen van verlangen wordt bevrijding genoemd. Alleen door onthechtheid van de wereld kan men de duurzame vreugde van het besef van het Zelf bereiken.

10.5 Gij zijt Een, Zuivere Intelligentie. Het universum is niet intelligent(1) en onwerkelijk. Ook onwetendheid is geen werkelijk bestaand ding. Wat kunt ge toch nog verlangen te weten?

Dat zelfs aan het verlangen om te weten verzaakt moet worden wordt hier benadrukt. Wij behoren niet te verlangen te kennen wat niet werkelijk is. Het is het Zelf dat werkelijk is, en wij behoren te weten dat het onze ware natuur is, waar de schijnbare wereld en de onwetendheid die veroorzaakt het als werkelijk te ervaren niet echt bestaan. Daarom behoeft niets anders gekend te zijn dan het Zelf. Bijgevolg, moet zelfs aan het verlangen om te kennen verzaakt worden. [Zie ook vers 9.2 annotatie 2]

(1) Niet intelligent – Het principe van bewustzijn in de natuur is de weerspiegeling van het Zelf. Alle bewustheid is bewustzijn van het Zelf; alle niet-Zelf is dus niet intelligent.

[Alles is het Zelf, al het bestaande en niet bestaande, er is niets buiten het Zelf. Er kan dus niet iets bestaan als niet-Zelf. Bedoeld is in dit vers dat het intelligente principe in de natuur – waartoe ook de mens behoort – niet intelligent is van zichzelf, maar de intelligentie van het Zelf in zich draagt. Zelfs de materie ademt de intelligentie van het Zelf. Zie vers 20.14 en annotatie. Vgl. Spinoza's alles is een modus van God, ook het denken.]

10.6 Koninkrijken, zonen, relaties, lichamen en genoegens zijn u leven na leven ontnomen, zelfs al was u eraan gehecht.

Dit vers geeft een nuchtere reden waarom wij toevlucht behoren te nemen tot verzaking. Het is de vergankelijke aard van wereldse dingen dat zelfs als wij ze intens liefhebben, deze niet lang kunnen behouden. Wij verliezen ze en dus veroorzaken zij ons lijden. Dit proces wordt leven na leven herhaald. Wat is dan het nut om aan zulke dingen gehecht te zijn?

10.7 Genoeg van bezit, verlangens en vrome daden. De geest vond hierin geen rust in het sombere woud van de wereld.

Ashtavakra herhaalt weer de waardeloze idealen van dharma, artha en kama en benadrukt bevrijding (moksha). Zie vers 1 van dit hoofdstuk.

10.8 Hoeveel levens hebt ge niet hard en pijnlijk gewerkt met lichaam, geest en met spreken! Daarom houdt er liever vandaag nog mee op.

Ons huidig lichaam en ervaringen zijn het resultaat van onze daden in voorbije incarnaties. Dit proces zal voortgaan zolang wij verder handelen in onwetendheid en van geboorte naar geboorte zullen gaan. Om voor altijd te ontsnappen aan ellende, moeten wij ophouden met werelds handelen.

Ashtavakra geeft aan dat onze vroegere daden, met zoveel arbeid en lijden meegebracht hebbend, ons geen enkel duurzaam geluk gegeven hebben. Waarom zouden wij dan doorgaan met wereldlijke daden die uit onwetendheid voortkomen en gebondenheid en ellende veroorzaken?

[Als geen individualiteit bestaat, hoe kan er dan van een individueel karma gesproken worden? Het begrip karma als gevolg van vroeger handelen wordt niet door alle Oosterse scholen gevolgd. De Boeddha zou dan gezegd kunnen hebben in analogie met zijn uitspraken in de Diamant Sutra: “Karma of ziel zijn louter begrippen Subhuti, in werkelijkheid bestaat er niet zo iets als karma of ziel.”

Dit alles neemt niet weg dat de aspecten wedergeboorte en karma ook in de Upanishaden aangehaald worden. Op zich is het juist dat gehechtheid lijden met zich meebrengt.]

HOOFDSTUK 11

WIJSHEID

Ashtavakra zei :

11.1 Hij die beseft heeft dat verandering(1) in bestaansvorm en vernietiging besloten is in de aard van de dingen, vindt gemakkelijk(2) zijn gemoedsrust, en blijft onverstoord en vrij van pijn.

(1) Verandering ... - Al het bestaande, verandert en wordt tenietgedaan. Dit ligt in de aard van de dingen zelf. Niets is duurzaam.

[Boeddha: alle samengestelde dingen vallen weer uiteen.]

(2) Gemakkelijk...- Als men de voorbijgaande aard van de dingen beseft, wordt men ervan onthecht en bekomt men aldus vrede. Mentale verstoring en pijn worden veroorzaakt door onze gehechtheid aan vergankelijke dingen en deze als duurzaam te beschouwen.

11.2 Hij die zeker weet dat Isvara(1) de schepper van alles is en dat hier (2) niets anders is, wordt vredevol(3) met al zijn innerlijke verlangens tot rust gekomen, niet gehecht aan wat dan ook.

(1) Isvara ... - Het universum is ontsprongen aan het Zelf, bestaat in het Zelf en lost op in het Zelf. Wat ook in het universum is doordrongen van het Zelf. Er is geen ander bestaan dan het Zelf zelf.

[Isvara wordt niet in alle geschriften benoemd als het Suprême Zelf, maar ook als een godheid; de term dient dus steeds in zijn context beschouwd te worden. Brahman is het Onkenbare, Isvara het kenbare Brahman.]

(2) Hier – in het universum.

(3) Vredevol...- Verlangens ontstaan uit de gedachte dat er andere dingen en bestaansvormen zijn buiten zichzelf. Men begeert ze en wil zich erin verheugen. Maar wanneer men weet dat het universum doordrongen is van het

Zelf – dat er alleen het Zelf is en niets anders – gaat het gevoel van het andere en verlangen weg en bijgevolg is er vrede.

11.3 Hij die zeker weet dat voor- en tegenspoed elk op hun tijd komen als gevolg(1) van de handelingen uit het verleden, is steeds tevreden, beheerst (2) al zijn zinnen en verlangt(3) of betreurt(4) niet.

(1) Gevolg ... - Wie ook beseft dat zijn huidig leven, met al zijn wisselvalligheden, het resultaat is van zijn vroegere handelingen, wordt niet beroerd door de wisselvalligheden van het geluk.

(2) Beheerst ... - Onberoerd ten opzichte van wereldse dingen.

(3) Verlangt – Naar wat niet bereikt is.

(4) Betreurt – Van wat verloren is.

11.4 Hij die zeker weet dat geluk en ellende, geboorte en dood de gevolgen zijn van vroegere handelingen, bevindt dat er niets te bereiken is, en wordt aldus niet(1) bezorgd en beroerd zelfs als hij betrokken is in handelen.

(1) Niet ... - Omdat hij weet dat hij niet de doener is.

11.5 Hij die beseft heeft dat het bekommernis(1) is en niets anders dat ellende in deze wereld teweeg brengt, wordt daarvan bevrijd, is gelukkig, vredig en overal zonder verlangen.

(1) Bekommernis ... - Bekommernis vooronderstelt identificatie van de geest met een of ander werelds object. Dit brengt verlangen en hechten met zich mee die gebondenheid scheppen en lijden veroorzaken.

11.6 'Ik ben niet het lichaam noch is het lichaam van mij. Ik ben het Bewustzijn zelf' – hij die dit zeker weet herinnert zich niet(1) wat hij gedaan of niet gedaan heeft alsof(2) hij de staat van het Absolute bereikt heeft.

(1) Niet ... - Werk behoort tot het lichaam en de geest en niet tot het Zelf. Hij die het Suprême Weten verworven heeft identificeert zichzelf niet met het lichaam en de geest. Daarom heeft hij geen binding met enig werk. Hij denkt niet over wat hij heeft gedaan of niet, gelijk gewone mensen doen.

[Het Opperste Weten, het Zelf wordt niet bereikt of verworven, het wordt beseft, ervaren.]

(2) Alsof ... - Omdat Zelf-realisatie, eens bereikt, blijft duren zelfs na vernietiging van het lichaam.

[In de oudere versies van de Ashtavakra Samhita wordt gezegd: 'als' in plaats van 'alsof' en de annotatie luidt dan: de vruchten van de Zelf-realisatie zijn dezelfde als men in het lichaam verblijft en erna. Dit lijkt logischer .]

11.7 'Ik ben inderdaad in alles, van Brahma tot in een pol gras' – hij die dit zeker weet wordt bevrijd(1) van mentale conflicten, zuiver en vredevol en vrij(2) van bekommernis van wat bereikt is of niet.

(1) Bevrijd... - Omdat vastberadenheid en besluiteloosheid onmogelijk is voor hem die het kosmisch bestaan zelf is. Hij hoeft niets te besluiten.

(2) Vrij ... - Omdat hij niets buiten zichzelf gewaar wordt.

11.8 Hij die zeker weet dat dit veelvoudig en wonderlijke universum niets(1) is, wordt zonder verlangen en Zuiver Bewustzijn en vindt vrede alsof(2) er niets bestaat.

(1) Niets – Onwerkelijk.

(2) Alsof ... - Hoewel, verblijvend in dit lichaam, vermag hij het schijnbaar bestaan van het universum gewaar worden, toch is zijn innerlijke vrede dat van de absolute staat waarin niets behoudens het Zelf bestaat.

[Alsof : zie opmerking vers 11.6 na annotatie (2)]

HOOFDSTUK 12

VERTOEVEN IN HET ZELF

Janaka zei:

(12.1) Ik werd eerst onverdraagzaam(1) tegenover fysiek(2) handelen, dan tegenover een spraakwaterval, en dan tegenover gedachten. Zodoende(3) verblijf ik standvastig [in het Zelf].

In de acht verzen van dit hoofdstuk beschrijft de leerling zijn staat van hoogste weten.

(1) Onverdraagzaam – d.w.z. niet gehecht, de geest volledig afgekeerd van handelen, woord en denken, die alle tot het relatieve behoren.

(2) Fysiek ... - Discipline ving aan met de grove belemmeringen, vervolgens werden de subtielere beheerst.

(3) Zodoende – Verstoken van enig handelen, fysiek, woord of mentaal.

12.2 Zonder gehechtheid aan geluid(1) en andere zintuiglijke dingen, en het Zelf (2) niet als object van ervaren, is mijn geest bevrijd(3) van verstrooidheid en eenpuntig gericht. Zodoende(4) verblijf ik standvastig.

(1) Geluid ... - Van alle waarneembare objecten, alle dingen van het universum.

(2) Zelf... - Ervaren is alleen mogelijk in een toestand van dualiteit. Het Zelf is absoluut. Er kan geen kenner van zijn. Bijgevolg kan het geen object van ervaren zijn.

“Als er dualiteit is, als het ware, dan ruikt men iets, hoort men iets, zegt men iets, denkt men iets, weet men iets. Maar als voor de kenner van Brahman alles het Zelf is, wat zou men kunnen ruiken en waarmee? Wat zou men kunnen zien en waarmee? Wat zou men kunnen horen en waarmee? Wat zou men kunnen zeggen en waarmee? Wat zou men kunnen denken en waarmee? Wat zou men kunnen weten en waarmee? Waarmee zou men dat kunnen weten

waardoor alles gekend wordt. Oh Maitreya, zou men de kenner kunnen kennen?” (Brihadaranyaka Upanishad 4.5.15).

[Met het citaat uit deze Upanishad en dit vers uit de Samhita is er een direct verband met vers 1.3]

(3) Bevrijd... - Gehechtheid aan de objecten van de zinnen verstrooit de geest en verhindert het zich naar het Zelf te keren. De wijze mens heeft geen gehechtheid aan de objecten van de zinnen, en daar het Zelf geen object van ervaren is, zijnde voorbij denken en spraak, is hij vrij van alle verstrooiing.

(4) Zodoende – Als het absolute Zelf, voorbij elke verstrooiing en elke relativiteit.

12.3 Er moet een inspanning tot concentratie gedaan worden als er verstrooidheid van de geest is als gevolg(1) van transpositie enz. Inziend(2) dat dit de regel [voorschrift] is, verblijf ik zodoende(3) standvastig.

(1) Als gevolg ... - In het geval van de onwetende mens. De ideeën van lichaam, geest en ego zijn transposities van de geest. Zijn geest is verstrooid en er is een inspanning vereist tot concentratie ervan.

(2) Inziend ... - Het voorschrift van concentratie is alleen van toepassing voor een mens in een staat van onwetendheid en zinloos voor iemand die in het Zelf gevestigd is.

(3) Zodoende – De concentratie overstegen.

12.4 Niets hebben(1) te aanvaarden of te verwerpen noch vreugde of smart hebbend, verblijf ik zodoende(2) standvastig.

(1) Hebben ... - Aanvaarden of verwerpen, vreugde of smart zijn alleen mogelijk als wij onszelf identificeren met de objecten der zinnen en een onderscheid scheppen. Maar het Zelf is Een, volmaakt en aldoordringend en heeft daarom niets te winnen of verliezen en zich daardoor gelukkig te voelen of onder ellende te lijden.

(2) Zodoende – Als volmaakt en aldoordringend.

12.5 Een levensfase(1) of geen levensfase, meditatie, beheersing van de mentale hoedanigheden – inziende(2) dat deze mij verstrooiing geven, verblijf ik zodoende(3) standvastig.

(1) Levensfase - Refereert naar de vier levensfasen van de Hindoe, met hun onderscheidenlijke plichten en levenswijze; zie vers 1.5

(2) Inziende... - Deze refereren alle naar lichaam en geest, maar het Zelf

overstijgt alle. Bijgevolg vormen zij verstrooiing voor een mens met Zelfkennis.

(3) Zodoende – Vrij van al zulke verstrooiingen.

12.6 Zich onthouden(1) van handelen is evenzo onwetendheid als het handelen. Het terdege weten van deze waarheid, doet mij zodoende(2) standvastig verblijven.

(1) Onthouden ... - Het handelen zowel het zich onthouden daarvan vooronderstelt ik-bewustheid en de uiterlijke en innerlijke wereld, en dit is onwetendheid.

(2) Zodoende – In het Zelf, waarin geen sprake van handelen of zich ervan onthouden kan zijn.

12.7 Peinzend(1) over de Ondenkbare Ene, neemt men slechts zijn toevlucht tot een vorm van denken. Het offeren [letterlijk: opgeven] van het denken doet mij zodoende(2) standvastig verblijven.

(1) Peinzend ... - Het Zelf overstijgt het denken en kan geen object van denken zijn. Meditatie op Het is daarom niets dan het scheppen van een zekere staat van geest en dat is niet Brahman. Om Brahman te realiseren moet men voorbij de grenzen van het denken en Brahman Zelf worden.

(2) Zodoende – Het denken voorbij.

[Gekozen is voor de term van ' het offeren van het denken ' ter wille van de analogie met vers 24 van de Essentie van Ribhu Gita. Zie ook vers 10.5 en Sri Sankaracarya in de Atmabodhah : “Kennis is het enige middel tot bevrijding...na zijn werk gedaan te hebben verdwijnt ook de kennis zelf.”]

12.8 Gezegend is de mens die(1) dit voltooid heeft. Gezegend is hij die (2) zo van nature is.

(1) Die... - Die door oefenen het Zelf gerealiseerd heeft voorbij alle fysiek en mentaal handelen.

(2) Die ... - Duidt op een hogere staat; deze staat is nu voor hem een natuurlijke staat.

HOOFDSTUK 13

GELUK

Janaka zei :

13.1 De sereniteit(1) die ontspringt uit het bewustzijn dat er niets dan het Zelf bestaat is zeldzaam(2), zelfs voor iemand die slechts een lendendoek draagt. Daarom(3), het verzaken en aanvaarden opgevend, leef ik gelukkig.

(1) Sereniteit – Svasthya, wat letterlijk betekent de staat van gevestigd zijn in het Zelf.

(2) Zeldzaam ... - Een duiding van een zeer hoge staat van spirituele realisatie. Zelfs het dragen van een lendendoek duidt hier op een nog relatieve bewustheid daarvan.

(3) Daarom ... - Verzaken, in dezelfde mate als aanvaarden, veronderstelt ego en gehechtheid, die uit onwetendheid voortkomen. Waar geluk, daarom, bestaat uit het overstijgen van beide.

13.2 Last met het lijf(1) hier, probleem met de spraak(2) daar en hinder met de geest(3) ergens anders. Hieraan verzaakt te hebben, leef ik gelukkig in het hoogste doel(4) van het leven.

(1) Lijf – Betreft boetedoeningen, etc.

(2) Spraak – In het bestuderen van geschriften, etc.

(3) Geest – In meditatie, etc.

Het gebruik van lichaam, spraak en geest voor Zelf-realisatie impliceert onvolkomenheid – het Zelf is nog niet gerealiseerd. Dit is de periode van strijd. Beëindiging van streven en volledige onthechting komen samen met volledige Zelf-realisatie. Gevestigd zijnde in de volmaaktheid van het eeuwige Zelf, ziet de ziener zichzelf als niet gebonden aan zijn handelen, fysiek, in spraak en geest, en is bijgevolg volledig onthecht en waarlijk inactief.

(4) Hoogste doel ... - Zelf-realisatie of moksha.

13.3 Volledig beseffend dat niets(1) wat dan ook werkelijk door het Zelf wordt gedaan, doe ik(2) wat dan ook(3) zich aandient om gedaan te worden en leef dus gelukkig.

(1) Niets ... - Omdat wat dan ook gedaan wordt gedaan is door het lichaam, geest en zintuigen begeleid door het ego. Het Zelf overstijgt dit alles.

(2) Doe ik – Verstoken zijnde van ego en niet gehecht. Het lichaam en geest werken, het Zelf blijft onberoerd.

(3) Wat dan ook ... - Als gevolg van het vroeger handelen dat de huidige incarnatie veroorzaakte [prarabdha karma].

13.4 De yogi's die zich hechten aan het lichaam houden vast aan het handelen(1) en niet handelen. Eigen aan het afwezig(2) zijn van associatie en geen associatie, leef ik gelukkig.

(1) Handelen ... - Handelen en niet handelen zijn waar voor hen die zich nog identificeren met het lichaam. Zonder dat is handelen en niet handelen zonder betekenis.

(2) Afwezig ... - Als gevolg van volledig ontbreken van identificatie van het Zelf met lichaam, geest en gevoelens. [Het doorzien en beseffen van de transpositie van de dingen]

13.5 Geen(1) goed of kwaad spruiten uit mij voort bij het gaan, staan of slapen. Zo dus, waar(2) ik ook ga, sta of slaap, leef ik gelukkig.

(1) Geen... - Goed en kwaad zijn de oogst van het handelen door lichaam en geest. Deze oogst bekommt hij niet die niet gehecht is aan lichaam en geest.

(2) Waar ... - Zo lang men in het lichaam verkeert, verricht men diverse handelingen. Maar zij vormen geen verschil voor de mens met Zelf-kennis, zo als bij de onwetende mens.

[Vergelijk de stelling van Spinoza omtrent goed en kwaad in relatieve en absolute zin]

13.6 Ik verlies noch verkrijg door slapen(1) of streven. Aldus gedachten aan verlies(2) of opgetogenheid(3) opgegeven te hebben, leef ik gelukkig.

(1) Slapen – D.w.z. niet actief zijn.

(2) Verlies – Van genoeg, daar niets verkregen werd.

(3) Opgetogenheid – Als gevolg van het bekomen van wereldse zaken.

13.7 Het onophoudelijk waarnemen van de wisselvalligheid van vreugde en leed onder de verschillende omstandigheden, heeft mij doen verzaken(1) aan goed en kwaad, en ik leef gelukkig.

(1) Verzaken ... - Goed en kwaad worden in onze geest geassocieerd met geluk en leed. Wij betrachten het goede en vermijden het kwade teneinde gelukkig te zijn. Maar iemand die beseft heeft dat geluk en leed werkelijk uit de omstandigheden voortkomen, veranderlijk met hun veranderlijkheid en niet behoren tot het eeuwig Zelf, geeft niet langer om goed of kwaad en blijft gevestigd in het Zelf, waarin alleen het werkelijk en absoluut geluk is.

[Het zijn de objecten waaraan wij het predicaat goed en kwaad, geluk en leed geven en het zijn de objecten die veranderlijk zijn door omstandigheden; geluk en leed komen bijgevolg niet uit de omstandigheden voort, maar uit het veranderlijke van de objecten zelf.]

HOOFDSTUK 14

SERENITEIT

Janaka zei :

14.1 Hij heeft waarlijk zijn herinneringen(1) van het werelds leven uitgedoofd(2), die van nature(3) een lege geest(4) heeft, die onbewust aan zintuiglijke objecten denkt(5), en die hoewel in slaap, als(6) het ware wakker is.

(1) Herinneringen ... - Inbegrepen karmische gebondenheid, gevolg van vroeger juist en onjuist handelen en geboorte en wedergeboorte.

(2) Uitgedoofd – Voor hem zijn de gevolgen van vroeger handelen voor altijd teniet gedaan. Hun krachten hebben niet langer een invloed op hem en zijn huidig handelen heeft evenmin geen enkele invloed op zijn geest.

(3) Nature – Wezenlijk.

(4) Lege geest – Verstoken van enig verlangen of samskaras, indrukken, kennis der dingen, maar vol van het stralend bewustzijn van het Zelf.

(5) Denkt ... - Zolang hij in het lichaam verkeert, wordt hij zich bij gelegenheid bewust van de wereldse verschijnselen, als gevolg van karmische sporen, genaamd prarabdha karma, die nog verder functioneren. Maar die bewustheid is niet dezelfde als die van de gewone mens, want voor de gerealiseerde mens is het duidelijk en onbelangrijk. Het is slechts illusie en laat geen beroering na. Vandaar, is hij in werkelijkheid leeg van geest.

(6) Als ... - Slaap versluiert in het algemeen ons bewustzijn. Maar een gerealiseerd mens is immer vol van de kennis van het Zelf en het wordt zelfs niet belemmerd als hij slaapt.

14.2 Wanneer mijn verlangen(1) is vervloeid, waar zijn toen mijn rijkdommen, mijn vrienden, de rovers(2) in de vorm van de objecten der zinnen, de geschriften (3) en de kennis(4) gebleven?

(1) Verlangen – Naar de vreugdevolle dingen in dit en het leven hierna.

(2) Rovers ... - Omdat de objecten van de zinnen ons beroven van het ervaren van het Zelf.

(3) Geschriften ... - Richtlijnen van de geschriften zijn alleen nodig voor de nog onwetende mens. Zij zijn van geen nut voor de mens van Zelf-realisatie.

(4) Kennis – Wereldse als wel spirituele. Het ene is afkomstig van wereldse ervaring en is daarom van geen nut voor een jnanin [wetende]; terwijl het andere, zijnde indirecte kennis van spirituele werkelijkheden, niet langer vereist is omdat hij deze nu direct ervaren heeft.

14.3 Daar ik het Suprême Zelf heb gerealiseerd die de Getuige en de Heer is, en indifferent(1) geworden voor gebondenheid en bevrijding, gevoel ik geen onrust voor bevrijding

(1) Indifferent ... - Vanwege het besef van het eeuwig, immer vrije en immer zalige Atman. Een mens met Zelf-realisatie transcendeert alle bewustheid van gebondenheid en vrijheid. Het is alleen de onwetende mens die gebondenheid van zich wil afschudden en vrijheid verwerven.

14.4 De verschillende staten van iemand die innerlijk zonder twijfel(1) is, maar uiterlijk als een verdwaasde rondgaat(2) voor zijn eigen genoeg, kan(3) alleen door gelijken begrepen worden.

(1) Zonder twijfel ... - Hij heeft volmaakte Kennis. Hij bezit de gehele en volledige Waarheid. Hij is, daarom, vrij van alle twijfel en onzekerheden.

(2) Rondgaat ... - Iemand die Zelf-kennis verworven heeft, is niet langer gebonden door menselijke wetten voor zijn gedrag, hetgeen soms onjuist of onwelvoeglijk kan lijken.

(3) Kan ... - De wegen van de gerealiseerde mens kunnen alleen begrepen worden door een ander gerealiseerd mens. De doorsnee mens die mensen waardeert naar hun uiterlijk gedrag kan nimmer de Mens met Zelf-kennis begrijpen, want hun uiterlijke wegen zijn zeker geen aanduiding van hun innerlijke verlichting.

HOOFDSTUK 15

KENNIS VAN HET ZELF

Ashtavakra zei :

15.1 Een mens met zuiver(1) intellect realiseert het Zelf zelfs bij een terloops (2) medegedeelde lering. Een mens met onzuiver intellect wordt verward(3) met proberen het Zelf te realiseren, zelfs na een levenslang onderzoek.

(1) Zuiver ... - Zelf-kennis daagt onmiddellijk op bij iemand die zijn intellect gezuiverd heeft door de toepassing van de nodige disciplines en zich begiftigd heeft met de vier vereiste hoedanigheden (zie hoofdstuk 1, vers 1, annotatie 3). Zuiver geeft aan dat het intellect bevrijd is van de elementen van rajas (hartstocht) en tamas (traagheid, duisternis) en vervuld is van sattva (harmonie, licht).

(2) Terloops ... - Wanneer en op welke wijze dan ook een lering over het Zelf hem door de guru is aangereikt, een kleine duiding is voldoende voor de juiste leerling.

(3) Verward – Omdat een ongeschikte aspirant de aard van het Atman misvat. Slechts een gezuiverd intellect kan het bevatten.

15.2 Onthechting van de objecten van de zinnen is bevrijding. Genegenheid daarvoor is gebondenheid. Zulks is waarlijk Kennis. Handel zoals het je behaagt.

Ashtavakra beschrijft bondig de essentiële aard van bevrijding en gebondenheid, en zet de enige verplichting voor de aspirant uiteen.

15.3 Deze kennis van de Waarheid maakt(1) een welbespraakt, wijs en actief mens stom, traag en inactief. Daarom wordt het geschuwd(2) door hen die de wereld genegen zijn.

(1) Maakt ... - Deze zin moet niet letterlijk begrepen worden. Alle spraak, kennen en handelen hebben begrijpbare dingen op het oog. Als het Zelf, dat het Al en het Geheel is, beseft wordt, resteert niets meer te worden begrepen en houdt alle spraak, kennen en handelen op; de aspirant verstilt, vertraagt en wordt inactief. Dit is een teken van de hoogste realisatie. Louter uiterlijke stilte en inactiviteit betekenen niets. Zij moeten het resultaat zijn van grondige realisatie.

(2) Geschuwd – Omdat wereldse vreugde onmogelijk is in deze hoge spirituele staat. De mentaliteit van een werelds persoon staat diametraal tegenover dat van de Kenner van het Zelf.

15.4 Gij zijt niet het lichaam noch is het lichaam het uwe; gij zijt niet de doener noch de genieter. Gij zijt het Bewustzijn zelf, de eeuwige Getuige, en vrij. Ga blijmoedig uw weg.

15.5 Gehechtheid en afkeer zijn eigenschappen van de geest. De geest is nimmer de uwe. Gij zijt Intelligentie zelf, vrij van tegenstellingen en onveranderlijk. Ga blijmoedig uw weg.

De aspirant behoort noch te verlangen noch afkeer te hebben. Indien wel zo duidt op identificatie van zichzelf met de geest en dus het verlies van bewustheid van de eigen ware aard. Beperkt is zelfzuchtige liefde een hinder voor Zelf-realisatie, maar de universele liefde, die uit de ware kennis van het eeuwig Zelf voortkomt, niet.

15.6 Beseft het Zelf(1) in alles en alles(2) in het Zelf, vrij van ik-heid en vrij van mijn-gevoel, wees gelukkig.

(1) Zelf ... - als substraat.

(2) Alles ... - als transposities van het Zelf.

Bij het beseffen van het Zelf voelt de aspirant feitelijk dat hij de essentie en werkelijkheid van alle dingen is en dat alle dingen in hem bestaan. Onze huidige bewustheid van beperkingen en gescheidenheid van alle andere wezens en dingen is het gevolg van onze identificatie met de geest, die door de begrippen van tijd, ruimte en de relatie oorzaak en gevolg, de veelvoud van vormen creëert. Uzelf niet identificeren met de geest zullen deze vormen doen verdwijnen en slechts de Ene blijft, welke zowel uzelf als het gehele universum is.

15.7 Gij zijt werkelijk DAT waarin het universum manifest wordt als

golven in de oceaan. O gij Intelligentie, wees(1) vrij van de hitte(2) van de geest.

(1) Wees ... - Als men beseft dat het Zelf de enige substantie is die het universum doordringt en dat het universum niets anders is dan het Zelf, hunkert men niet naar de wereldse dingen noch geraakt men op enige wijze erin verstrikt.

(2) Hitte ... - Verlangen naar de genoegens van wereldse dingen en alle complicaties die daarbij uit de onwetendheid omtrent de ware aard van het Zelf voortkomen.

15.8 Heb(1) vertrouwen, mijn kind, heb vertrouwen. Verwar(2) u nimmer daarin : Gij zijt het Weten zelf, gij zijt de Heer, gij zijt het Zelf, boven Natuur verheven(3).

(1) Heb ... - Ashtavakra benadrukt de ware aard van het Zelf in het gemoed van de leerling.

(2) Verwar ... - Totdat men feitelijk het Zelf gerealiseerd heeft, is het moeilijk te geloven dat het Zelf werkelijk is wat de Rishis beschrijven en dat het universum werkelijk niet bestaande is. Vandaar vertrouwen, het houvast op het ultieme, is de voorafgaandelijke voorwaarde voor de zoeker naar de Waarheid.

(3) Verheven – Onberoerd door de Natuur.

15.9 Het lichaam, samengesteld(1) uit de bestanddelen van de natuur, komt, verblijft en gaat. Het Zelf(2) komt noch gaat. Waarom betreurt gij het?

(1) Samengesteld ... - Prakrti (natuur) wordt gevormd door drie bestanddelen genaamd gunas, te weten sattva, rajas en tamas, d.w.z. harmonie, drift en traagheid. Heel de schepping ontwikkelt zich uit deze natuur en maakt deel uit van deze drie bestanddelen.

(2) Zelf ... - Het Zelf wordt onderscheiden van het lichaam en maakt geen deel uit van zijn natuur. Het lichaam verandert, het Zelf niet.

15.10 Laat het lichaam duren tot het einde van de kalpa (eon) of laat het zelfs vandaag vergaan. Waar(1) is er enige toe- of afname van u die Zuiver Intelligentie zijt?

(1) Waar ... - De veranderlijke toestanden van het lichaam doen niet het geringste verschil ontstaan van het Zelf dat onveranderlijk is

15.11 In u, die de oneindige oceaan zijt, laat de golven van het universum opkomen en gaan liggen overeenkomstig hun aard. Dat betekent geen toename (1) of afname voor u.

(1) Toename ... - gelijk de golven als deze oprijzen niets aan de oceaan toevoegen, of ervan verminderen als zij gaan liggen, zo voegt de schepping van het universum niets toe aan het Zelf, noch neemt het er iets van weg als het ontbindt. Het universum gaat eindeloos van schepping naar ontbinding. Maar dat beïnvloedt het Zelf niet. Het Zelf is verheven boven tijd en oorzaak en gevolg. Schepping en ontbinding zijn tijdsgebonden. Zij zijn slechts transposities, het Zelf is Oneindig. In werkelijkheid bestaat niets anders.

15.12 Mijn kind, gij zijt Zuiver Intelligentie zelf. Dit universum is niets verschillend (1) van u. Daarom(2) hoe en waar kan iemand de gedachte hebben van aanvaarden of verwerpen?

(1) Verschillend ... - Als wij de werkelijkheid van het universum trachten te bevatten, ervaren wij het als ons eigen Zelf, dat zuiver Intelligentie zelf is.

(2) Daarom ... - Als wij het universum kennen als ons eigen Zelf, dat Zuiver Intelligentie is, kan het onderscheid tussen goed en kwaad niet oprijzen, IK alleen besta. Ik kan niet mijzelf verwerpen of aanvaarden. Er is geen instrument, de geest, voor zulk verwerpen of aanvaarden. En er is geen ruimte of werkelijkheid buiten mij waar ik kan verwerpen of aanvaarden. Ashtavakra zet ons ertoe aan de huidige beperkte en vervormde zienswijze te ontgroeien.

15.13 Vanwaar zal er geboorte(1), handeling(2), en zelfs ik-heid(3) zijn voor u die Een zijt, onveranderlijk, sereen, smetteloos en Zuiver(4) Bewustzijn?

(1) Geboorte – Iemand die zelf-existentieel en onveranderlijk is kan niet geboren worden.

(2) Handeling – Handeling houdt verandering in en het verlangen iets te verwerven wat niet in bezit is. Maar de gerealiseerde mens kent zichzelf als het Zelf die de Ene is, sereen, volmaakt en zelf-vervuld. Hij heeft niets buiten zichzelf om naar te streven.

(3) Ik-heid – Ik-heid is de eerste loot van onwetendheid. Het brengt het gevoel van dualiteit voort, dat op zijn beurt het veelvoudig universum manifesteert. De gehele schepping is dus een begoocheling. Het is een transpositie van het Zelf dat de Ene en aldoordringend is. Als zodanig heeft de

gehele schepping, van ik-heid tot het veelvoudig universum, geen bestaan anders dan als het Zelf zelve.

(4) Zuiver ... - Letterlijk: de ruimte van Intelligentie. Ruimte is hier identiek aan Cit, Zuivere Intelligentie. Cit is opgevat als akasha, ruimte, omdat, net als akasha, is het aldoordringend en onaantastbaar. Aldus, vereist elk begrip, als een essentiële factor, het bestaan van akasha. Daarom zijn er drie aspecten van akasha opgevat: (1) mahakasha, de grote ruimte, dat de gewone ruimte is waarin wij objecten buiten ons gewaar worden; (2) cittakasha, de mentale ruimte; elk iets dat wij inbeelden, dromen of buitenzintuiglijk ervaren gebeurt in de mentale ruimte; (3) cidakasha, de Intelligente ruimte, de ruimte waarin het Zelf zichzelf gewaar wordt; hier is ruimte niet iets verschillend van de waarnemer en wat waargenomen is, zoals bij de twee andere aspecten, want in het Zelf-waarnemen is alles één, er is subject noch object; vandaar dat ruimte hier identiek is aan het Zelf. Eerlijk gezegd: in Zelf-waarneming is geen ruimte; maar wordt het woord ruimte gebruikt om de analogie met beide andere aspecten aan te houden.

15.14 Gij alleen verschijnt in wat ook gij waarneemt. Zijn gouden pols-arm- en enkelbanden iets anders dan goud?

Het Zelf is de enige werkelijkheid en het universum is niets anders dan het Zelf zelve – slechts naam en vorm zijn een transpositie ervan. Gelijk de werkelijkheid van gouden versieringen het goud zelf is en niets anders dan goud, zo is de werkelijkheid van het universum niet verschillend van het Zelf. Het Zelf alleen bestaat.

15.15 Geef zulke onderscheidingen als 'ik ben Hem'(1) en 'ik ben dit niet'(2) geheel en al op . Beschouw alles(3) als het Zelf en wees zonder verlangen en gelukkig.

Ashtavakra benadrukt dat de Transcendentale Werkelijkheid en het universum niet verschillend zijn. Het onderscheid spruit voort uit onwetendheid. Het universum heeft geen afzonderlijk bestaan van het Zelf.

(1) Hem – Het transcendentale Zelf.

(2) Dit – Het universum.

(3) Alles – Werkelijkheid, zowel transcendentiaal als relatief.

15.16 Het is alleen uit uw onwetendheid dat het universum bestaat. In werkelijkheid zijt gij de Ene. Er is geen individueel zelf of Suprême Zelf buiten u.

Zolang het universum bestaat [in onze wijze van waarnemen], wordt het Zelf in twee aspecten opgevat – individueel en absoluut. In het individueel aspect is er zielsverhuizing, samsara, het doorlopen van de cyclus van geboorte en dood. In het absolute aspect is het eeuwig en onveranderlijk. Maar het universum bestaat alleen uit onwetendheid. In werkelijkheid, is het Zelf de Ene; het universum bestaat niet. Dus is het onderscheid tussen beide aspecten van het Zelf ipso facto onecht. Het Zelf alleen is.

15.17 Iemand die zeker weet dat dit universum slechts een begoocheling is en een niets, wordt vrij van verlangen, Zuiver Intelligentie, en ervaart vrede alsof(1) niets bestaat.

(1) Alsof ... - Zie hoofdstuk 11, vers 8, annotatie 2.

15.18 In de oceaan van de wereld was slechts de Ene, is en zal zijn. Gij kent gebondenheid(1) noch bevrijding. Leef tevredengesteld(2) en gelukkig.

(1) Gebondenheid ... - Gebondenheid of vrijheid kunnen niet beweerd worden van het Zelf die de Ene zonder tweede is, en die ten alle tijde alleen bestaat.

(2) Tevredengesteld – Omdat er niets te verlangen is.

15.19 O Zuiver Intelligentie, verstoor uw geest niet met bevestigingen en ontkenningen. Weest sereen en verblijf gelukkig in uw eigen zelf die de Zaligheid zelve is.

15.20 Geef zelfs meditatie volledig op en bewaar niets in uw geest. U bent waarlijk het Zelf, vrij. Wat wilt u aanvangen met denken?

Meditatie vooronderstelt dualiteit in bewustzijn dat, voortgekomen uit onwetendheid, de ware antithesis is van de aard van het Zelf. Daarom onderricht Ashtavakra de aspirant te vertoeven in de bewustheid van het eeuwig Zelf, dat de Ene is en immer vrij.

HOOFDSTUK 16

BIJZONDERE LERING

Ashtavakra zei:

16.1 Mijn kind, gij moogt dikwijls spreken(1) of vernemen over diverse geschriften. Maar gij kunt niet in het Zelf gevestigd(2) worden tenzij gij ze alle vergeet(3).

De kern van Ashtavakra's lering is dat het Zelf alleen bestaat en al het andere onecht, onwerkelijk is. Het onwerkelijke, het veelvoudig universum legt onophoudelijk beslag op onze geest en daardoor kunnen wij geen kennis van het Zelf bekomen. Om volledig in het Zelf gevestigd te zijn moet de houding omgekeerd worden.

(1) Spreken ... - De geschriften zeggen herhaaldelijk ' het Zelf kan niet gerealiseerd worden door de kracht van het spreken, door een groot verstand of door studie van de Vedas'. Het is een zaak van feitelijk ervaren en niet van louter intellectuele kennis.

(2) Gevestigd ... - Als het zelf het Zelf kent en niets anders. In onze huidige toestand verkeren wij niet in ons eigen Zelf. Wij zijn slechts bewust van ons lichaam en geest en de diverse zaken van de wereld. Waar ook onze bewustheid is, daar zijn wij.

(3) Vergeet ... - Dat wil zeggen: men moet zich bewust zijn van het Zelf alleen en alles behoren waar te nemen als niets anders dan het Zelf. Dit is de staat die bereikt wordt door het tenietdoen van onwetendheid die de oorzaak van is van [het zien van] het veelvoudig universum. Een toestand van diepe slaap of gelijkaardig artificieel opgewekte staat, waarin alles vergeten is, wordt niet bedoeld, omdat zelfs in die staat onwetendheid nog blijft en het veelvoudig universum weer verschijnt zodra men ontwaakt.

16.2 O wijze mens, gij moogt u verheugen(1), of werken of meditatie beoefenen. Maar uw geest zal nog hunkeren(2) naar uw ware aard die verheven is boven alle dingen en waarin alle verlangens uitgeblust zijn.

(1) Verheugen ... - Al deze bezigheden wijzen erop dat het Zelf nog niet gerealiseerd is.

(2) Hunkeren ... - Omdat men, behoudens in de realisatie van de eigen ware aard, zich niet kan verheugen in eeuwigdurende zaligheid.

16.3 Allen zijn ongelukkig omdat(1) zij zich uitputten. Maar geen weet dit(2). De gezegende bereikt bevrijding door(3) deze lering alleen al.

(1) Omdat ... - Alle inspanning vooronderstelt verlangen – het verlangen zaken te verwerven die nu niet in bezit zijn. Verlangen, zowel vervuld als onvervuld, is de oorzaak van verdriet. Vervuld verlangen brengt aanvankelijk voldoening teweeg en nadien meer verlangens en zo wordt de keten verlengd. Het ongelukkige van onvervuld verlangen is duidelijk.

(2) Dit – Dat inspanningen voortkomende uit verlangens de oorzaak van verdriet zijn.

(3) Door ... - Deze lering volstaat; want als iemand het in het leven toepast, dat wil zeggen, inwendig inactief wordt door alle verlangens die de bron zijn van handelen uit te wissen, bereikt hij Zelf-kennis. Uiterlijk echter kan hij al of niet actief schijnen. In alle geval betreft hij zichzelf niet in enig werk gedreven vanuit innerlijk verlangen.

16.4 Geluk behoort die meester leegloper(1) toe voor wie zelfs het sluiten of openen van de oogleden een aandoening is en voor niemand (2) anders.

(1) Leegloper – Dit refereert naar de mens van Zelf-realisatie die volledig inactief geworden is, voor wie zelfs het ongewilde knippen van de oogleden een beperking en pijnlijk is.

(2) Niemand ... - Om werkelijk gelukkig te zijn moet men volkomen onthecht zijn van fysieke en mentale activiteit.

16.5 Als de geest vrij is van zulke(1) paren van tegenstelling zoals 'dit behoort gedaan te worden' en 'dit behoort niet gedaan te worden', wordt deze indifferente(2) tegenover religieuze verdienste, wereldse welvaart, sensuele genoegens en bevrijding.

(1) Zulke ... - Bedoeld is het begrip plicht.

(2) Indifferent – Het gevoel van plicht komt voort uit verlangen. Zonder verlangen kan er niet enige plicht bestaan. De vier doeleinden van het leven, die

verlangen vooronderstellen, zijn daarom zinloos voor een mens met ware kennis, want hij is geheel en al vrij van verlangen.

16.6 Iemand die van de dingen der zinnen gruwet wordt onthecht(1) , en iemand die deze begeert geraakt eraan gehecht. Maar hij(2) die niet aanvaardt noch verwerpt is onthecht noch gehecht.

(1) Onthecht – En doet daarom afstand. Deze poging tot verzaken toont aan dat de zoeker nog niet alles als het Zelf beseft.

(2) Hij ... - Dit duidt op een hogere staat waarin alles als het Zelf wordt beseft. Er is daarom geen gedachte van iets te aanvaarden of te verwerpen.

16.7 Zolang als verlangen aanhoudt, dat(1) de wortel van een toestand van gebrek aan onderscheidingsvermogen is, zal er werkelijk het gevoel van gehechtheid(2) en afkeer blijven, hetgeen de tak(3) en de loot is van de boom van samsara.

(1) Dat ... - Verlangen berooft ons van het vermogen de ware aard van de wereld te begrijpen. Het doet ons het onwerkelijke als werkelijk beschouwen en het werkelijke als onwerkelijk. Als verlangen voorbij gaat, ervaren wij alle dingen zoals deze werkelijk zijn.

(2) Gehechtheid ... - Bepaalde dingen willen en andere verwerpen.

(3) Tak ... - De stam en de wortel van de boom van samsara (de wereld van verschijnselen met al zijn subjectieve en objectieve implicaties) is de onwetendheid. Verlangen, dat ons bepaalde dingen doet willen en andere verwerpen, is als het ware als de takken en loten die de boom meer en meer doen groeien. Het ene verlangen leidt naar het andere en aldus wordt het karma complexer en leidt ons van geboorte naar dood en van dood naar geboorte.

[Opmerking : het bestaan van een persoonlijk karma is niet onomstreden en algemeen aanvaard]

16.8 Handelen(1) veroorzaakt gehechtheid, onthouding(2) daarvan afkeer. De wijze is vrij(3) van de paren van tegenstelling, als een kind, en inderdaad leeft(4) hij voort als een kind.

(1) Handelen – Handelen gedreven uit verlangen.

(2) Onthouding – De gedachte van onthouding komt voort uit de overweging dat bepaalde dingen en handelingen schadelijk zijn – vandaar het gevoel van afkeer.

(3) Vrij ... - Handelen gedreven uit verlangen veroorzaakt gehechtheid

aan wereldse dingen, en gehechtheid op zijn beurt leidt de mens van handelen naar handelen, meer en meer gebondenheid veroorzakend. Gelijkaardig, afkeer voor sensuele zaken veroorzaakt onthouding, dat op zijn beurt meer en meer afschuw ervoor doet ontwikkelen. Aldus vrijdelen beide houdingen het werkelijk doel waarvoor deze opgevat zijn. De wijze is daarom indifferent voor zowel handelen als niet handelen en de bijverschijnselen – gehechtheid en afkeer.

(4) Leeft ... - Niet alleen is hij inwendig vrij van de paven van tegenstelling, maar ook zijn uiterlijk leven is gelijk dat van een kind – speels, zonder enig vooropgesteld oogmerk, zonder gehechtheid of afkeer jegens wat dan ook. Dit is de hoogste spirituele staat.

16.9 Iemand die gehecht is aan de wereld wil deze verzaken teneinde(1) smart te vermijden. Maar iemand (2) zonder gehechtheid is vrij van smart en voelt zich zelfs in de wereld niet ellendig.

(1) Teneinde ... - Denkend dat de oorzaak van smart in de wereld ligt.

(2) Iemand ... - Het is niet de wereld maar gehechtheid eraan dat de wortel van alle miserie is. Vrij van gehechtheid kan men gelukkig in de wereld zijn of waar dan ook.

16.10 Hij die een ik-gericht(1) gevoel heeft zelfs tegenover bevrijding en zelfs het lichaam beschouwt als eigen, is noch een jnanin [wetende] noch een yogi. Hij ondergaat(2) slechts miserie.

(1) Ik-gericht ... - Het woord abhimana kan verschillend geïnterpreteerd worden. Het kan eenvoudig een refereren naar egoïsme zijn, of het kan feitelijk eigendunk betekenen. In een eerste zin zou het vers willen zeggen: Kennis, jnana, een toestand van volledige eliminatie van het ego. Zo lang als men denkt 'ik zal vrij zijn' of 'ik ben vrij', houdt men vast aan het ego en heeft men geen spirituele verlichting bereikt. In een tweede zin, kan het betekenen dat men trots is op de spirituele verworvenheden. Zulk een trots is, uiteraard, de ware antithesis van Kennis.

(2) Ondergaat ... - Omdat hij niet vrij is van het gevoel van 'ik' en 'mijn' dat gehechtheid aankweekt en de oorzaak van alle miserie is.

16.11 Laat zelfs(1) Hara, Hari, of de lotus-geborene Brahma uw leraar zijn, maar(2) tenzij(3) gij alles vergeet, kunt gij niet in het Zelf gevestigd zijn.

(1) Zelfs – Geeft aan dat lering door zulke leraren zeer doeltreffend moet

zijn.

(2) Maar – Zelfs zulk een krachtige lering zal falen als de ultieme voorwaarde niet vervuld wordt.

(3) Tenzij ... - Dit is de ultieme voorwaarde. Wij moeten bewust zijn van alleen het Zelf, van niets anders. Bewust zijn van iets anders is het scheppen van een differentiatie in bewustheid, wat betekent dat wij niet het Zelf gerealiseerd, beseft hebben, dat niet gedifferentieerd Zuiver Bewustzijn is.

[De weg hiertoe is, zoals vele illustere leraren aangegeven hebben, het doorgronden van je zelf; het zelf leidt naar het beseffen van het Zelf, de ware essentie van het zelf.]

HOOFDSTUK 17

DE WARE KENNER

Ashtavakra zei:

17.1 Hij heeft de vrucht van Kennis evenals die van de beoefening van Yoga verworven , die tevreden(1) en met gezuiverde(2) gevoelens, zich immer verheugt alleen(3) te zijn.

(1) Tevreden – Niets willend, zichzelf wetend als alles.

(2) Gezuiverd ... - Niet aangetrokken voelend door enig iets. Zolang als de zinnen tot objecten worden aangetrokken zijn deze onzuiver.

(3) Alleen – daar hij het gans universum is en er niets anders is dan hij.

17.2 Oh, de kenner(1) van Waarheid is nooit ellendig in deze wereld, want het gehele universum wordt door hem alleen vervuld.

(1) Kenner ...- Het gevoel van ellende is slechts mogelijk door het denkbeeld van dualiteit. Hij die niets anders dan zichzelf waarneemt in het hele universum kan niet door smart geraakt worden.

17.3 Geen(1) dingen der zinnen behagen ooit hem die zich verheugt in het Zelf, gelijk de de bladeren van de niemboom de olifant niet behagen die geniet van sallakibladeren.

(1) Geen ... - De dingen der zinnen verliezen al hun aantrekkingskracht voor iemand die de nietsheid daarvan beseft en de ultieme eeuwige bron van absolute zaligheid in het Zelf heeft gerealiseerd.

17.4 Zeldzaam in deze wereld is hij(1) op wie de indrukken van zijn ervaringen niet achter zijn gebleven en naar de nog niet ervaren dingen niet verlangt.

(1) Hij ... - Een mens met ware kennis neemt niets in het universum waar buiten [anders dan...] zichzelf en heeft daarom niets waarmee hij zichzelf identificeert. Hij is vrij van het gevoel van 'ik' en 'mijn'. Al zijn handelingen zijn daarom ogenschijnlijk en laten niet enige indruk achter in zijn geest. Hij is niet gehecht aan de dingen van de wereld, noch hebben deze enige aantrekkingskracht voor hem.

17.5 Belust op werelds genoeg en verlangend naar bevrijding, beide worden in deze wereld aangetroffen. Maar zeldzaam is die verheven ziel die(1) niet verlangt naar genoeg noch naar bevrijding.

(1) Die ... - Zelfs verlangen naar bevrijding is een onvolmaaktheid, want het houdt een bewustheid van gebondenheid in. Absoluut Weten overstijgt zowel bewustheid van genoeg als bevrijding.

17.6 Zeldzaam is de erudiete mens die noch aantrekking tot, noch afkeer heeft voor dharma (plicht), artha (wereldse welvaart), kama (verlangen), en moksha (bevrijding), evenals voor leven(1) en dood.

(1) Leven ... - Een mens met Zelf-kennis is zich steeds bewust van zichzelf als eeuwig. Hij heeft geen lichaamsbesef. Leven en dood zijn voor hem zonder betekenis.

17.7 De mens met Kennis voelt(1) geen enkel verlangen naar het vergaan van het universum of aversie tegen het bestaan ervan. De gezegende mens, daarom, leeft gelukkig voort welk(2) middel van bestaan dan ook zich aan hem voordoet.

(1) Voelt ... - Omdat hij het universum als het Zelf ervaart. Zolang er onwetendheid is, beschouwt men de wereld als de bron van alle miserie en tracht men die te schuwen of te vernietigen bij wijze van spreken. Maar met het ontstaan van Kennis van het Zelf is zijn zienswijze veranderd en alles onthuld als alleen het Zelf.

(2) Welk ... - Omdat hij als gevolg van zijn volledig teniet gedaan ego geen enkele inspanning doet voor zijn middelen van bestaan.

17.8 Volledig vervuld door de kennis van het Zelf en met zijn geest opgegaan(1) en tevreden(2) leeft de wijze gelukkig, al ziende(3), horend, tastend, ruikend en etend.

(1) Opgegaan – versmolten in de glorie van Zelf-kennis en daaruit voortkomende zaligheden.

(2) Tevreden – Omdat er niets over blijft om verworven te worden.

(3) Ziende ... - Het is niet het uiterlijk gedrag, maar de innerlijke bewustheid dat een mens met Kennis onderscheidt van een gewoon mens. Uiterlijk kunnen zij alles gemeenschappelijk hebben. Maar innerlijk is de mens met Kennis steeds vrij en vereenzelvigd zich nimmer met de dingen der zinnen; waar een onwetend mens altijd zodanig handelt en dus gebonden blijft.

17.9 Er is geen gehechtheid of afkeer bij iemand voor wie de oceaan(1) van de wereld is opgedroogd(2). Zijn blik is leeg(3), zijn handelen doelloos(4), en zijn zinnen ledig(5).

(1) Oceaan ... - De wereld (cyclus van geboorte en wedergeboorte) is gelijkend op een oceaan. Hij die in een oceaan valt wordt dooreen geschud en door de golven van her naar der gedragen; hij kan moeilijk de kust bereiken en er is onnoemelijk lijden. In samsara, de oceaan van de wereld, karma en verlangen drijven ons van her naar der, wij lijden aanzienlijk en kunnen het doel van Zelf-kennis niet bereiken.

(2) Opgedroogd ... - Als men het Zelf realiseert is men vrij van onwetendheid en zijn gevolg karma en verlangen.

(3) Leeg – Omdat hij geen innerlijk motief of wat dan ook heeft.

(4) Doelloos – Omdat zijn handelingen geen oogmerk hebben.

(5) Ledig – Omdat de dingen der zinnen geen indruk in zijn geest achterlaten.

17.10 De wijze waakt(1) noch slaapt noch opent en sluit hij zijn ogen. Oh, de bevrijde ziel verheugt zich waar(2) dan ook in een suprême toestand.

(1) Waakt ... - Een bevrijde ziel kan niet als wakker beschouwd worden daar hij niet de dingen van de wereld zoekt noch deze ervaart zoals wij doen. Hij is als dood voor de relatieve wereld. Hij kan evenmin als slapend beschouwd worden daar hij zich doorlopend bewust is van het universum doordringend Zelf.

(2) Waar – Onder alle omstandigheden.

17.11 De bevrijde mens wordt altijd verblijvend in het Zelf en zuiver(1) van hart aangetroffen; hij leeft bevrijd van alle verlangens, onder alle omstandigheden.

(1) Zuiver ... - niet gehecht aan enige wereldse zaak.

17.12 Ziend, horend, tastend, ruikend, proevend, aanvaardend, sprekend en gaand, de verheven ziel, vrij van inspanning en geen inspanning, is waarlijk bevrijd.

Ware kennis ligt niet noodzakelijk in het achterwege laten van handelen, maar in de afwezigheid van gehechtheid. De kenner van het Zelf, daarom, zelfs indien hij handelt, handelt in werkelijkheid niet. Hij is steeds vrij, hoewel zijn gedrag eender schijnt als dat van anderen. Hij staat boven handelen en niet handelen.

17.13 De bevrijde mens verwijt noch prijst, hij is verheugd noch boos, hij geeft noch neemt. Hij is vrij van gehechtheid aan alle zaken.

17.14 De verheven ziel wordt niet verward en blijft zelfzeker(1) zowel bij het zien van een verlangende vrouw als bij de naderende dood. Hij is inderdaad(2) bevrijd.

(1) Zelfzeker ... - De twee uitersten zijn vermeld – het meest aangename en het meest onaangename. De bevrijde mens blijft even gelijkmoedig onder beide omstandigheden.

(2) Inderdaad ... - Zulk een gelijkmoedigheid is een waar teken van bevrijding.

17.15 De standvastige mens die overal hetzelfde ervaart, kent geen onderscheid tussen geluk en miserie, man en vrouw, voorspoed en tegenslag.

17.16 In de wijze, wiens werelds(1) leven uitgeput is en die de beperkingen van menselijke aard overstegen heeft, is er mededogen(2) noch enige agressiviteit, nederigheid noch aanmatiging, verwondering noch mentale beroering.

(1) Werelds ... - Hij wordt niet langer gebonden door onwetendheid dat de cyclus van geboorte en dood veroorzaakt. Hij is verlicht en heeft de banden van verlangen en karma tenietgedaan.

(2) Mededogen ... - Deze tegenstellingen bestaan niet meer voor hem; hij heeft deze overstegen.

17.17 De bevrijde mens verfoeit(1) de dingen van de zinnen noch hunkert ernaar. Steeds met een onthechte geest ervaart hij deze zoals zij zich voordoen.

(1) Verfoeit ... - Verfoeien en hunkeren zijn beide het gevolg van gehechtheid, waar een bevrijde ziel altijd vrij is.

[Het ene verlangen is om niet en het andere om wel; paradoxaal is het meest puur en zuiver : 'het niet verlangen niet te verlangen' ; als een uiterst besef van de enige werkelijke identiteit die men heeft en een totale overgave aan het Wezen dat men is.]

17.18 De wijze met een lege(1) geest kent(2) geen conflict tussen meditatie en geen meditatie, goed en kwaad. Hij verblijft als het ware in de staat van Absoluutheid.

(1) Leeg – Niet gehecht aan de wereld. Geen verlangen komt in zijn geest op, dat alleen vervuld is van de bewustheid van het Zelf;

(2) Kent ... - Omdat al dergelijke soort conflicten slechts opkomen in verband met bewustheid van het relatieve leven, dat hij overstegen heeft.

17.19 Ontdaan van het gevoel 'ik' en 'mijn' , zeker wetend dat niets bestaat en al zijn verlangens verstild, handelt(1) de mens met Kennis niet hoewel hij handelt.

(1) Handelt ... - Handelen, zoals wij het gewoonlijk begrijpen, vooronderstelt het gevoel van 'ik' door de doener. Een mens met Kennis echter overstijgt dit gevoel. Al diens handelen, hoewel schijnbaar gelijk aan dat van gewone mensen, is daarom essentieel daaraan niet gelijk. Zijn handelen brengt geen enkele bindend gevolg teweeg, terwijl dat van anderen nieuwe bindingen met zich meebrengt.

17.20 Een onbeschrijflijke staat wordt bereikt door de wijze wiens denken opgelost , diens handelen opgehouden en die vrij is van verwarring, dromen en dofheid.

Een mens met Zelf-kennis heeft zijn geest volledig gezuiverd van alle verwardheid, traagheid, etc. die het zien van de Werkelijkheid belemmeren. In zulk een staat houden alle beroeringen van de geest, vrttis, op en zijn zo goed als tenietgedaan. Dan breekt de uiteindelijke realisatie, waarvan geen beschrijving ooit mogelijk is, door.

HOOFDSTUK 18

VREDE

Ashtavakra zei:

18.1 Eer aan Dat, dat zelf van nature Zaligheid is, sereniteit(1) en schittering(2), waarvan(3) met het dagen van de kennis alle verwardheid(4) als een droom wordt.

(1) Sereniteit – Het Transcendentale waarin geen veranderlijkheid is.

(2) Schittering – Het Atman schittert van zichzelf: niets anders kan het waarnemen. Hoewel onkenbaar, wordt het voor Zichzelf kenbaar door Zichzelf.

(3) Waarvan ... - De wereld die ons nu zo werkelijk voor komt verandert van aard bij de realisatie van het Zelf en wordt onwerkelijk als een droom. Het verliest dan al zijn aantrekkingskracht en zowel zijn aantrekkelijkheden als gruwelen, gelijk de aanlokkelijke beelden in een droom of de gruwelen van een nachtmerrie bij het ontwaken vervagen.

(4) Verwardheid – De verschijnselen van het illusoire universum.

18.2 Men verkrijgt volop genoegens door het verwerven van allerlei wereldse zaken. Waarlijk(1) men kan niet gelukkig worden zonder aan deze alle te verzaken.

(1) Waarlijk ... - Die verzaking alleen verdrijft alle vrees en maakt ons werkelijk gelukkig wordt prachtig door Bhartrhari in een vers van zijn 'Een honderd verzen over verzaking' weergegeven :

“ In vreugde is er de vrees voor ziekte; in sociale status de vrees voor verlies; in rijkdom de vrees voor (vijandige) koningen; in eer de vrees voor vernedering; in macht de vrees voor vijanden; in schoonheid de vrees voor ouderdom; in bijbelse eruditie de vrees voor tegenstanders; in deugd de vrees voor verleiders; in het lichaam de vrees voor dood. Alle dingen van de wereld eigen aan de mens zijn vergezeld met vrees; verzaking alleen elimineert alle vrees.”

Genoegens der zinnen en waar geluk gaan niet samen. Zij zijn in tegenspraak.

18.3 Hoe kan iemand(1) waarvan het diepste innerlijk verteerd wordt door de hitte van smart die uit plicht voortkomt, zich zonder de aanhoudende milde regen van vrede(2) verheugen in geluk?

(1) Iemand ... - Plicht, zoals het normaliter begrepen wordt, is niets dan slavernij in de vorm van deugd. Het is de morbide gehechtheid van het fysieke, de dwaze begeerte naar geld, winst en andere wereldse dingen waaraan wij ons gehecht voelen. Alleen zij die de wereld als werkelijk beschouwen vinden dat zij dingen moeten doen, plichten vervullen. Dit gevoel van plicht komt uiteindelijk voort uit onwetendheid; het bindt ons aan het relatieve leven, ons onderwerpend aan alle ellende van de wereld. Dit verteert het diepste innerlijk van ons wezen.

(2) Vrede – Als de beroeringen van de geest bedaard zijn, als de geest bevrijd is van verlangens, dan verliest het relatieve leven zijn grip. Wij ervaren de wereld als kortstondig en dat wij er niets in of mee te doen hebben. *Dan* komt er de rust dat het ware geluk is, gelijkend op een milde regen om het verteerde diepste innerlijk te doen herleven.

18.4 Dit universum is slechts een toestand(1) van bewustheid. In werkelijkheid is het niets. Het bestaande(2) en het niet-bestaande(3) verliezen niet(4) hun inherente aard.

(1) Toestand ... - Het universum heeft geen van het Zelf onafhankelijk bestaan. Wat wij waarnemen is slechts een projectie van de geest. Op het moment dat wij in onze geest een verandering teweeg brengen, verandert voor ons het universum.

[Vergelijk de conclusie m.b.t. het uitgestelde keuze experiment van John Wheeler; zie Advaita en Kwantumfysica (3)]

(2) Bestaande – Het Zelf.

(3) Niet-bestaande – Het universum.

(4) Verliezen niet ... - Het Zelf verliest niet de eigen aard dat Existentie zelf is; noch verliest het universum zijn eigen aard dat onwerkelijkheid is of niet-existentie.

De implicatie van dit vers is dat het Zelf de enig ware substantie is. Existeren is zijn ware aard. Het Zelf kan daarom nimmer niet-bestaan zijn, daar niets zijn eigen aard kan verliezen. Gelijk zo is het universum onwerkelijk. Het

is een transpositie op het Zelf, gelijk een slang transpositie is op een touw. Het heeft geen van het Zelf onafhankelijk bestaan. Niet-bestaan is zijn werkelijke natuur.

18.5 Het Zelf, dat onvoorwaardelijk is, zonder inspanning(1), onveranderlijk en onbezoedeld(2), is noch(3) ver verwijderd noch begrensd. Het(4) is waarlijk altijd verworven.

(1) Zonder inspanning ... - Zijnde de ene zonder een tweede, heeft het Zelf niets om zich moeite voor te doen. Het is immer zonder handelen – kalm en sereen.

(2) Onbezoedeld – Voorbij elke eigenschap.

(3) Noch... - Het Zelf is aldoordringend, Een, en is daarom ver noch nabij. Het is niet begrensd.

(4) Het... - In tegenstelling tot zintuiglijke objecten, die verworven kunnen worden omdat deze beperkt en verschillend van ons zijn. Het Zelf is waarlijk onze natuur en kan dus niet verworven worden; het is immer verworven.

[Mundaka Upanishad 3.1.7 :

“ijler dan het ijste, boven kennen verheven,
verder dan ver en toch nabij, doordringt het stralend Zelf,
wonend in de holte van het hart, alle leven.”]

18.6 Zij, van wie het zicht is ontsluit zodra de illusie is opgehouden en het Zelf gerealiseerd is, leven met verdreven smarten.

18.7 Alles als louter inbeelding en het Zelf als vrij en eeuwig kennend, handelt de wijze in onwetendheid gelijk een kind?

[Een klein kind kent verleden noch toekomst, zelfs niet een nu; het **is het nu** en handelt in volmaakt onschuldige onwetendheid]

18.8 Overtuigd weten dat het eigen zelf Brahman [Zelf] is en dat bestaan(1) en niet-bestaan verzinsels zijn, wat(2) weet, zegt of doet iemand die vrij is van verlangen?

(1) Bestaan... - Relatief bestaan en absoluut niet-bestaan zijn beide mentale projecties, verzinsels [louter mentale begrippen]. Relatief bestaan is schijn. Relatief bestaande dingen verdwijnen met de kennis van het Zelf. Absoluut niet-bestaan is louter denkbeeldig. Absoluut niet-bestaande dingen,

zoals een bloem in de lucht of het kind van een onvruchtbare vrouw, bestaan zelfs niet ogenschijnlijk [in schijn]. Zowel relatief bestaan als absoluut niet-bestaan echter, hebben hun grond in de Onvoorwaardelijke Existentie, het Zelf.

(2) Wat.... - Voor iemand die de kennis van het Zelf verworven heeft blijft niets meer te kennen. Hij is geheel vervuld, vrij van verlangen. Wereldse zaken komen hem voor als verachtelijk, als zijnde werkelijk noch onwerkelijk. Ik-gerichtheid verloren hebbend, weet hij niets, spreekt niet en handelt niet, hoewel hij schijnbaar al deze dingen verricht.

18.9 Gedachten(1) als 'dit inderdaad ben ik' en 'dit ben ik niet' zijn tenietgedaan voor de yogi die verstild is door het zeker weten dat alles het Zelf is.

(1) Gedachten ... - Met het dagen van Zelf-kennis - als alles wordt onthuld als het Zelf en niets anders dan het Zelf – verdwijnen alle dualistische concepten [begrippen]. Dan beseft de yogi dat hij alles is.

18.10 De yogi die verstild is, kent geen(1) verstoring, geen concentratie, geen toename van kennis, geen onwetendheid en vreugde noch leed.

(1) Geen.... - Een yogi die zijn zinnen beheerst bevindt zijn geest volmaakt in evenwicht en rust. Geen verstoring hoe dan ook, kan daarom zijn evenwichtigheid beïnvloeden. Hij is de volmaakte onverstoortbaarheid.

18.11 Hetzij(1) in de hemel, hetzij in bedelarij, bij winst of verlies, in gemeenschap of eenzaamheid, het maakt voor de ongeconditioneerde yogi geen verschil.

(1) Hetzij.... - Zich anders voelen onder de verschillende omstandigheden is alleen mogelijk voor de geconditioneerde, gebonden en relatieve beperkte geest. Wanneer men die toestand van bewustzijn overstegen heeft maken de uitersten van het fortuin geen verschil uit. Zij komen voor als niet substantieel, schimmig.

18.12 Waar is dharma (beoefening van rituelen en verdienstelijke werken), waar is artha (werelds welvaart), waar is kama (zinnelijke genoegens) en waar is onderscheid voor de yogi die dualistische noties als 'dit moet gedaan worden' en 'dit behoort niet gedaan te worden' overstegen heeft?

De gedachte is als volgt : Het gevoel van 'dit moet' en 'dit behoort niet',

dat typerend is voor de paren van tegenstelling, komt voort uit relatief bewustzijn, uit onwetendheid en verlangen. Altijd handelen wij onder de impuls van verlangen, het beveiligen van zekere gewenste dingen en verlangen naar nog andere. Dit verlangen is de wortel van alle dharma, artha en kama, alsook het onderscheiden; waren wij niet verblind en gebonden door onwetendheid zou er voor ons geen noodzaak zijn het werkelijke van het onwerkelijke te onderscheiden, het onwerkelijke zou eenvoudigweg niet bestaan. Eens bevrijd van de paren van tegenstelling is er niet langer dharma, artha en kama.

18.13 De jivanmukta (tijdens zijn leven bevrijd(1) heeft noch(2) verplichting noch enige gebondenheid in zijn hart. Zijn handelingen(3) zijn eigen aan alleen het huidig leven, louter als de gevolgen van zijn vroeger karma.

(1) Jivanmukta – De tijdens zijn leven bevrijde ziel heeft onwetendheid in al zijn vormen met wortel en al tenietgedaan, zich ontdaan van alle bindingen en verblijft in het Absolute Zelf. Hij is in een toestand waarin 'de knopen van het hart uiteen gerukt zijn, al zijn twijfels uit de weg zijn en de gevolgen van zijn handelen vernietigd door de realisatie van de Suprême Ene'.

De Upadesasahasri van Sankaracarya beschrijft zijn staat aldus : 'De kenner van het Zelf is inderdaad hij , en geen ander, die niet ziet in het waakbewustzijn, alsof hij slaapt; die, Ene zijnde zonder tweede, geen dualiteit ervaart, zelfs indien hij objecten waarneemt en zonder handelen is zelfs indien hij handelt'.

(2) Noch.... - Omdat bij het verwerven van bevrijding de yogi komaf maakt met de dualistische noties van 'ik' en 'mijn' en als gevolg daarmee samengaand, de binding en gevoelens van plicht die daaruit voort komen. Niet dat alle fysiek handelen ophoudt voor de bevrijde ziel, maar zij worden niet langer gedreven uit een gevoel van een ik, ego.

(3) Handelingen...- Een zeer belangrijk feit in het leven van een bevrijde ziel is in dit vers vermeld. Gedurende heel zijn leven ervaart men zijn handelen. Toch wordt er gezegd dat hij niet handelt Deze ogenschijnlijke tegenspraak kan als volgt verduidelijkt worden. Innerlijk is de yogi vrij. Hij ervaart geen enkel verlangen voor iets of de behoefte iets te doen. Maar het aperte feit dat zijn lichaam nog bestaat toont aan dat er een of andere kracht is die zijn lichaam in stand houdt. Dat is de prarabdha karma [het aangevangen karma vanwege vroegere levens] van de yogi. Dit karma werkt voort, maar de yogi wordt er niet door beïnvloed. Fysiek en mentaal handelen werken door tot het prarabdha karma is uitgewerkt. Het lichaam wordt opgegeven en is er de volkomen bevrijding. Vanuit dit standpunt heeft de gerealiseerde mens geen lichaam, het lichaam overstegen hebbend, noch een prarabdha karma.

18.14 Waar is de illusie, waar is het universum, waar is verzaking, daarenboven waar is de bevrijding voor die grote ziel die rust voorbij(1) de wereld van verlangen?

(1) Voorbij... - Feitelijk is het bestaan één. Het is verlangen dat het begrenst en de illusie van de relatieve wereld schept en daarmee samen de noodzaak ervan vrij te geraken. Op het ogenblik dat men bevrijd is van verlangen verdwijnt de illusie van de wereld met al zijn gevolgen.

18.15 Hij(1) die het universum ervaart kan pogen het te ontkennen. Wat bewerkstelligt bij hem het begeerteloos zijn? Hij ervaart(2) niet, zelfs als hij ervaart.

(1) Hij.... - Waarlijk het universum is niet zoals wij het ervaren en voelen uit onwetendheid en onder de invloed van verlangen. Iemand die zich bewust is van deze wereld van verschijnselen moet trachten die te loochenen, want hij is nog in onwetendheid. Iemand die onwetendheid en verlangen overstegen heeft geen enkel uitstaans hiermee.

(2) Ervaart.... - Voor een gerealiseerd mens komt het universum als zonder substantie en illusoir voor. Van hem kan daarom niet gezegd worden het universum waar te nemen zoals wij dat opvatten, als iets werkelijks en substantieel.

18.16 Hij(1) die het Suprême Brahman [Zelf] heeft ervaren, mediteert 'ik ben Brahman'. Wat denkt hij die alle gedachten heeft overstegen, als hij geen tweede ziet?

(1) Hij.... - Hier wordt een uiterst subtiel onderscheid gemaakt. Hij die Brahman ervaart heeft duidelijk de hoogste staat niet bereikt noch zijn identiteit met Brahman gerealiseerd. Het dualistisch bewustzijn – ik en Brahman – is nog aanwezig, hetgeen hem doet mediteren ' ik ben Brahman'. Maar als de hoogste staat wordt bereikt, wordt deze identiteit gevestigd, het dualistisch bewustzijn geheel tenietgedaan en is een dergelijke meditatie niet nodig en mogelijk.

[Een vergelijking kan gemaakt worden met de Tao Te Tjing 38 : “Hoge deugd is geen deugd, juist daarom deugd” . Met andere woorden : bij echte deugd is er geen besef van deugzaamheid]

18.17 Inderdaad, hij, beheerst(1) zichzelf als hij de verstoring in zichzelf waarneemt. Maar de grote ziel(2) wordt niet beroerd. Niets te vervullen(3) wat

moet hij verrichten?

(1) Beheerst ... - Verstoring, uiterlijk of innerlijk, van enige aard, wordt slechts veroorzaakt door de identificatie van het Zelf met het niet-zelf, als gevolg van onwetendheid. [Er is nog steeds een dualisme aanwezig; zie 18.16] Daarom kent de mens met Zelf-kennis geen verstoring. Beheersing van zijn geest is voor hem zonder betekenis.

(2) Grote ziel.... - Iemand die het Zelf ervaart als Een zonder tweede.

(3) Vervullen – Bij wijze van komaf maken van dualiteit en de daarmee gepaard gaande beroeringen.

18.18 De mens met Kennis, hoewel(1) hij leeft als een gewoon mens, is daaraan toch tegengesteld. Hij ervaart(2) concentratie noch verstoring noch beoedeling in zichzelf.

(1) Hoewel.... - Het uiterlijk gedrag lijkt op dat van andere mensen, maar er is een fundamenteel verschil. Zij beschouwen de wereld als echt en gedragen zich ook daarnaar; maar de mens met Kennis weet en voelt de illusie en het niet-essentiële, zijn gedrag ernaar is slechts ogenschijnlijk. Zijn handelen is niet langer gewild, maar opgewekt door de impuls van de gevolgen van het karma uit vorige levens. Zodra deze gevolgen uitgeput zijn vergaat zijn lichaam.

(2) Ervaart.... - Want hij ervaart slechts alleen het Zelf dat Zuiver Intelligentie is.

18.19 Hij die het bestaan en niet-bestaan overstegen(1) heeft, wijs, tevreden en vrij van verlangen is, verricht(2) niets, zelfs als hij handelt in de ogen van de wereld.

(1) Overstegen ... - Voorbij de relatieve wereld die een mengeling is van bestaan en niet-bestaan. De wereld bestaat zo gezegd zoals het waargenomen wordt door het gewone bewustzijn, maar als niet-bestaande in een transcendent bewustzijn. De natuur van de wereld kennend bekommert hij zich daar niet om.

(2) Verricht.... - Handelen is niet langer handelen wanneer deze niet langer gedreven wordt door een gevoel van ik en ego. De mens met Kennis is daarvan absoluut vrij; hij identificeert zich niet met zijn handelen. Hij is daarom werkelijk inactief, al hoewel hij schijnt te handelen.

18.20 De wijze die gelukkig voortleeft en verricht wat(1) hem voorkomt gedaan te moeten worden, ervaart(2) geen verontrusting in het handelen noch

het niet-handelen..

(1) Wat.... - Als vanzelfsprekend vanwege zijn prarabdha karma.

(2) Ervaart... - Omdat hij niet langer zich vereenzelvigd met enig handelen, noch zich onthoudt van enig handelen door enig willen. Gewilde daden brengen ongelukkigheid met zich mee als deze worden belemmerd of verijdeld. Vrij van het ego-gevoel, blijft hij onverstoort in handelen of niet-handelen.

18.21 Drijvend op de wind van de samskaras [indrukken van vroegere ervaringen die verlangens en weerstanden scheppen die toekomstig gedrag en houding beïnvloeden], gedraagt(1) de vrije, onafhankelijke en begeerteloze mens zich als een verdroogd blad in de wind.

(1) Gedraagt... - Zoals een dor blad door de wind willoos van her naar der voort geblazen wordt, zo wordt de mens met Kennis door zijn prarabdha geleid zonder het minste spoor van een ego in hem.

18.22 Er is geen vreugde(1) of smart voor de mens die het wereldse overstegen heeft. Immer met een serene(2) geest leeft hij als een zonder lichaam.

(1) Vreugde.... - Vreugde en smart zijn beroeringen van de niet beheerste geest en komen voort uit het verlangen naar betrekkelijke dingen wat ten grondslag ligt aan een werelds bestaan. Iemand die dit bestaan overstegen heeft is voorbij gegaan aan vreugde en smart. [En een duurzame serene zaligheid is in de plaats getreden]

(2) Serene... - Vrij van elke beroering van welke aard dan ook.

18.23 De wijze die zich verheugt in het Zelf en met een geest kalm en puur, voelt geen verlangen(1) wat dan ook te verzaken, noch ervaart(2) hij ook maar ergens enige tekortkoming.

(1) Verlangen... - Iemand die nog enige bewustheid heeft omtrent wereldse dingen en deze voelt en ervaart als anders dan het Zelf, voelt verlangen deze te verzaken; maar voor hem die zich verheugt in het Zelf en alleen in het Zelf en het verlangen zelf overstegen heeft, is verzaken zonder betekenis.

(2) Ervaart.... - Hoewel de wijze geen noodzaak voelt tot verzaken, betekent dit niet dat hij vasthoudt aan wereldse zaken. Hij verzaakt noch houdt

vast aan iets. Hij leeft als een verdord blad op de wind, soms levend als een prins, soms als een alles ontberende bedelaar. In beide gevallen ervaart hij niet enig gevoel van welzijn of tekort.

18.24 Natuurlijkerwijze met een lege(1) geest en handelend(2) naar wat zich aandient, wordt de wijze, in tegenstelling tot de gewone mens, niet(3) beroerd door prijzen of misprijzen.

(1) Lege geest – Er doen zich geen beroeringen voor in zijn geest.

(2) Handelend... - Zie 18.18 annotatie 1

(3) Niet.... - Daar hij zich niet identificeert met de relatieve aspecten van zijn bestaan; alleen door identificatie kan het gevoel van prijzen of misprijzen ontstaan.

18.25 Iemand die handelt in overeenstemming met zulke gedachten als 'dit wordt verricht door het lichaam en niet door Mij, het zuivere Zelf' – zo'n iemand handelt niet zelfs als hij handelt.

[Een handeling is een handeling als er van ik-gericht willen sprake is.]

18.26 De jivanmukta [in dit leven bevrijde ziel] handelt als iemand(1) zonder reden, maar is daarom nog geen dwaas(2). Zelfs(3) zijnde in de wereld is hij gelukkig en gezegend.

(1) Iemand.... - Een gewoon mens is zich bewust van de motieven en oogmerken van zijn handelen, desgevraagd kan hij deze uiteenzetten. Een dwaas kan dit niet; een jivanmukta handelt eveneens zonder vooropgezet doel of motief.

(2) Dwaas – Hoewel ogenschijnlijk eender, handelt de dwaas niet als een gewoon mens en de jivanmukta evenmin. Uitersten ogen vaak schijnbaar gelijk.

(3) Zelfs.... - Hoewel in de wereld is hij niet van de wereld, vandaar zijn blijmoedigheid en gezegend zijn. In de wereld zijn is onschadelijk indien men er niet aan gehecht is. Het is alleen de gehechtheid die ons bindt en smart bereidt.

18.27 De wijze die, moe(1) van allerlei geredeneer, rust verworven heeft, denkt(2) noch weet noch hoort noch ziet.

(1) Moe... - Van de zoektocht naar de Werkelijkheid, die hij ten slotte voorbij alle geredeneer gevonden heeft.

(2) Noch... - Omdat hij elk gevoel van ego overstegen heeft.

18.28 Wanneer de wijze geen verstoring kent en geen meditatie beoefent, streeft hij niet naar bevrijding noch is hij gebonden. Het universum als een verzinsel kennend ook al neemt hij het waar, is hij als(1) Brahman zelf.

(1) Als... - Onberoerd door zijn denken, gevoelens en de wereld, dit is in de staat van de Absolute.

18.29 Hij die het ego in zich heeft handelt(1) zelfs als hij niet handelt(2). Waarlijk de wijze die zonder ego is handelt niet zelfs als hij handelt.

(1) Handelt ... - Mentaal

(2) Handelt - Fysiek

Ego is effectief de hoofdbron van al ons handelen, in- en uitwendig. Wij kunnen ons weerhouden van fysiek handelen, maar niet van het mentale zolang als er een besef van ego in ons is. Het is slechts met het tenietdoen van het gevoel van ego dat de werkelijke inactiviteit ontstaat. Met ego wordt inactiviteit tot activiteit en zonder ego activiteit tot inactiviteit.

18.30 De geest van een bevrijde is noch verontrust(1) noch behaagd(2); het is zonder handelen(3), onbewogen(4), zonder verlangen(5) en vrij van twijfels.

(1) Verontrust – Vanwege ontbreken van afkeer.

(2) Behaagd – Vanwege ontbreken van gehechtheid.

(3) Handelen – Vanwege ontbreken van het ego.

(4) Onbewogen – Vanwege ontbreken van het willen.

(5) Verlangen ... - Vanwege ontbreken van het ervaren van dualiteit, welke verlangens en twijfels doet ontstaan.

18.31 De geest van een bevrijde ziel spant zich niet in om meditatief of actief te zijn; maar wordt meditatief en actief zonder enig oogmerk.

De gedachte hiervan is het volgende :

De geest van een bevrijde ziel is volkomen bevrijd van ik-gerichtheid en bijgevolg van alle voorkeur en afkeer die daaruit voortkomen. Maar zijn lichaam valt niet onmiddellijk uiteen na de verwerving van Weten. Zijn prarabdha karma duurt voort en zijn leven vervolgt tot die volledig uitgedoofd is. Gedurende deze laatste tijd van zijn leven wordt zijn handelen volledig

hierdoor geleid zonder enig spoor daarin van ego of motief. Soms wordt hij actief bevonden en soms meditatief en inactief; innerlijk is zijn toestand echter steeds volkomen vrij en sereen.

18.32 Een trage van begrip geraakt ontredderd(1) bij het horen van de echte waarheid, maar de enkele(2) scherpzinnige keert zich in(3) als ware hij traag van geest.

(1) Ontredderd... - Omdat de zoeker naar de Werkelijkheid geacht wordt te kunnen voldoen aan enige voorafgaande voorwaarden (zie Hoofdstuk 1, vers 1, annotatie 3) teneinde geschikt te zijn dit te vernemen. Hij zal zeker zonder deze kwaliteiten bij het vernemen ervan ontredderd geraken. Alleen zij die zich geheel gezuiverd hebben van alle onzuiverheden, zijn klaar om verder te gaan en die eigen te maken.

(2) Enkele... - Het wordt herhaaldelijk vermeld in de geschriften dat het Kennen van het Zelf zeldzaam is.

“Eén, misschien op duizend, ijvert naar vervolmaking; en één misschien onder deze gezegende ijveraars, kent Mij in werkelijkheid” (Bhagavad Gita 7.3) [Vergelijk Thomas-evangelie logion 23 : “Ik zal jullie kiezen, één uit duizend en daaruit twee uit tienduizend zullen staan als eenling”. (als één-gemaakten, niet dualistisch)]

De Katha Upanishad stelt duidelijk in vers 2.4.1 deze in de mens aangeboren tekortkoming en zegt :

“ De Zelf-existerende God heeft de zintuigen zo geschapen dat ze buitenwaarts gericht zijn en bijgevolg neemt de mens het uitwendige waar en niet het inwonend Zelf. Slechts, mogelijk, een enkele naar onsterfelijkheid verlangende wijze keert zich naar binnen en aanschouwt het inwonend Zelf.

(3) Keert zich in ... - Wordt inactief als een trage van geest; deze echter is innerlijk tamelijk actief en al zijn begerende zinnen zijn in hem werkzaam; waar de wijze zonder begeerten zelfs innerlijk inactief is.

18.33 De onwetende beoefent(1) voortdurend concentratie en beheersing van de geest. De wijze, vertoevend in het echte Zelf, als iemand in diepe slaap, ervaart niet(2) dat iets gedaan behoeft te worden.

(1) Beoefent... - Omdat zij beroering in zichzelf ervaren als gevolg van hun identificatie met lichaam en geest.

(2) Niet... - Omdat de wijze, zelfs gedurende het waakbewustzijn zich niet vereenzelvigd met zijn lichaam en zich verheugt in de volmaakte zaligheid van het Zelf, op exact dezelfde manier als gedurende de diepe slaap waarin wij

alle bewustzijn van lichaam en geest verliezen en niet ervaren dat er iets gedaan moet worden.

18.34 De onwetende bekommt geen vrede noch in activiteit(1) noch in inactiviteit(2). De wijze wordt gelukkig louter door het weten van de Waarheid [Werkelijkheid].

(1) Activiteit – Gedreven door verlangen.

(2) Inactiviteit – Veroorzaakt door onderdrukking van alle mentale en fysieke activiteit.

Beheersing van de geest en verrichten van rituelen of andere activiteiten, komen voort uit het bewust zijn van een Zelf apart van lichaam en geest [als de Ander, een Zelf buiten het zelf]. Deze bewustheid is louter een illusie. Iedere activiteit, fysiek of mentaal, geworteld in deze bewustheid is een ware ontkenning van de bewustheid van de werkelijke aard van het Zelf; alleen een beseffen hiervan schenkt oneindige zaligheid en vrede.

[Het Zelf is immanent én transcendent; er is niets buiten het Zelf. Vergelijk : “Er is alleen Bewustzijn en Bewustzijn neemt alle vormen aan” (Ramana Maharshi)]

18.35 In deze wereld kennen(1) zij die zich toeleggen op verscheidene disciplines niet het Zelf, dat zuiver, intelligent, geliefd(2), volmaakt, voorbij het universum en vrij van enige smet is.

(1) Kennen..... - Omdat hun disciplines nog gebaseerd zijn op een besef van dualiteit.

(2) Geliefd – Alleen het Zelf is object van onze liefde. Het is alleen ter wille van het Zelf dat onze liefde naar de wereldse objecten gericht wordt. [Zie ook 18.33 notatie 2].

Brihadaranyaka Upanishad 4.5.6 : “Nooit heeft ooit een echtgenoot zijn echtgenote lief gehad ter wille van haar; het is ter wille van het Zelf dat de echtgenoot zijn echtgenote bemint.”

Dit heeft betrekking op alle objecten van de menselijke liefde.

18.36 De onwetende verwerft geen bevrijding door herhaalde beoefening van het beheersen van de geest. De gezegende wordt louter door kennis vrij en onberoerd voor veranderingen.

18.37 De onwetende zal Brahman niet kennen, want hij verlangt Het te kennen. De wijze beseft waarlijk de aard van het Suprême Brahman, zelfs

zonder het zo te verlangen.

Het verlangen één te worden met Brahman ontspruit uit het gevoel ervan afgescheiden te zijn. Het is het ontkennen van onze ware aard. Wij zijn immer Brahman. Daarom, zolang dit verlangen aanhoudt, is eenwording niet mogelijk. Daarom moet zelfs dit verlangen naar vrijheid uitgewist zijn wil vrijheid bekomen worden. Vrijheid moet niet bereikt worden, het is immer verworven. Wij zijn eenvoudigweg gebonden omdat wij denken gebonden te zijn.
[Zie vers 1.11]

18.38 Zonder(1) enige steun en begerig(2) de vrijheid te verwerven, houdt(3) de onwetende slechts de wereld in stand. De wijze doorsnijdt de ware wortel(4) van deze wereld die de bron is van alle lijden.

(1) Zonder... - Zelf-kennis is de basis van ons ware wezen. De onwetende heeft het niet en bijgevolg worden zij onwetenden genoemd.

(2) Begerig... - Door het onderdrukken van lichaam en geest.

(3) Houdt... - Door te denken en zich te gedragen alsof de wereld werkelijkheid is en te trachten er komaf mee te maken. Het universum is echt omdat wij zo denken. Als ons gezichtspunt verandert en het bezien als niet anders dan het Zelf, houdt deze op ons te binden.

(4) Wortel... - Onwetendheid.

18.39 De dwaas(1) verlangt vrede door beheersing van de geest en verkrijgt het zo niet. De wijze kent de Waarheid(2) en bezit immer een vredige geest.

(1) Dwaas... - We bekomen geen vrede eenvoudig omdat wij onwetend zijn van de ware aard van het Zelf, dat de stilte zelve is. De geest beheersen is het resultaat van onwetendheid. Zo lang als er een inspanning is tot mentale beheersing, is er onwetendheid en kan vrede dus niet verworven worden.

(2) Waarheid – Zijn ware aard dat de rust zelve is.

18.40 Waar is de kennis van het Zelf voor hem die zijn kennis afhankelijk (1) stelt van het object? De wijze ziet(2) niet dit en dat, maar alleen het onveranderlijk Zelf.

(1) Afhankelijk...- in relatieve en niet absolute zin, i.c. het ervaren van dualiteit. Relatieve kennis kent drie aspecten : de kenner, het gekende en het kennen; deze aspecten lossen op in de Absolute Kennis.

(2) Ziet.... - Omdat hij het relatieve bewustzijn, waarin het veelvoudige verschijnt, overstegen heeft.

18.41 Waar(1) is de beheersing van de geest voor een misleide geest die ernaar streeft? Het(2) gaat inderdaad altijd natuurlijkerwijze(3) samen voor de wijze die zich verheugt in het Zelf.

(1) Waar....- Volkomen beheersing van de geest komt voort uit een volledige onthechtheid aan lichaam en geest. Daarvoor negeert het alle vormen van activiteit die identificatie van zichzelf daarmee vooronderstelt.

(2) Het – Beheersing van de geest.

(3) Natuurlijkerwijze – Omdat sereniteit de ware aard van het Zelf is.

18.42 Sommige denken dat er existentie is, anderen dat er niets is. Zeldzaam(1) is hij die noch het een noch het ander denkt en dus sereen is.

(1) Zeldzaam... - Hij die het Zelf beseft verwerft Eenheid. Geen gedachte of wat ook is voor hem mogelijk met betrekking tot het werkelijke of onwerkelijke van de wereld. Hij is daarom volmaakt sereen en vredig.

18.43 Een trage van geest denkt dat het Atman [Zelf] en de Ene zonder tweede is, maar, door misleiding kent hij Het niet en is ongelukkig zo lang als hij leeft.

[Zelf]misleiding is een barrière voor Zelf-realisatie. Daarom beseft een trage en misleide geest niet de ware aard van het Zelf, zelfs als hij Het heeft vernomen en erover nagedacht. Zijn gedachten draaien rond binnen de relativiteit en kunnen het niet transcenderen. Voor hem is dus het beseft van het Zelf, dat de Absolute is en voorbij de relatieve kennis, niet mogelijk. Aan de andere kant dringt de Zelf-realisatie door tot het zuiverste intellect, dat vrij is van het minste zweempje misleiding, op het eigenste moment dat hij van de ware aard van het Zelf verneemt.

18.44 De geest van iemand die verlangt naar bevrijding functioneert(1) niet zonder dat het afhankelijk is van dit onderwerp; de geest van een bevrijd mens is inderdaad aldoor vrij en onafhankelijk van verlangen.

(1) Functioneert... - De onwetende beseft niet, zoals de bevrijde mens, dat het Zelf ongedifferentieerde Kennis is, vrij van de verhouding subject-object.

18.45 De angstige(1), de tijgers van de voorwerpen der zinnen waarnemend en toevlucht zoekend, gaat ogenblikkelijk de grot van beheersing en concentratie van de geest binnen.

(1) Angstige ... - De onwetende voelt zich angstig omdat hij de dingen der zinnen beschouwt als niet het Zelf. Dit gevoel van dualiteit is de grondslag voor angst en ellende.

18.46 De olifanten - de dingen der zinnen - lichten stilletjes hun hielen, als zij de leeuw zonder verlangen zien; of als zij niet kunnen vluchten dienen zij hem als vleiers.

De gedachte in het vorig en huidig vers is :
Het is niet het voorwerp der zinnen zelf dat ellende veroorzaakt, het is identificatie daarmede, de gehechtheid eraan, dat de ellende geeft. Eens vrij van gehechtheid en identificatie, behoeft men de wereld niet te schuwen. Zelfs te midden van wereldse dingen kan zo'n iemand vrijelijk, gelukkig en onthecht leven.

18.47 Diegene die vrij van twijfels is en zijn geest vereenzelvigd heeft met het Zelf, neemt(1) zijn toevlucht niet tot disciplines tot beheersing van zijn geest als middel om bevrijding te verkrijgen. Tijdens het zien, horen, tasten, ruiken en eten leeft hij gelukkig verder.

(1) Neemt... - Hij is vrij van ik-gerichtheid. Disciplines tot beheersing komen voort uit het gevoel van dualiteit.

18.48 Gevestigd in Zuiver Weten en sereen door(1) alleen al het vernemen van de Werkelijkheid, ervaart (2) de wijze niet wat juist of onjuist handelen of zelfs niet-handelen is.

(1) Door... - Dit is een zeldzaam geval van Zelf-realisatie. Van zodra de zoeker met uitzonderlijke verdienste, die zijn geest geheel gezuiverd heeft, de aard van het Zelf verneemt, of de Werkelijkheid dringt tot hem door.

(2) Ervaart... - Met het doordringen van Zelf-kennis en geheel vrij van ik-gerichtheid hebben gedragsregels voor hem geen betekenis.

18.49 De wijze verricht vrijelijk(1) wat dan ook zich voordoet, hetzij(2) goed of kwaad; zijn handelen is als dat van een kind.

(1) Vrijelijk – Vrij van enig gevoel van ik-gerichtheid.

(2) Hetzij... - de wijze is bevrijd van het idee van doener en doelgerichtheid, hetgeen iemands ethisch gedrag bepaalt. Daarom overstijgt zijn handelen alle ethische implicaties.

18.50 Door middel van vrijheid verwerft men geluk, door vrijheid het hoogste, door vrijheid sereniteit en door vrijheid de Suprême Staat.

18.51 Alle beroeringen van de geest worden tenietgedaan wanneer een mens beseft dat hijzelf niet de doener noch de genierter is.

18.52 Het gedrag van de wijze, dat niet beperkt is door oogmerken, straalt uit door de ongekunsteldheid; maar niet zo de voorgewende sereniteit van de misleide mens met zijn gehechte geest.

In het algemeen gesproken, als wij ons gedrag beheersen en sereen lijken, doen wij dat met een reden. Wij willen de indruk geven dat onze gedachten en gevoelens overeenstemmen met de wijze van ons handelen. Dit is niet serieus en pretentieus, maar een onwetende veronderstelt zo. Het is de voorgewende kalmte van een gehechte geest. Deze houding is de grootste vijand van geestelijke ontplooiing en scheidt meer en meer gebondenheid. De wijze, echter, is geheel vrij van gehechtheid. Zijn handelen is volkomen vrij van ik-gerichtheid, zonder motief en overstijgt alle beperkingen.

18.53 De wijze die vrij is van mentale denkbeelden, niet gebonden en een onbelemmerd(1) intellect bezit, vermaakt zich soms te midden van grote genietingen en trekt zich soms terug in een grot.

(1) Onbelemmerd – Door ik-gerichtheid.

De wijze blijft dezelfde en onberoerd onder alle omstandigheden. Hij leeft, gedraagt zich en is met zijn wezen alleen in het Zelf, slechts nog geleid door prarabdha.

18.54 Geen(1) verlangen of wat dan ook ontstaat in het hart van de wijze bij het eren van een heilige, een god, een heilig oord, of bij het zien van een vrouw, een koning of een geliefd iemand.

(1) Geen... - Hij ervaart de Goddelijke essentie in alles en iedereen en bezit volmaakte gelijkmoedigheid.

18.55 De yogi(1) geraakt in het geheel niet van slag zelfs als hij wordt belachelijk gemaakt en gekleineerd door dienaren, zonen, vrouwen, kleinzonen en andere verwanten.

(1) Yogi... - Omdat hij geheel vrij van begoocheling is dat gehechtheid en weerstand veroorzaakt die op hun beurt de geest verstoren.

18.56 Hoewel(1) hij behaagd wordt is hij niet behaagd, hoewel gekweld voelt hij zich niet gekweld. Alleen(2) gelijken begrijpen deze wonderbaarlijke staat.

(1) Hoewel... - Behaagd en gekweld zijn diverse beroeringen van de geest en alleen daaraan eigen. Maar het Zelf is volledig ongeïdentificeerd met de geest. De mens met Kennis, hoewel schijnbaar behaagd of gekweld, wordt daarom in het geheel er niet door geraakt.

(2) Alleen.... - Want zijn uiterlijk gedrag is niet erg verschillend van dat van gewone mensen (zie Hoofdstuk 14, vers 4).

18.57 Het gevoel(1) van plicht, werkelijk, is een wereldse relativiteit. Het wordt door de wijze getranscendeerd, die beseft al-doordringend, vormloos, ondeelbaar en onbesmet te zijn.

(1) Uit het gevoel van werkelijkheid van de wereld en gehechtheid aan wereldse dingen komt het plichtsgevoel voort. Dit kluistert ons meer en meer aan de wereld en onderwerpt ons aldus aan de cirkel van geboorte en wedergeboorte. (Zie ook vers 3, annotatie 1 van dit hoofdstuk).

18.58 Iemand met doffe geest wordt doorlopend beroerd door verstoring, zelfs zonder iets te doen; maar de gevormde geest blijft waarlijk geheel en al onverstoort(1), zelfs bij het verrichten van zijn werkzaamheden.

(1) Onverstoort – Zijn geest is immer kalm en stil, zelfs te midden van werkzaamheden, als gevolg van het ontbreken van enig ik-gericht gevoel dat de bron is van verstoring.

18.59 Met volmaakte gelijkmoedigheid, zelfs(1) in het dagdagelijks leven, zit de wijze, slaapt, gaat rond, spreekt en eet als een gelukkig mens.

(1) Zelfs... - Voor de bevrijde verdwijnt volledig het fictieve verschil

tussen het bestaan in het Zelf en het bestaan in de wereld. Het leven wordt één zonder opsplitsing. Hij leeft aldus in het Zelf alleen. Zonder identificatie met gevoelens en niet gehecht aan de objecten der zinnen, is hij in de wereld maar niet van de wereld, louter ogenschijnlijk alle zintuigen gebruikend.

18.60 Wie, door de deugd van de realisatie van zijn eigen zelf, voelt zich niet onbekommerd - zelfs niet in het dagelijks leven zoals gewone mensen - en blijft niet onberoerd als een groot meer, met al zijn zorgen voorbij – hij straalt.

18.61 Voor een misleide wordt zelfs niet-handelen(1) tot handelen; voor de wijze vormt zelfs handelen(2) de vrucht van niet-handelen.

(1) Niet-handelen... - De misleide [begoochelde, verblinde] hoewel uiterlijk niet-handelend, handelt innerlijk omdat zijn gevoel van ik-gerichtheid niet tenietgedaan is.

(2) Handelen... - De wijze mag uiterlijk wel handelen, innerlijk handelt hij in het geheel niet, aangezien hij zich niet identificeert met zijn lichaam en zinnen door welke het werk verricht wordt.

18.62 De misleide(1) toont vaak afkeer(2) van zijn eigenschappen(3). Waar(4) is gehechtheid, waar is de afkeer voor hem wiens liefde voor zijn lichaam verdwenen is?

(1) De misleide - Wie zich identificeert met zijn lichaam en eraan hecht, heeft soms tijdelijk een afkeer van zijn eigenschappen.

(2) Afkeer – De wereldse mens is nu en dan oververzadigd en krijgt dan tijdelijk een aversie daartegen

(3) Eigenschappen – Dit zijn de inherente gevolgen van gehechtheid aan het lichaam.

(4) Waar... - De wijze heeft geen identificatie met het lichaam en de daaraan verbonden eigenschappen.

18.63 Het bewustzijn van de misleide is altijd(1) verbonden met denken en niet denken. Maar het bewustzijn van de wijze, hoewel bezig met het denkbare te denken, heeft(2) de aard van onbewustheid.

(1) Altijd... - Hij identificeert zich met de geest – het instrument van gedachten en beschouwt de objecten van de geest als werkelijk.

(2) Heeft... - De wijze is bevrijd van ik-gerichtheid en beschouwt de objecten van de geest als niet werkelijk. Zijn bewustheid is bevrijd van zulke

dualiteiten als het kennen en gekende dingen. Hij is gevestigd in het Zuiver Bewustzijn, het Zelf.

18.64 De wijze die in al zijn handelen geen oogmerk heeft, die rond gaat als een kind en zuiver is, kent geen gehechtheid aan het door hem verrichte werk.

18.65 Zalig is inderdaad de kenner van het Zelf, die(1) de geest getranscendeerd heeft, en die, zelfs onder het zien, horen, voelen, ruiken en proeven, onder alle omstandigheden dezelfde blijft.

(1) Die... - Letterlijk: waarvan de geest vrij is van dorst en hunkering.

18.66 Waar is het samsara en waar het verschijnen ervan, waar is het doel(1) en waar de middelen(2) er toe, voor de wijze die onveranderlijk is gelijk het firmament?

(1) Doel – Bevrijding.

(2) Middelen – Geestelijke oefeningen.

De mens van Kennis ziet alleen zichzelf innerlijk en uiterlijk; voor hem bestaat er niets anders dan het Zelf. Hij behoeft niets te verwerven en bijgevolg zijn geestelijke oefeningen overbodig als middel tot Zelf-realiseratie.

[Dit vers en de volgende verzen zijn voor de wijze aan wie het Onbevattelijk Zelf onthuld is.]

18.67 Glorieus is hij die vrij is van alle verlangens, die de volmaakte belichaming is van de zaligheid dat zijn eigen wezen is, en spontaan is opgegaan in het ongevormde Zelf.

18.68 Om kort te zijn, de grote ziel die de Waarheid gerealiseerd heeft, is vrij van verlangen naar vreugde en bevrijding en ten alle tijden en in alle situaties verstoken van alle gehechtheid.

18.69 Wat blijft er nog te doen voor iemand die het Zuiver Bewustzijn is? Hij heeft verzaakt aan het fenomenale(1) bestaan dat aanvangt met mahat en door louter benoeming wordt gemanifesteerd(2).

(1) Fenomenale... - Volgens de Samkhya filosofie, is Prakrti (het ongedifferentieerde) de primaire oorzaak van dit universum. Uit Prakrti ontwikkelt zich mahat (kosmische intelligentie) waaruit ahamkara (ego-

gerichtheid voortkomt) en daaruit weer rijzen op de geest, de vijf zintuigen, de vijf organen van handelen en de vijf tanmatras (subtiële elementen). De vijf tanmatras brengen vijf mahabhutas (grofstoffelijke elementen) voort die dit grofstoffelijke materiële universum vormen.

(2) Gemanifesteerd... - Als zodanig is het fenomenale universum onwerkelijk en illusoir. Het wordt getransponeerd door onwetendheid op het Zelf dat de ondeelbare, oneindige Ene is en de grond van alle schijnbare verscheidenheid. De wijze vereenzelvigd zich nimmer met deze wereld en is vrij van de valse bewustheid van plichten.

18.70 De zuivere(1) weet zeker dat dit universum een voortbrengsel van illusie is en dat niets bestaat. Het Onbevattelijke(2) Zelf is hem onthuld en hij ervaart op natuurlijke(3) wijze vrede.

(1) Zuivere – Vrij van onwetendheid.

(2) Onbevattelijke... - Het Zelf is boven geest en zintuigen verheven. Het kan niet worden waargenomen. Niets kan Het bevatten; maar Het straalt uit zichzelf. Hoewel onkenbaar, wordt Het gekend door Zichzelf.

(3) Natuurlijkerwijze – Zaligheid en vrede zijn de ware essentie van zijn wezen.

18.71 Normen, ascese, verzaking en beheersing der zinnen – wat is dit alles voor hem met aard van Zuivere Schittering [Bewustzijn] die niet enige objectieve werkelijkheid waarneemt?

18.72 Waar is gebondenheid of bevrijding, vreugde of smart voor hem die straalt als de Oneindige en het relatieve bestaan niet ervaart?

18.73 De illusie van de wereld overheerst tot de werkelijkheid van de wereld verdwijnt met het kennen van het Zelf. De wijze leeft zonder het gevoel van 'ik' en 'mijn' en gehechtheid.

18.74 Voor de wijze die het Zelf ervaart als onsterfelijk en zonder leed, waar is kennis en waar is het universum? Waar is het gevoel 'ik ben het lichaam' en 'dit lichaam is het mijne'?

18.75 Zodra de mens dof van geest de discipline tot beheersen van de geest opgeeft valt hij ten prooi aan verlangens en fantasieën.

Herhaaldelijk werd gezegd dat de mens met Zelf-kennis geheel verstoken

is van duale bewustheid als gevolg van onwetendheid, en als gevolg daarvan van inspanningen tot beheersing van de zinnen. In dit vers wordt uitgedrukt dat ook voor de onwetende, volhardend in zijn duale zienswijze, disciplines tot beheersing van weinig baat zijn, daar, zodra er een onderbreking daarvan is, hij wegzakt in het moeras van begeerten.

De implicatie hiervan is dat het kennen van het Zelf niet door deze disciplines verworven kan worden. Het bestaat reeds en dat moet als zodanig beseft worden [zie ook inleiding].

18.76 Zelfs verneemt hij de Waarheid, de onwetende(1) mens geeft zijn verblindheid niet op. Hoewel(2) hij door onderdrukking zonder beroering schijnt, ligt in hem een hunkering naar de objecten van de zinnen op de loer.

(1) Onwetende... - De verblindings verdwijnt alleen door het Zelf te kennen.

(2) Hoewel... - Er kan alleen komaf gemaakt worden met verlangen door het Zelf te kennen en niet door onderdrukking.

18.77 Iemand die opgehouden is met werken bij het dagen van de kennis van het Zelf, kent geen gelegenheid iets te doen of te zeggen, alhoewel hij in de ogen van de mensen werkt.

De gedachte hierbij is dat het ware niet-handelen niet het ophouden met werken is, maar het vrij zijn van de opvatting ' ik ben de doener'.

18.78 Voor de wijze die immer onveranderlijk en zonder angst is, waar(1) is er de duisternis, waar het licht? Waar, bovendien, is er enig verlies? Er is niets van welke aard ook.

[Verlies : Het Zelf neemt niet toe of af.]

(1) Waar... - Duisternis, licht en andere objecten van de zinnen bestaan alleen in het domein van de dualiteit, maar niet waar er slechts de Ene is, het onveranderlijk Zelf.

18.79 Waar is volharding, waar is onderscheid en waar is zelfs het onbevreesd zijn voor de yogi die zonder individualiteit en onbeschrijfelijk van aard is?

18.80 Er is geen hemel en er is geen hel; er is zelfs geen bevrijding in dit leven. Kortom, in het bewustzijn van de yogi bestaat niets(1).

(1) Niets – Niets dan het Zelf.

18.81 De wijze hunkert niet naar verkrijgen noch lijdt hij onder een ontbreken. Zijn koele geest is waarlijk vervuld van nectar(1).

(1) Nectar – Van Suprême Zaligheid.

18.82 Een mens zonder verlangen prijst niet de zachtmoedige noch laakt hij de kwaadaardige. Tevreden en gelijkmoedig in geluk en ellende, vindt hij niet dat iets gedaan moet worden.

18.83 De wijze verafschuwt noch(1) geboorte noch wedergeboorte noch wenst hij het Zelf te ervaren. Vrij van vreugde en smart is hij dood(2) noch levend.

(1) Noch ... - De behoefte aan bevrijding is het gevolg van het begrip zielsverhuizing. Het Zelf reeds zijnde, kent de wijze zielsverhuizing noch bevrijding. Hij kruipt niet weg voor het een noch hunkert hij naar het ander.

(2) Dood... - Leven en dood houden verandering in. De mens die het Zelf kent, eeuwig en onveranderlijk, kent geen van beide.

18.84 Groots is het leven van de wijze, vrij van verwachtingen, vrij van gehechtheid naar vrouw, kinderen en relaties, vrij van verlangen naar de dingen der zinnen en vrij van zorg voor zelfs zijn eigen lichaam.

18.85 Tevredenheid huist er in het hart van de wijze die voortleeft ongeacht wat hem overkomt, met genoeg rond dwaalt en waar dan ook rust als de zon ondergaat.

18.86 Rustend(1) op de grondslag van zijn eigen wezen, en volledig geboorte en wedergeboorte getranscendeerd, zal het deze grote ziel een zorg zijn of zijn lichaam sterft of geboren wordt.

(1) Rustend... - Lichaam, geest en de hele wereld zijn getransponeerd op het Zelf. Veranderingen raken daarom de mens niet die het Zelf kent.
[De grondslag van zijn eigen wezen is het Zelf, eeuwig en onveranderlijk]

18.87 Gezegend is de wijze die alleen(1) staat, gehecht aan niets, zonder(2) enig bezit, met genoeg zich vrijelijk beweegt, vrij van de paren van

tegenstelling en diens twijfels aan flarden zijn.

(1) Alleen – Afstandelijk, als een getuige, toeschouwer.

(2) Zonder... - Het Zelf de Ene zonder tweede bezit niets en toch alles [zie vers 2.14].

18.88 Groots is de wijze die ontdaan is van het gevoel van 'mijn', voor wie aarde, een steen en goud allemaal eender zijn, de verstrengeling van het hart aan flarden is en gezuiverd(1) is van rajas en tamas.

(1) Gezuiverd... - Sattva, rajas en tamas zijn de drie eigenschappen van Prakrti. De gehele innerlijke en uiterlijke natuur zijn uit deze samengesteld. Sattva is het beginsel van kennis en vreugde. Rajas is het beginsel van drift en pijn. Tamas is het beginsel van traagheid en onwetendheid. Waar rajas en tamas overheersen in de geest kan het niet de ware aard van het Zelf ervaren. Alleen sattva kan het zelf-stralend Atman [Zelf] reflecteren. Dus moet de geest gezuiverd worden van rajas en tamas eer de glorie van Atman zich kan manifesteren.

18.89 Wie kan er de vergelijking doorstaan met de bevrijde ziel die geen verlangen of wat ook kent in zijn hart, die tevreden en indiffernt tegenover alles is?

18.90 Wie, behalve de mens zonder verlangen, weet niet al wetend, ziet niet al ziende en spreekt niet al sprekende?

18.91 Als bedelaar of koning, hij die niet gehecht is en diens zienswijze (1) bevrijd is van het gevoel van goed en kwaad overtreft allen.

(1) Zienswijze... - Hij ervaart niets anders dan het bestaan van het Zelf in alles, goed en kwaad.

18.92 Waar(1) is lichtzinnigheid, waar is beteugeling en waar(2) is het vaststellen van Waarheid voor de yogi met vervuld levensdoel en die de belichaming is van argeloze rechtschapenheid?

(1) Waar... - Het begrip van “doener” en doelgerichtheid bepaalt iemands ethisch gedrag. Gevestigd in het Zelf, de Ene zonder tweede, is de yogi van beide gevrijwaard. Zijn handelen overstijgt daarom alle ethische implicaties.

(2) Waar... - Vaststellen van de Waarheid verliest zijn betekenis als de

Waarheid zich onthuld heeft als het inwonend Atman [Zelf].

18.93 Hoe(1) en aan wie kan worden beschreven wat gevoeld wordt door iemand zonder verlangen, met vernietigd leed en tevreden verblijvend in het Zelf?

(1) Hoe... - Omdat het Zelf voorbij denken en spreken is.

18.94 Niet(1) in slaap, zelfs bij een vaste slaap; niet te ruste, zelfs bij het dromen; en niet wakker, zelfs in het waakbewustzijn; zo is de wijze die tevreden is onder alle omstandigheden.

(1) Niet... - Slapen, dromen en waken, de drie staten van de geest, worden verlicht door het onveranderlijk Zelf als de eeuwige Getuige. Iemand die verblijft in het Zelf, blijft daarom onveranderlijk in deze drie toestanden.

18.95 Een mens die Weten kent is zonder gedachte, zelfs als hij aan het denken is; hij is zonder zintuigen, zelfs als hij die gebruikt; hij is zonder intelligentie, zelfs als hij ermee gezegend is en hij is zonder gevoel van ego, zelfs als hij die heeft.

Verblijvend in de transcendentie van Zuiver Bewustzijn, is de mens die het Zelf kent ipso facto niet vereenzelvigd met geest en zinnen, hoewel hij ogenschijnlijk zich als een gewoon mens gedraagt.

18.96 De mens die het Zelf kent is niet(1) gelukkig noch ongelukkig, gehecht noch onthecht, bevrijd noch zoeker naar bevrijding; hij is dit noch dat.

(1) Niet... - Gelukkig, ongelukkig, bevrijding, gebondenheid en dergelijke hoedanigheden kunnen nimmer toegedacht worden aan het Zelf dat Eén is, onbenoembaar en eeuwig vrij.

18.97 De gezegende is niet verward zelfs in verwarring; hij is niet meditatief zelfs in meditatie; hij is niet dof van geest zelfs in een toestand van dofheid; hij is niet geleerd zelfs geschoold zijnde.

De mens die het Zelf kent is anders dan hij schijnt te zijn. Hij kent het Zelf als verschillend van zijn lichaam en geest en afstandelijk als Zuiver Bewustzijn. Hij geraakt niet betrokken in het mentale, laat staan in het materiële.

18.98 De bevrijde ziel die onder alle omstandigheden in het Zelf verblijft, vrij van het idee van handelen en plicht en overal dezelfde is, overpeinst(1) niet, eigen aan het zijn zonder verlangen, wat hij al of niet gedaan heeft.

(1) Overpeinst... - Het ego en zijn afgeleide, verlangen, gaan vooraf aan het gevoel van handelen en plicht. Volledig van deze bevrijd, geraakt de bevrijde ziel nimmer betrokken in al zijn handelen, vroegere, huidige en toekomstige.

18.99 Geprezen(1), voelt de wijze zich niet behaagd; misprezen, voelt hij zich niet geërgerd. Hij verheugt zich niet over zijn leven, noch vreest hij de dood.

(1) Geprezen... - Immer vereenzelvigd met het Absolute Zelf, de Ene zonder tweede, kan er voor hem geen loven noch laken zijn of iemand die hem prijst of laakt; leven noch dood.

18.100 De mens stil van geest zoekt niet de drukte noch de stilte. Hij blijft zichzelf(1) onder alle omstandigheden en op alle plaatsen.

(1) Zichzelf... - Verblijvend in het weten van het Zelf en zich verheugend in de oneindige zaligheid van zijn eigen wezen.

HOOFDSTUK 19

VERWIJLEN IN HET ZELF

Janaka zei :

19.1 Ik heb uit de diepste uithoeken van mijn hart de doorn(1) van verschillende meningen getrokken, door middel van de tang van kennis van Waarheid.

Janaka, de leerling, de zaligheid van het Zelf vernemend en gerealiseerd, herhaalt, tot tevredenheid van zijn Guru, in de volgende acht verzen zijn eigen verblijven in het Zelf.

(1) Doorn... - Twijfels en verschillende meningen vormen altijd een grote hindernis voor het zien van de Waarheid en veroorzaken een buitengewone kwelling voor de zoekende ziel. Zoals een doorn met behulp van een tang uitgetrokken wordt, zo kan de doorn van twijfels en verschillende meningen verwijderd worden door het door een ware wijze overgedragen licht van Kennis.

19.2 Waar is dharma, waar is kama, waar is artha? Waar is ook onderscheid, waar is dualiteit en waar zelfs is non-dualiteit voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

19.3 Waar is het verleden, waar is de toekomst, waar zelfs is het heden? Waar is ruimte en waar zelfs is eeuwigheid voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

19.4 Waar is het Zelf en waar het niet-Zelf, waar, evenzo , zijn goed en kwaad, waar is bezorgdheid of onbezorgdheid voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

19.5 Waar is het dromen, waar is de diepe slaap, waar is het waakbewustzijn en waar is de vierde(1) staat; waar zelfs is de vrees voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

(1) Vierde... - Turiya betekent letterlijk vierde. Zo lang de onwetendheid overheerst wordt het Zelf beperkt door drie staten – het waken, dromen en diepe slaap. Met het dagen van Kennis wordt de vierde staat van transcendentale zaligheid bereikt. Er wordt gezegd de vierde staat alleen ter referentie aan de de drie voorgaande staten; de Absolute is boven iedere betrekkelijke aanduiding.

19.6 Waar is afstand, waar is nabijheid; waar is buiten, waar is binnen; waar is grofheid en waar subtiliteit voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

19.7 Waar is leven of dood, waar is de wereld en wereldse verhoudingen; waar is verglijden(1) en waar de concentratie voor mij die verblijft in mijn eigen grootsheid?

(1) Verglijden – Laya is het verglijden van de geest in de slaap zonder verblijf in het Absolute. Het is een van de vier hinderpalen naar samadhi; de andere drie zijn viksepa (verstrooidheid), kasaya (loomheid) en rasasvada (geneugte van savikalpa samadhi – pseudo samadhi).

19.8 Spreken over de drie doeleinden van het leven is onnodig, spreken over yoga is doelloos en zelfs spreken over wijsheid is irrelevant voor mij die in het Zelf vertoeft.

HOOFDSTUK 20

BEVRIJD TIJDENS HET LEVEN

Janaka zei :

20.1 Waar zijn de elementen, waar is het lichaam, waar zijn de organen en waar is de geest; waar is de leegte; ook, waar is de wanhoop voor mij die smetteloos is van aard?

De leerling beschrijft nu de staat van een vrije ziel, die, zelfs bij leven, volgt op het vertoeven in het Zelf.

20.2 Waar zijn de geschriften, waar is de kennis van het Zelf, waar is de geest onthecht aan de dingen der zinnen, waar is tevredenheid en waar is de begeerteloosheid voor mij die immer vrij is van het gevoel van dualiteit?

20.3 Waar is Weten en waar onwetendheid; waar is 'ik', waar is 'dit' en waar is 'mijn'; waar is gebondenheid en waar is bevrijding? Waar is een eigenschap voor de aard van mijn zelf?

20.4 Waar zijn de prarabdha karma's , waar(1) is bevrijding tijdens het leven en waar is de bevrijding bij de dood voor mij, die nimmer gedifferentieerd is.

(1) Waar... - Voor iemand die het Zelf kent is bevrijding tijdens het leven een contradictie en is een gelijkaardige schepping uit onwetendheid als gebondenheid. Hij ontkent het leven zelf èn bevrijding. Bevrijding vooronderstelt gebondenheid, maar het Zelf is eeuwige existentie, eeuwig ongeboren, eeuwig vrij; Het is nimmer geboren; Het is nimmer in gebondenheid geweest. De gedachte aan bevrijding is bijgevolg een ernstige beperking voor

de zoeker naar wijsheid, want het schermt hem af van de ware aard van het Zelf.

Dezelfde waarheid is van toepassing op bevrijding bij de dood, in welke staat het Zelf permanent afgescheiden wordt van het lichaam. Maar de gedachte van zulk een bevrijding vooronderstelt evenzeer de werkelijkheid van lichaam en gebondenheid en gaat daarom rechtstreeks in tegen de ware aard van het Zelf (Cfr. Hoofdstuk 18.3 annotaties en 18.8 annotatie 1).

20.5 Waar is de doener of de genierter, waar is het ophouden van denken of het ontstaan van denken, waar is rechtstreeks weten of gereflecteerd (1)weten voor mij die immer zonder individualiteit is?

(1) Gereflecteerd ... - Ieder kennen omvat twee factoren – het een is de mentale vorming van het object en het ander is door het reflecterend bewustzijn omtrent die mentale vorm onthullen van het object. De laatste wordt phala, gereflecteerd weten, genoemd. Dit proces is slechts in het geval van relatief weten van toepassing en niet bij iemand die aldoor verblijft in Transcendentiaal Bewustzijn

20.6 Waar is de wereld en waar is de zoeker naar bevrijding; waar is de beschouwende mens en waar de mens van het Weten; waar is de gebonden ziel en waar de bevrijde ziel voor mij die niet duaal van aard is?

20.7 Waar zijn schepping en ondergang; waar is het doel en waar de middelen daartoe; waar is de zoeker en het resultaat voor mij verblijvend in mijn niet duale aard?

20.8 Waar is de kenner, de middelen om te kennen, het object van kennis of de kennis zelf; waar is iets en waar is niets voor mij die eeuwig zuiver is?

20.9 Waar is verwarring en waar concentratie; waar is weten(1) en waar begoocheling; waar is vreugde en waar smart voor mij die immer zonder handelen is?

(1) Weten – Letterlijk dofheid (nirbodhah). Het handelt hier over paren van tegenstelling en betekent het in deze context volledig weten.

20.10 Waar is relativiteit en waar transcendentie; waar is geluk en waar ellende voor mij die steeds voorbij enig redenerend denken ben?

20.11 Waar is illusie en waar de wereld; waar is gehechtheid en waar onthechting; waar is jiva of Brahman voor mij, die immer zuiver is?

20.12 Waar is handelen en waar niet handelen; waar is bevrijding en waar gebondenheid voor mij die immer onveranderlijk en ondeelbaar is en gevestigd in het Zelf?

20.13 Waar zijn lering en voorschriften van geschriften, waar is de leerling en waar de meester; waar, inderdaad, is het levensdoel voor mij die het Absoluut Goed [Shiva, Zelf] ben en vrij van beperktheid?

20.14 Waar is existentie en waar geen existentie; waar is eenheid en waar dualiteit? Welk nut heeft het nog meer te zeggen? Niets komt uit mij voort.

Ashtavakra eindigt zijn lering met dit vers en biedt hier in een notendop zijn filosofie. Hij aanvaardt alleen de werkelijkheid van het Zelf. Er is geen wereld. Niets bestaat buiten het Zelf. Er is zelfs geen verschijnsel, want een verschijningsvorm wordt door onwetendheid manifest en de ontkenning van een verschijnsel kan eveneens slechts plaats vinden uit onwetendheid. Toch erkent Ashtavakra ook onwetendheid niet, want de erkenning van onwetendheid houdt het bestaan van iets anders in dan het Zelf. Hij erkent gebondenheid noch bevrijding. Denken schept gebondenheid, bevrijding is het gevolg van de gedachte van gebondenheid. Maar ware kennis overstijgt dit spinnenweb van denken. In werkelijkheid is er gebondenheid noch bevrijding : dit zijn slechts gesteldheden van de geest. Het Zelf is eeuwig vrij, onberoerd door enige gesteldheid van geest.

Zo dus, volgens Ashtavakra, is er slechts de Ene Werkelijkheid, het onbegrensde, ondeelbare Zelf dat Absolute Weten, die Absolute Zaligheid. De realisatie, het beseffen van het Zelf is de enige summum bonum en alleen daarin vindt het leven zijn vervulling.

Uit 'de zin' van Luk Heyligen

En de zin is zijn zoals je was in het begin.
En de zin van zijn is zien zoals het is. Bemin!

Keer terug! Keer terug naar de wortel van je vorm :
zo ijl de tijd, zo vast je zijn, ontdaan van schijn.

De zin is weten hoe te weten dat je weet om
dan te tonen dat je van waarheid kunt getuigen
zonder te verdedigen, zonder iets te vrezen.

De zin is trouw zijn aan het weten dat je weet,
je niet langer verdelen in tegendelen. Je hart
verhoort je ziel; je ziel wortelt zich in scheppingskracht.

De zin is de Liefde van het Licht voor wat uit het
Licht ontstond. De zin is van elke stroming de bron
te vinden en oeverloos, vragenloos te minnen.

Keer terug! Keer terug naar de plaats zonder spijt :
zo dun de tijd, zo wijd je zijn, de nacht voorbij.

